297
P-48.
12
ИМАМЪ МУХАММЕДЖАНЪ БЕГИШЕВЪ 3-й МЕЧЕТИ г. Петропавловскъ Акмол. об.

تنظيمات

جمعية شرعية اورينبورغيه طرفندن مختلف وقت لرده تحت نظارتنده اولان امامره نشر اولنمش فرمان‌لر جمع ايدلمش وبر قدر ايكنچى معلومات‌لرهم درج ايدلمش رساله‌در • امام وموءذن وياكه امام وموءذن اوله‌چق شاكردلر ايچون ترتيب ايدلمشدر •

ИМАМЪ МУХАММЕДЖАНЪ БЕГИШЕВЪ 3-й МЕЧЕТИ г. Петропавловскъ Акмол. об.

صاحبى رضاء الدين بن فخر الدين

اوفا

بوكتابننك باصمه‌سنه رخصت بيرلدى سانكى پيتربورغده ٢٦ نچى مارتده ١٨٩٨ نچى يلده

978

باصمه اولنمشدر قزانده دومبراواسكى ننك باصمه خانه سنده ١٨٩٨ نچى يلده

Дозволено цензурою С.-Петербургъ. 26 Марта 1898 года.

Типографія Б. Л. Домбровскаго въ Казани.

Қаз ССР Ғылым Академиясы Центральная научная библиотека

ПРОВЕРЕНО 1953 г.

❀ تنظیمات ❀

موءذن , امام , خطیب ، آخوند ، درجه سنده اولان کمسنه‌لر ، اهل اسلام‌مك معتبر عالملری حساب ایدلوب ، دولت نظرنده هم ماءمور وخدام جمله‌سندن معدودلردر . بناء علیه بونلر اوزلرینه دولت طرفندن تا بشرلمش وتسلیم ایدلمش وظیفه‌لری کامل ایلمك ایله مکلف اولمشلردر . اکرده قصورلق وکمچیلك ایدرلر ایسه مسئول اوله‌چقلری شبهه‌سزدر . لکن خدمت وقتنده اولان خلاف نظام اشلردن بعضیلری قصدا وبیلوب اولسه‌ده ، کوبراکی خطالق وغفلتلك وحقیقت حال لازم درجه‌ده آنکلاشلمدیقی سببندن اولدیغی معلومدر . واقعا بر مأمور کندوسینك وظیفه وخدمتی نه شیدن عبارة ایدکنی تمام بیلماز وآچیق آنکلماز ایسه نه قدر احتیاط واعتبار ایله حرکت ایلر ایسه‌ده بر وقتده خلاف قانون اش اجرا ایدوب دوچار مشکلات اوله‌چغی معلومدر . حتی‌که بر ماده‌یی اجرا ایلمك کندوسینه لازم اولدیغی حالده ، بیلمادیکی سببلی احتیاط ایلمك نیتی ایله مذکور عملی اجرا ایلمای قالدیغندن جواب آستونده قالمیه مجبور اولان کمسنه‌لر کورلمشدر .

بناءً علیه اجمالا اولسه‌ده هر بر مأمور کندوسینه لازم اولمش امرلری فهملامك واقتضاسینه کوره عمل اجرا ایلمك تیشلی اوله‌در . امامل‌مزنك قوللرنده دستور العمل مقامنده بر رساله اولمدیغی سببندن کندولری هر وقت دوچار خسارت اولمقده‌لر ایدی . آز اولسه ده بونلره معلومات ویرمك ایچون ، جمعیت شرعیه محکمه‌سی مختلف وقتلرده اقتضاء زمانه کوره تورلی سیرکولر نشر ایلمش ، وبو سیرکولردن ظاهر اولدیغی فائده‌لر سوبرانیه محکمه سنده ، کونی وساعتی ایله کورلمش ومشاهده ایدلمش ایدی . وعبث اورنده یورتلمش حسابسز کاغدلرك آز الوینه هم سبب اولمش ایدی . لکن جمعیة شرعیه‌دن نشر اولنمش بوکبی رسمی کاغدلر محله حسابندن ارسال ایدلدکندن بعض محله ده اولان ایکنچی امام ویاکه موءذنلره ویرلمیوب قالدیغندن ، بونلرك فائده سندن اوشبو کمسنه‌لر محروم قالمقده‌لر ایدی . اوشبوکا بناء ، هر بر امام وموءذن استفاده ایلسون ایچون معلوم فرمانلری اوشبو اورنده جمع ایدوب ، رساله شکلنده ترتیب وباشقه بر قدر فائده‌لر هم الحاق ایلدوم . هر بر امام وموءذنلر مطالعه ایدوب اوز وظیفه‌لری ایله آشنا اولدقلری کبی ، امام وموءذن اوله‌چق شاکردلر هم کندولرینك التزام ایده‌چك عمللرینی بیلوب بصیرت اوزرنده اولورلر دیوظن ایلدوم

دوخاونوی

دوخاونوی سوبرانیه طرفندن محله امامرینه

(١)

غسپادین مینیستر ۋنوترينيخ ديل اوشبو يبل مارت نك ١٧ چی کون ٣٩٣ نچی نومبر اوزرنده دوخاونوی سوبرانیه‌یه یازمش پرید پیسانیه سنده آیته در : ١١ نچی توم ننك ١٢٣٠ نچی استاتیه سینه بناءً متریقه دفترینه یازلمای قالان کمسنه لرنك نسل ونسب لرینی تیکشرمك وظیفه‌سی دوخاونوی سوبرانیه محکمه‌سینه تابشرلمشدر ، شونك ایچون بو اشلرنی تفتیش ایتمك دوخاونوی سوبرانیه‌یه تیشلی بولمایدر . دیب . غ . مینیسترنك اوشبو پرید پیسانیه سینه بناءً متریقه دفترلرینه یازلمای قالان بالالر ویا نکاح وطلاق ومیت‌لرنی صونکندن یازمق اصلا ممکن اولمیه‌چقدر . یعنی امامرنه کیفیت ایله دوخاونوی سوبرانیه‌یه تابشرسه‌لر ، متریقه‌لر شول کیفیت اوزرنده قاله‌چقلردر . متریقه دفترینه یازلمقدن مقصود ، خلقلرنك نسل ونسب لرینی ، وبعض طائفه‌لره ویرلمش « کناز » و « دووران » لك کبی امتیازلرنی ساقلامق هم ترکه تقسیم ایدلان وقتده مالنی ، شرعا تیشلی اولان وارثلره ویروب وارث اولمیانلرنك مال دعـوا ایدولرندن ساقلاب ، وارثلك وعصبه‌لك اثبات ایتمکدر . مثلا آتاسندن قالمش ماله وارث ایدوکن اثبات قیلور ایچون ، بالانك آتا وآناسینك وهر ایکی طرفده اولمش باباسینك اسمی ، هم آتا وآناسی آراسنده موافق شریعت عقد نکاح اولدیقی ، وآتاسینك وفات اولدیقی متریقه دفترنده آچیق وتمام یازلمش اولمیه تیشلیدر . بوروشده اولمازسه محکمه‌لر حضورنده مذکور ترکه‌یه وارث ایدوکنی اثبات ایلمك مشکل اولور . نکاح ، طلاق ، وارثلك کبی دعوالرده کامل اشانچ متریقه دفتری اولدیقی ایچون ، متریقه دفترینی بیك اجتهاد واعتبار ایله یازمق تیش ایدوکنی ، دوخاونوی سوبرانیه ، محله امامرینه کوب مرتبه آنکلاتمش ایدی . امابوندن صونك امامردن کلمش متریقه‌لر دوخاونوی سوبرانیه‌ده کامل دقت ایله تفتیش ایدوله‌چکدر . ومذکور محکمه‌نك ١٨٩١ نچی ییلده تاراتمش « تنظیمات » (*) وهم اوشبو « فرمان » لرینه امتثال ایتمای حقوق شرعیه‌لرنی ابطال ـ وخلقلرنك نسل ونسب لرینی ضایع ایتمیه سبچی اولان امامر «اوغلاونوی سوده» تابشرلوب اشلری تمام اولانه قدر اورنلرندن عزل ایدلوب توروله‌چقلردر .

(٢)

بعض امامر ، حضورلرنده ، ایر ایله خاتون آراسنده موافق شرع خلع ویاکه طلاق واقع اولسه‌ده ، خاتون طرفندن ویرله‌چك بدل خلع ایر اوزرینه تابشرلوب تمام اولمادوقی ایچون ، طلاق صورتنده ایر طرفندن ویرله‌چك مهر وعدة نفقه‌لری خاتونه تابشرلمادوقی ایچون یاکه « کیر باوی » مارقه ویرمدیکلری ایچون متریقه‌یه یازمای کیچکتروب تورماقلری ، دوخاونوی سوبرانیه‌نك تفتیش ایدن اشلرندن معلوم اولمقده‌در . وحالبوکه بوندای اشلرنك متریقه‌یه یازلمای تورماقلری شرعا ونظاما الوغ دعوالر چغوینه وامامرنك هم اوزلرینك ، حکم آستونده

(*) اوشبو ١٨٩١ نچی ییلده نشر اولنان «تنظیمات» ٣٩٩٩ نچی نومیر اوزرنده ١٨٩٣ نچی یلده ایکنچی مرتبه تار المشدر . کیله چکده هم مذکور اولور.

قالولرینه سبب اوله‌در شونك ایچـون دوغاونوی سوبرانیه ، محله امامارینه‌تأکید ایدوب بیوره‌در : حضورلرنده موافق شرع اولان خلع وطلاقلرنی هیچ کیچکترمای موافق‌نظام‌ایدوب متریقه دفترینه یازسونلر . بدل خلع ومهر وعدة نفقه‌لری کرك تابشرلمش اولسون کرك اولماسون . بلکه مهر وعدة نفقه‌سی , وخلع مثبت اولان صورتده بدل خلع کبی حقوق مالیه‌لرنی ، متریقه دفترنده یازلمشه بناءً ایر ایله خاتون‌اوزلری‌تیشلی‌اورنلرندن‌سورارلر. خلع وطلاقلرنك‌موافق‌شریعت‌یاکه‌موافق‌شریعت‌دکل‌ایدکنی‌بیلمك‘امامارنك‌اوزلرینه‌لازمدر.

(۳)

۱۵ نچی توم ۱ نچی چاستنك ۳ نچی هم ۹۱ نچی استاتیه‌لرینه بناءً قزیاشی اون آلتی تمام اولمای ، ایریاشی اون‌سکز تمام‌اولمای ، امامار اصلاً عقد ایدوچی ونکاح خطبه سی اوقوچی اولماسونلر . اوزمحله‌لرنده اولان کمسنه‌لرنك یاشلری نیچه‌ده ایدوکی متریقه دفترلرندن قارالوب بیلنور . اکرده متریقه ده یازلمای قالـوی آچیق معلوم اولسه اول وقتـده « سیمینئوی‌اسپیسکه » ده یازلمشنه قارالوب عمل قیلنور . اماچیتدن کیلوب توروچیلرنك یاشلری قول‌لرنده اولمش « میتریچیسکوی اسویدیتلستوا » لرندن یاکه محـله امامارندن آلنمش « میتریچسکوی‌اسپرافقه » لرندن ، وبونلر اولمیان‌تقدیرده محکمه‌لردن‌ویرلمش‌هر تورلی بیلیت‌اوندن قارالوب‌بیلنور . اکرده قزلر دوغمش اورنلرندن باشقه محله‌ده تربیه‌لنمش‌لری سببلی‌یاشلری‌معلوم‌اولماز‌ایسه تربیه‌لنمش محله‌سنده‌کی‌امام ، عقدایلمازدن مقدم ، دوغمش محله‌سنده‌کی‌امامدن « آتناشینیه » ایله قزنك‌متریقه‌دفترنده‌کورلان یاشنی سوراب آلوب تمام‌یتدوکنی بیلوب عقدایدر . ایسکی محله‌دن آیورلان یانکامحله امامری‘کرك اشلربنی ایسکی محـله ده اولمش متریقه دفترندن اوزلری باروب قارارلر یاکه « آتناشینیه » ایله سوراب آلورلر . متریقه‌ده اولمش‌اشلرنی محکمه‌لر‌سورارلر‌ایسه مطلقا ـ یاکه امامار ، اول اشنك نه خصوصده کرك‌اولدیغنی بیان‌قیلوب سورارلر ایسه سورالمش‌امامار‌هیچ‌کیچکتورمای متریقه‌ده کورلمشچه‌جواب‌یازسونلر . بوروشده‌اولان جوابلره « کیر باوی مارقه » یابشدرمق لازم‌دکل . مکرده متریقه‌دن آلنمش‌یازولر ، محکمه‌لرده اشلره برکتلوب یرولدیکی ایچون لا اقل یارتی تاباق کاغدنی اورتالای بوکلب یازلمش هم آخرنده امامنك پودپیسی واسمنه مخصوص اولان پچاة ومهری سالنمش اولورغه تیشلی . محـکمه‌لـر وامامردن باشقه کشیلر متریقه‌دن « اسپرافقه » سوراسه‌لر اول وقتده سکسان تینلك « کیر باوی مارقه » یابشدرمق لازمدر . « متریچسکو اسویدیتیلستوا» یاکه محکمه‌لردن ویرلمش بیلیت‌لره قاراب عقد نکاح ایدلان‌صورتده مذکور بیلیت‌لرك وسوبرانیه‌دن ویرلمش « اسویدیتیلستوا » لرك نومبرلرینی ییل‌وچسله‌لرنی متریقه‌یه یازوب‌قالوب ، اصل‌نسخه‌لرنی ایبه‌لرینه‌قایتارلوب ویرلور .

(۴)

امامارك ذمه‌لرینه لازم‌اولمش خدمتلری ، امامتلك‌قیلوب‌اهل‌اسلام‌ملك‌ضروریات‌دینیه‌لرینی

تعلیم

تعلیم ایدوب دائم الاوقات وعظ ونصیحت وحسن خلق ویومشق سوز ایله عامهٔ مسلمینک صلاحینه دلالت وسعی قیلمقدر . بناءً علیه امام‌لردن الوغ وفضیلت اهللری اوزلرندن توبانلره هروقت حمایت وشفقت ایله اولوب هم کچوکلری اطاعت ومصلحت ایله ترکلیک ایدرکا اجتهاد قلمق لازمدر . اخوهٔ اسلامیه‌یه رعایت وحقوق انسانیه‌ی کامل ایدرکا تروشماق الک مقدم امام‌لره تیشلی‌در . خصوصا عبادهٔ‌لری ادا قلمیه پادشاه‌لرمز طرفندن اختیارلی اولومزی خاطردن چقارمای دائم شکرانه‌ده اولماق لازمدر . لکن بعض امام‌لر باردرکه هیچ ضرور اولمیان حتی که شریعت ستر قلمیه قوشقان نرسه‌لر خصوصنده بر برسی هم محله خلقلری اوستندن دوخاونوی سوبرانیه وباشقه محکمه‌لره عرضه ویرمکده‌لر وکویا جبر وظلم کورمش عاجز وبیچاره‌لر مثالنچ دعوالر یروتمکده‌لردر . وحالبوکه امام‌لرنک بوروشده بر برسی هم باشقه‌لر ایله مصلحت‌سز وتپسز معیشت ایدولری وبرتوقتمای حاکملر ومحکمه‌لر حضورلرنده یرولری ، اوزلرینک دوخاونوی اشلرنی تیشلی اولان روشچه ایده آلمای وخلقلر آراسنده تورلی تورلی دشمنلق وعداوهٔ شایع اولمایه سبب اوله‌در بناءً علیه بوندن صونک بوروشده ، یوق منزلنده اولان عیب‌لرنی زورکوروب اسلام قارنداشلری اوستندن محکمه‌لره عرضه ویروب یا که باشقه‌لرنی عرضه ویرمیه دلالت ایدوب تورلی تورلی فتنه‌لر کورکازمیه سببچی اولان امام‌لره دوخاونوی سوبرانیه کامل مرتبه دقت ایدوب عمل‌لرینه تیشلی اولان جزالری یورته چکدر . شونک ایچون امام‌لر ، ادوا کات‌لر روشنده دعوا وخصومت آرتندن یرومای ـ علما جنسندن اولماقلرنی بیلوب اوز خدمتلری ایله مشغول اولسونلر . اوشنداق موءذنلر مسجدلرنی تربیه‌لب وپاک ایدوب عبادهٔ خانه روشنده توتسونلر . هم امام‌لرینه کچیلک کورکازوب اطاعت قیلورغه وآنلرنک بیورغان خدمتلرنی کامل ایتمک اجتهادنده اولسونلر .

چلین فخرالدینوف

سکره‌تار قدرغولوف

اوستال ناچالنیک تیری‌غولوف

(اوفا) ۱۸۹۲ نچی ییل ۲۸ نچی مای‌ده ۲۴۶۵ نچی نومیرده

محرر طرفندن ملاحظه :ا) متریقه واوشنداق « سمینوی اسپیسکه » نک هرایکیسنده یازلمای قالانلر حقنده بو سیرکولرده برنرسه بیان ایدلمشدر . حالبوکه بوکبی کمسنه‌لر خصوصا قزلر اوله‌در . بناءً علیه بوندای حادثه توغری کلان کمسنه‌لر ؛ سمینوی اسپیسکه‌ده یوق ایدکی حقنده وولسدن اسپرافقه آلوب ، جمعیهٔ شرعیه محکمه‌سینه هم مذکور اسپرافقه‌نی مرافعه ایدوب ، نه روشده عمل ایدرکا کرک ایدوکنی استفسار ایلمک لازم اولسه کرک .

۲ ـ اسپرافقه‌لرک درست وحقیقت اولوب اولمادیغی حقنده شبهه ایدولان صورةده پالیمه آرقلی ، اسمندن اسپرافقه ویرلمش امامک کندوسینه ویا که توغری جمعیهٔ شرعیه محکمه‌سینه مراجعت ایلمک لازم اولسه کرک جمعیهٔ شرعیه‌یه مراجعت ایدولدکده ارخیب متریقه‌سینه تطبیق ایدوب جواب ویرلور ظننده‌مز .

۳ ـ متریچسکوی اسپرافقه‌لر خزینه حقی اولمای فقط دفع شبه ایچون امام‌لرنک کندولرینه لازمدر . بو تقدیرجه حاجت اولان ایشلر ویا که طلاق ونکاح‌لری ، امام‌لر اوزلری متریقه‌دن کوروب بیلمشلر ایسه ، متریچسکوی اسپرافقه حاضر ایتمیه لزوم اولمازسه کرک . بیله اسپرافقه حاضر اولمای توروب لوازم اداء ایدوجی امام عیبلو هم اولمازسه کرک .

Правила въ разъясненіе 1338 ст. X т. 1 ч. закон. граж. изд. 1887 г. изданныя съ разрѣшенія Его Высокопревосходительства Гопсодина Министра Внутреннихъ Дѣлъ отъ 22 мая 1893 года за № 2863, для руководства приходскимъ мулламъ при раздѣлахъ наслѣдственныхъ имуществъ умершихъ магометанъ.

1) Мулла приступаетъ къ раздѣлу наслѣдства не иначе, какъ по просьбѣ кого либо изъ наслѣдниковъ; безъ просьбы наслѣдниковъ мулла можетъ приступить къ раздѣлу наслѣдства въ томъ случаѣ, когда это поручается ему Духовнымъ Собраніемъ. По своей же волѣ, безъ порученія начальства и безъ просьбы наслѣдниковъ, мулла не долженъ вмѣшиваться въ дѣла о раздѣлѣ наслѣдства.

2) Раздѣлъ наслѣдства по просьбѣ наслѣдниковъ долженъ производить тотъ мулла, къ приходу котораго принадлежалъ умершій наслѣдодатель. По требованію же начальства можетъ приступить къ раздчлу наслѣдства и мулла чужаго прихода.

3) Прежде чѣмъ приступить къ раздѣлу, мулла долженъ собрать свѣдѣнія о томъ, нѣтъ ли въ числѣ наслѣдниковъ малолѣтнихъ и назначены ли къ послѣднимъ опекуны. Если опекуны не назначены, то и къ раздѣлу наслѣдства приступать не слѣдуетъ до тѣхъ поръ, пока не будутъ опредѣлены къ малолѣтнимъ опекуны.

دستور العمل (*)

ميراث مالنى بولنان وقتده اماملر ايچون لازم اولان ترتيب در • ملكى نظامك ١٠ نچى توم ١ نچى قسم ده اولان ١٣٣٨ نچى استاتيا اوزرينه غسبادين منستر طرفندن ايدلمش بيان اولوب، ١٨٩٣ نچى ييلك ٢٢ نچى مايده ـ ٢٨٦٣ نچى نومير اوزرنده جمعية شرعيه يه يازلمشدر •

١) امامارنك ميراث مالنى بولماكلرينه وارثلردن بريسى طرفندن التماس ايدلمك وياكه جمعية شرعيه طرفندن فرمان (اوكاز) اولمق شرطدر • بوندن باشقه صورةلرده امامار ، تركه‌ىى تقسيم ايده آلمازلر •

٢) محكمه‌لردن امر اولان صورتده هر بر امام تقسيم ايلر ايسه‌ده ، وارثلر التماسى ايله تقسيم ايلمك فقط محله امامينه مخصوصدر • بناء عليه وارثلر التماس ايدرلر ايسه‌ده چيت محله امامى تقسيم ايده آلماز •

٣) بالغ وارثلرك جمله‌سينك رضالقلرى وصبى وارثلرك اپيكونلرينك رضالقلرى شرطدر • بونك خلافنچه اولور ايسه اوشنداق صبى‌لر ايچون اپيكون تعيين ايدلمش ايسه ، امامار تقسيم ايده آلمازلر •

(*) اوشبو دستور العمل ، محكمه شرعيه طرفندن ١٨٩٣ نچى ييلده ـ ٢١ نچى ايونده ـ ١٣٩٣ نچى نوميرده اولان اوكازى ايله جمله محله امامارينه نشر ايدلمشدر •

4) Приступая къ раздѣлу наслѣдства, долженъ отобрать отъ всѣхъ совершеннолѣтнихъ наслѣдниковъ и отъ опекуновъ малолѣтнихъ отзывы о согласіи на производство тѣмъ муллою раздѣла наслѣдства. Только при изъявленіи согласія на это всѣми наслѣдниками мулла можетъ произвести раздѣлъ; въ противномъ же случаѣ-долженъ отказаться отъ этого, объяснивъ наслѣдникамъ, что они должны обратиться въ судъ гражданскій.

5) Раздѣлъ наслѣдства, когда всѣ совершеннолѣтніе наслѣдники и опекуны малолѣтнихъ, если они есть, будутъ согласны предоставить это муллѣ, производится по правиламъ шаріата, на основаніи ревоятовъ книги «Фраизъ».

6) Объ этомъ долженъ быть составленъ письменный актъ, подписанный муллою, который производилъ раздѣлъ, всѣми наслѣдниками и свидѣтелями, бывшими при раздѣлѣ.

7) По совершеніи всего этого мулла долженъ вручить составленный и подписанный раздѣльный актъ наслѣдникамъ, объяснивъ при этомъ, 1, что если кто изъ наслѣдниковъ не доволенъ его дѣйствіями или находитъ, что имъ не правильно примѣнены правила шаріата,

٤) بناء عليه تقسيم دن مقدم بالغ وارثلرك وصبی لر اپیکونلرینك جمله سی نك رضالقلرنی آلوب تقسیم ایدرلر • وبوندن باشقه صورة ده تقسیم ایلمك ممنوعدر • لكن ملكی محكمه لره مراجعت ایلمك حقلری وار ایدوكنی امام لر وارثلره بیلدررلر •

٥) جمله بالغ وارثلر واپیكونلر رضا اولورلر ایسه ، تركه یی امام لر موافق شریعت تقسیم ایدرلر •

٦) تقسیم تركه خصوصنده راز دیلنوی آكته (تقسیم نامه) یازلور • تقسیم ایدوچی امام لر وجمله وارثلر واپیكونلر اوشنداق مجلسده حاضر اولان كمسنه لر ، جمله سی مذكور تقسیم نامه یه امضا ایدرلر •

٧) بیلهر وشده ، تقسیم تركه تمام اولدقده ذكر ایدلمش راز دیلنوی آكته نی ، امام وارثلره تابشرر • امامك اوشبو تقسیم ایدوینه راضی اولمیان وارثك جمعیة شرعیه یه عرض ایلمك وظیفه سی وار ایدوكنی ، اوشنداق ملكیه محكمه لره مراجعت ایدوب تقسیم ایتدرمك

о можетъ жаловаться на него Ду- овному Собранію, а также имѣетъ раво обратиться съ просьбой о аздѣлѣ и въ гражданскій судъ, оторый при распредѣленіи наслѣд- твенныхъ долей будетъ руковод- твоваться не общими граждан- кими законами, а законами маго- етанскими; 2, что раздѣльный актъ оставленный имъ, муллою, наслѣд- ики должны явить у натаріуса, ли въ судѣ, или наконецъ въ во- остномъ правленіи; а если въ чи- лѣ наслѣдниковъ есть малолѣтніе, о раздѣльный актъ предваритель- о долженъ быть представленъ на добрѣніе учрежденія, наблюдаю- щаго за опекунами; у крестьянъ и ашкиръ-сельскаго схода, у мѣщанъ упцовъ и чиновниковъ-сиротскаго уда, у дворянъ-дворянской опеки.

8) Этимъ всѣ обязанности мул- ы по раздѣлу наслѣдства окан- иваются и ни во что болѣе мул- а вмѣшиваться не долженъ, от- нюдь не дозволяя себѣ ни соста- влять опись наслѣдственнаго имѣ- нія, ни совершать самую передачу наслѣдникамъ опредѣленныхъ имъ по раздѣльному акту частей на- слѣдства, такъ какъ все это на- слѣдники должны сдѣлать или са- ми добровольно, или же чрезъ граж- данское начальство, совершенно минуя муллу.

9) Всѣ эти правила относятся собственно до раздѣла наслѣдствен- ныхъ имѣній, оставшихся послѣ умершихъ; въ тѣхъ же случаяхъ, когда происходятъ у крестьянъ или

حقی هم وار ایدوکنی ، تقسیم ایدوچی امام وارثلره بیان ایدوب آنکلاتور • اهل اسلام ترکه‌سنی تقسیم ایتدوکلری وقتده ملکیه محکمه‌لری ، عمومی نظام ایله تقسیم ایلمای فقط شریعت بیان ایلمش روشچه تقسیم ایدرلر • بوخصوصنی هم امام‌لر وارثلره بیلدررلر • امام طرفندن ترتیب ایدلنوب ویرلمش راز دیلنوی آکته‌نی وارثلر اوزلری ، ناتاریوس ده یاکه سود ومحکمه یه یاکه ۋلستنوی پراۋلنیه تدبیرینه ویررلر • وارثلر آراسنده صبی اولور ایسه اول وقتده راز دیلنوی آکته ایپکونلره نظارة ایلمکده اولان محکمه‌لره تابشرلنور • مثلا قریه‌هلقی اولسه سلسکی جمعیة تدبیرینه ، میشچان وکوپیس اوشنداق چینوفنیکلر اولسه ، سیروتسکی سود تدبیرنه دووران اولسه دوورانسکی آپیکانک تدبیرینه تابشرلور •

٨) راز دیلنوی آکت نی درست ترتیب ایلمك ایله تقسیم ایدوچی امامك غدمتی تمام حساب ایدولنه‌در • بناء علیه ترکه یه اوپیس یازمق ویاکه تعیین ایدلمش حصه‌یی وارثلره آلوب ویرماك کبی غدمتلره امام‌لر هیچ شروع ایلمازلر • چونکه بو اشلری کامل ایلمك ملکی حاکملر وظیفه‌لریدر •

٩) ذکر ایدلمش ماده‌لر جمله‌سی، وفات اولمش کمسه‌نك ترکه‌سنی تقسیم ایلمك صورتینه مخصوصدر • بناء علیه تقسیم ترکه‌دن

башкиръ семейные раздѣлы, муллы вовсе не должны вмѣшиваться на сельскихъ сходахъ, на основанiи особыхъ правилъ о семейныхъ раздѣлахъ.

Членъ *Ибрагимовъ*.

Секретарь *Кадыргуловъ*.

باشقه تقسیملره اماملر شروع ایده آلمازلر •

(اصلندن ترجمه ایدوچی تیتولرنی ساوتنیك
محمد سلیم امید بایوف)

بو اورنك ترجمه سی خلاصه ایدلوب یازلمشدر •

متریقه دفترنی یازمق خصوصنده جمعیت اسلامیه طرفندان تنظیمات

۱) متریقـة دفترینه یازله‌چق شیلری تیشلی فصلـلرك برنچی بیتندان یازه باشلاب هم هر بر اشلرنی وقتندن کیچکترمای کونلرنی , نومیرلرنی , رسم خطلرنی , اعتبار ایله درستلب , یول آرالرنی , نکاح وطلاق آرالرنی آیروم آچیق قالدروب یازسونلر • هم بر محله‌ده ایکی امام اولسه ایکسی ایکی اورنه یازوچی بولماسنلر • مثلا بر نومیرده ایکی ایر یاکه ایکی قز اسم لندیکی یاکه وفات اولدیقی , هم ایکی نکاح وایکی طلاق یازلماسون • ایگز بالالرنك ایگیز ایدوکلری یازلوب ایکی کشی حسابی ایله نومیر قویلسون •

۲) امامْلر بالالـره ماء ثور ومشروع اسملر ویرمیه کامل اجتهاد ایتسونلر • هم بالالرك اسملرنی یازدقده آتا وآنا سیننك وهر ایکی طرفده اولان باباسی نك اسملرنی , اگرده بولسه فامیلیه سنی , وقایوطائفه‌دن ایدوکنی یازارلر • اما جانسز دوغمش بالالره گرچه اسم قویسه‌لرده متریقه‌نك هیچ بر فصلینه یازماسونلر •

۳) ضرورة اولمیانـده بر محله امامی ایکنچی محله اشلرینه قاتشماسون • مگرده بالا , قایده دنیایه کیلسه شول محله نك امامی اسم ویروب اوز متریقه سی نـك تیشلی اورنینه یازار • اگرده بوندای لوازملر , اوتوب باروچی یاکه آز مدته کلمش کمسنه لره قلنمش ایسه , اول صورة ده لوازم اداء ایدوچی امام , اصل محـله امامینه اعلام نامه یبارر • اصل محـله امامی متریقه سینه ینه‌دن یازماینچه فقط معلوم یازونی متریقه ایله ساقلار • هم اصل محله امامی مذکور اعلام نامه دن کوپیه یازوب یل آخرنده دوخاونوی سوبرانیه یه کیده‌چك متریقه نك ایچینه سالوب یبارر • وفات صورة لرنده هم اوشبور وشده عمل قیلنور • اما هیچ بر محله یه تابع اولمیان شهرلرده هم آوللرده ترکلیك ایدوچی کمسنه لر دوخاونوی اشلری اوزلری اختیار ایدن اوکازلی امامْلردن قیلدررلر •

٤) نكاح فصلنده قزويكتنك هم آتا وبابالرينك اسملرنى وقايوطائفه‌دن ايدوكلرنى وياشلرنى هم نكاح اولان نومیرلرنى , وآى‌لرنى , اوشنداق شاهدلرك هم آتالرينك اسملرنى وقايوشهرويا كه آول كشيلرى ايدوكلرنى تمام وآچيق يازسونلر •

٥) اير ايله خاتون اوزلرى امام حضورنده بولوب عقد باغليان صورتده عقد شاهدلرنى ، اگرده بريسى ياكه ايكيسى‌ده حاضر اولنمازسه , حاضر اولميان طرفك شول نكاحه رضا اولماقينه هم كمنى بولسه‌ده وكيل ايدوينه اوزلرندن ايشتمش كمسنه‌لردن شهادة آلوب , رضالق ووكالت شاهدلرينى يازوب عقد ايتسونلر • اماهيچ بر نكاحك عقد شاهدلرى يازلماى قالماسون •

٦) رضالق, وكالت نفالت, عقد , شاهدلرى , شرع بيان ايلمش نصابدن آز اولمينچه , شهادتى مقبول اولوردای عدل واعتبارلى كمسنه‌لر بولوينه امام‌لر دقت ايتسونلر • هم شاهدلرك وپوشلينه آقچه‌سى ويروچى‌نك پودپيسنى متريقه‌يه يازدرسونلر • مكرده شول محله‌نك اوكازلى كمسنه‌لرى هيچ وقتده كشى ايچون قول قويماسونلرهم شاهد بولوب يازلماسونلر •

٧) امام‌لر , اوزلرينه‌هم بالالرينه نكاح , طلاق وياكه خلع كبى اشلرنى اصلا اجرا ايدوچى بولماسونلر • حاجت وقتده بواشلرنى ايكنچى امام‌لردن قيلدروب متريقه‌يه يازدررلر مكرده « آدس » هم « كاستروما » كبى ايكنچى امام‌لر يراق اولان اورنلر بوحكم‌دن مستثنى‌در • امادوخاونوى سوبرانيه‌دن اوزاسمنه آيروم « رخصت نامه » اولميان مدة‌ده موءذن‌لر اصلا نكاح هم عقد ايدوچى اولماسونلر •

٨) مهرلرده هم بدل خلع‌لرده آقچه‌نى صفر ايله يازماى بلكه حرف ايله يازسونلر • هم قديمى باقر حساب‌لرى منسوخ اولديقى ايچون حاضرگى عرف كمش حسابى ايله يازسونلر •

٩) نكاح ده مهرنك نه‌قدر تابشرلوب ونه قدر تاپشرلديقى , وتاپشرلميان مهرى , كم ذمه‌سنده قالديقى , هم خلع صورتنده بدل خلع نيندای شيلر اولوب ايراوزرينه تاپشرلديقنى امام‌لر تمام يازوب اير ايله خاتون ياكه وكيل‌لرينه فهملتدكلرى صوكنده ايجاب قبول يورتوب پودپيس‌لرنى متريقه‌يه‌يازدرسونلر •اوشنداق طلاق صورتنده , قالان مهرهم موءنه‌سكنى كبى حقوق نكاحك خاتون اوزرينه تاپشرلديقنى ياكه تاپشرلديقنى آچيق يازسونلر • اماخاتون اوزى طلاق ياكه خلع دن كوپيه‌سوراماپان مدة‌ده « گيرباوى مارقه » كيتورديب تكليف ايتمسونلر • گيرباوى مارقه فقط - متريقه دن شهادة نامه « سويد يتيلستوا » آلور اوچون كنه لازم اوله‌در •

١٥) امام وشاهدلر حضورنده نكاح وقتنده اير كمسنه طلاقنى خاتونينه تاپشروب وياكه باشقه وجه‌لر ايله برابر درست شرط تعليق ايتسه امام‌لر , شول تفويض صورتنى نكاح فصلينه يازارلر • اما نكاح وقتندن صونك اولان تعليق‌لرى طلاق فصلينه يازارلر •

١١) متريقه دفترينه يازمق تيشلى اولان اشلرنى محله‌نك بارچه منشورلى كمسنه‌لرى بركا اداء ايدوب متريقه‌يه هم بركا يازارلروهر براستاتيا آخرنده جمله‌سى قول قويارلر • اكرده

بريسى

بریسی حاضر اولمای قالسه , لوازم ایدوچی , آنی استاتیا آخرینه یازوب قویار • اوز آلدینه آیروم نومیر ایله یازله چق شیلر , مثلاً هر بر وجود وهر بر نکاح وطلاق ووفات اوزینه بشقه بر استاتیا حساب ایدلەدر •

١٢) اوز حضورلرنده اولمیان اشلرنی امامل متریقه یه یازماسونلر • لکن سوبرانیه طرفندن متریقه یه یازمق ایله امر اولان صورةلر بو حکمدن مستثنیدر • امام ارسبب ایله برار ییل یاکه آرتق ـ اسم ویرلمای قالمیش بالالره امامل , اسم ویرسەلر , آتاو آناسی کورکازمش ییلك متریقه سینه تیشلی نومیری ایله یازارلر • هم قایو ییل وقایو آیده ونه سبب ایله کیچکوب اسم ویرلدیکنی بیان قیلورلر • اکر ده شول ییلك متریقەسی سوبرانیه یه بیارلمش ایسه قولنده یازلان متریقه دن کوپیه یازوب صوبرانیه یه تاپشررلر • بو ١٣نچی ماده (٢٤٧١) نومرلی ٢٨ اپریل ١٩٠٠

١٣) محلەده اولمش امام یاکه موءذن وفات اولور ایسه جنازه اوقمش امام یاکه موءذن متریقه یه ثبت ایدوب هیچ کیچکترمای سوبرانیه یه اعلام ایدر •

١٤) یازله چق شیلر متریقه کاغدلری یتارلك اولماز ایسه امامل رکون الکاری سوبرانیه دن داپالنیتلنی متریقه صورارلر •

١٥) ییل آخرنده متریقەنی صوبرانیه یه بیارروقتده محلەنك اوکازلی کمسنەلری جیولوب قوللارندن قالەچق ایله کیده چك متریقەنی مقابله ایدوب « هر ایکی متریقه بر بریسنه موافق » دیب قول قویارلر • ناکاه خطاء اورنلری اولسه آنی هم آخرنده یازوب کورکازرلر •

١٦) سوبرانیه طرفندن ینەدن ایکنچی تدبیر اولانه قدر اوشبو تنظیماتنی کامل ایلمك هر بر محله امامینه لازمدر • میراث ، نکاح ، طلاق ، مهر ، عدة ، بدل خلع ، کبی مسائل شرعیەده کامل اشانچ متریقه دفتری اولدیقی ایچون اوشبو تنظیماتنی کامل ایلمکده مساهله قیلوچیلر عندالله مسئول اولنه چقلری کبی ، نظاما هم غرژدانسکوی محکمەلره تابشرلوب تهدیب اولنورلر •

چلبن فخرالدینوف

سکره تار قدرغولوف — نومیر ٣٩٩٩

١٨٩٣ نچی ییلده

اوستال ناچالنیك تیری غولوف — ١٥ نچی اوکتابرده

اوفا

محرر طرفندن ملاحظه : لازم اولان کمسنەلرك امضالرینی • ویاکه تمغه لرینی • امامل اورنلری یازمق شدیداً ممنوع , نظام وشریعته خلاف اولسه کرك •

Приходскимъ Имамамъ Округа Оренбургскаго Магометанскаго Духовнаго Собранія.

Дополненія къ изданнымъ 15 Октября 1893 г. за № 3999 правиламъ о веденіи метрическихъ книгъ.

1) Приходскіе имамы на время увольненій ихъ подлежащими учрежденіями въ срочные отпуска, удаленій ихъ отъ занимаемыхъ должностей срочно или безсрочно, или же срочныхъ призывовъ ихъ по распоряженіямъ лицъ и мѣстъ, завѣдываніе приходами должны передавать вмѣстѣ съ приходскими метрическими книгами, документами по приходу и порученными Собраніемъ для производства разборовъ дѣлами вторымъ имамамъ своихъ приходовъ, а въ тѣхъ приходахъ, гдѣ таковыхъ нѣтъ, то маязинамъ съ званіями могущихъ исправлять должности Имамовъ въ небытность таковыхъ, а въ тѣхъ приходахъ, гдѣ нѣтъ ни вторыхъ имамовъ ни маязиновъ съ приведенными выше званіями, то имамамъ другихъ ближайшихъ приходовъ по соглашенію съ прихожанами и съ желанія сихъ послѣднихъ; въ случаѣ смерти приходскихъ имамовъ, которые занимались веденіемъ метрическихъ книгъ и у которыхъ таковыя хранились, то вторые Имамы тѣхъ приходовъ, а тамъ, гдѣ ихъ нѣтъ, маязины съ званіями могущихъ исправлять должности Имамовъ въ небытность таковыхъ, въ тѣхъ же приходахъ, гдѣ нѣтъ и такихъ маязиновъ, то Имамы ближайшихъ приходовъ къ приходу умершаго Имама немедлен-

كوپيه

جمعيت اسلاميه طرفندن محلّه امامرينه ميتريقه لر يازمق خصوصنده اوتمش ١٨٩٣ نچى يلده اوكتابر ١٥ نده ٣٩٩٩ نچى نوميرده تارالمش تنظيماته الحاق اولنور ايچون •

١) محكمه‌لر طرفندن معلوم مدّة ايله خدمتنى قويوب تورمبه رخصت (آوتپوسكه) آلمش , وياكه برار سبب ايله وعده لى ياكه وعده سز معزول اولمش , ياكه محكمه‌لر طرفندن بر معين مدته چاقرلمش محله امامرى , محله‌نك خدمت ومتريقه‌لر هم دكومينت‌لرنى شول محله‌نك ايكنچى امامينه , ايكنچى امام اولماسه لوازم امام درجه سنده اولمش مؤذنينه , اولر وشلى مؤذن‌ده اولمازسه محله خلقى ايله مصلحت ومشورة ايدوب آنلرك رضالقى ايله ايكنچى بر چيت امامه تابشرسونلر؛ اوشنداق امامر وفات اولان تقديرده محله‌نك ايكنچى امامى ‘ اول يوق ايسه لوازم امام درجه‌سنده اولان مؤذن ‘ اول هم اولمازسه محله نك لوازمنى قلمايه اهل محله طرفندن اوتنلمش چيت محلّه امامى ‘ متوفّى امامك يورتندن ۋولست ياكه پاليتسه حضورنده ميتريقه‌لرنى ‘ ياكه براراش تفتيش قيلور ايچون سوبرانيه‌دن ويرمش اوكازلر وياكه باشقه دكومينت وياكه تفتيش نامه‌لر بولسه كليسنى قاراب آلور وچيت امام اولان صورتده شول وقتدن باشلاب محله‌نك خدمتلرنى قلمايه شروع لنور بوننك ايچون سوبرانيه دن رخصت صوراب يورمك لازم دكلدر •

خدمتلردن

но и не испрашивая предварительнаго разрѣшенія Духовнаго Собранія обязаны принять, по желанію прихожанъ, отъ семейныхъ умершихъ Имамовъ всѣ приходскія метрическія книги, другіе документы по приходу и порученныя Собраніемъ для производства разборовъ дѣла, при членахъ Волостнаго Правленія, или членахъ Полиціи и немедленно же приступить къ исправленію всѣхъ лежавшихъ на умершихъ Имамахъ обязанностей.

2) Какъ выбывающіе изъ приходовъ на основаніи приведенныхъ въ 1 пунктѣ сихъ правилъ обстоятельствъ Имамы, такъ и Имамы, заступающіе на томъ же основаніи ихъ мѣста, должны немедленно доносить Магометанскому Духовному Собранію—первые о времени выбытія изъ приходовъ и о времени сдачи метрическихъ книгъ и документовъ, а вторые о времени замѣщенія ими должностей выбывшихъ и о времени пріема документовъ; при принятіи документовъ послѣ умершихъ Имамовъ слѣдуетъ обращать строгое вниманіе на то: за всѣ ли годы метрическія книги находятся на лицо, всѣ ли онѣ цѣлы и исправны и обо всемъ этомъ заступающіе мѣста ихъ Имамы обязаны подробно пояснить Собранію въ своихъ представленіяхъ о пріемѣ.

3) Сдавать и принимать метрическія книги и другіе документы по приходу слѣдуетъ непремѣнно по описи, за общимъ подписомъ сдатчика и пріемщика.

4) Въ тѣхъ случаяхъ, когда жены безъвѣсти отсутствующихъ мужей рождаютъ дѣтей и когда о расторженіи браковъ такихъ супру-

٢) خدمتلردن بوشانوب تورمیه (آوتپوسکه) آلمش امام‌لر قایوکونده محله خدمتندن فراغت قلور بولسه‌لر شول وقتده یوقاریده ایتولدکچه دکومینت ومیتریقه‌لرنی تابشروب خدمتنی قویدقنی ومیتریقه‌لرنی تابشردقنی راپورت ایله صوبرانیه‌یه اعلام ایتمک تیشلی در ؛ اوشنداق کرک متوفی وکرک سلامت امام‌لرک اوز قوللرندن میتریقه‌لرنی آلوب محله خدمتنی اوستنه لازم ایدن ، یاکه وفاة امام‌لردن قالمش تفتیش نامه‌لر ، ویاکه سوبرانیه‌نک اوکازلرنی آلان امام‌لرهم راپورت ایله سوبرانیه‌یه اعلام ایدرلر ، وفات صورتنده متریقه‌لرک عددلرنی وکلیسی‌ده بارمو یوقمو ایدوکنی وبار اولانلرینک تزوکمودکلمو ایدوکنی دقت ایدوب مذکور راپورتلرنده بیان ایدرلر .

٣) برامامدن ایکنچی امامه ویاکه لوازم امام مؤذنه میتریقه‌لر ویرلدکده اوپیس بوینچه ویرلوب اوپیس کاغدینه آلوچی هم تابشروچی امام‌لر اوزلرینک امضالرنی یازوب تاکید ایتمبه تیشلی در .

٤) غائب کمسنه‌لرک نکاحنده اولمش خاتونلر ، زوجلرندن موافق شرع فرقت اولدقلری معلوم اولمیان مدتده ویاکه شریعت قاضیلری وحاکملری طرفندن قارالوب نکاحلری فسخ ایدولمیان مدتده ، وجوده کلمش بالالرنی میتریقه‌ده ، زنادن یاکه آتاسی معلوم دکل دیب یازمای بلکه غائب اولمش زوجلر اسملرینه یازسونلر .

٥) غیر مشروع صورة ایله وجوده کلمش بالالرنی میتریقه‌یه یازدقده اتاسی فلان دیب یازاسی اورننی آچیق قالدروب کیتمای

говъ или вовсе неизвѣстно, или когда духовными лицами и учрежденіями такіе браки не разсматривались и не были признаваемы не дѣйствительными, то младенцевъ родившихся при такомъ положеніи дѣлъ, слѣдуетъ приписывать при записи въ метрическія книги отсутствующимъ ихъ отцамъ, но отнюдь не употреблять слова: «незаконнорожденный» «отъ неизвѣстныхъ отцовъ» и т. п.

5) При записи въ метрическія книги такихъ дѣтей, кои несомнѣнно рождены матерями ихъ, внѣ всякихъ законныхъ браковъ, ни какихъ пробѣловъ въ записяхъ не оставлять; а писать ясно, что законнаго отца не имѣетъ и что по сему происхожденіе не доказано, обозначивъ имя и отечество, если есть и фамилію, матери.

6) Приходскіе Имамы, въ случаяхъ сомнѣній или споровъ, возникающихъ между прихожанами, относительно законности рожденія дѣтей, обязаны самымъ тщательнымъ образомъ соображаться съ установленными на то шаріатомъ правилами и по надлежащемъ разъясненіи дѣлъ сего рода, чинить метрическія записи, приписывая дѣтей, о законности рожденія коихъ возникали сомнѣніе или споръ, къ тѣмъ лицамъ, къ коимъ по шаріату слѣдуетъ. Дѣла сего рода приходскіе Имамы должны разрѣшать сами, не испрашивая фатвы Магометанскаго Духовнаго Собранія, такъ какъ всякая метрическая запись должна быть чинима немедленно по совершеніи требы.

ویاکه باشده آناسی فلان دیب یازوب آتاسی ننك بارلغنه یوقلغنه تعرض ایتمای قالدورماسونلر بلکه شرعی اتاسی یوق ونسبی مثبت بولمدی دیب یخشی آچیق وصریح بیان ایتدوکی بعدنده آناسنی وآناطرفندن اولمش باباو فامیلیه‌لرنی یازسونلر ۰

٦) اثبات نسب حقنده کامل اعتبار شریعته اولدیغندن بعض وقتلرده بالانك نسبی کم اوزرینه ثابت ایدکنده شبهه ویاکه برار تورلی دعوا وخصومت اولسه اماملر، شول وقتده اشنی ومسئله‌نی شریعت بوینچه قاراب کم اوزرینه تیشلی کورلسه شول کمسنه اسمی ایله میتریقه‌یه یازارلر ۰ آنك حقنده سوبرانیه فتواسنه مراجعت قلمایه حاجت اولماز ۰

٧) محله‌لرنده ایکنچی قریه‌لر اولان امامار بوش وفرصت وقتلرنده مذکور قریه‌لره باروب وعظ وخلقلره نصیحت ویومشق سوز ایله امر بالمعروف ونهی عن المنکر ایدوب یورسونلر ۰ شول وقتده آنلرنك اولمش ودوغمش لری اولدیقنی بیلشوب وتیشلی خدمتلرنی قیلوب میتریقه یه یازمیه لازم اولانلرنی یازسونلر ۰

٨) شریعت اسلامیه ده بالا لره کورکام ویخشی اسملر ایله اسم ویرمك خصوصنده کامل دقت ایدلدیکی سببندن، امامار هر وقتده بالالره مأثور اسملر قویمیه سعی بلیغ واجتهاد قیلسونلر ۰ بناء علیه رسل عظام واسلاف کرامدن بعض مستحق ذاة شریفلره مخصوص اولمش مثلا صفی الله، کلیم الله، حبیب الله، سیف الله، شیخ الاسلام، فخر الاسلام، کبی لقبلر ایله، ویاکه ابو بکر، ابو الحسن، ام کلثوم، کبی کنیه‌لر ایله ویاکه قطب الابرار، خیر الوری، ولی الله، کبی مدح

7) Имамы тѣхъ мечетей, въ приходѣ коихъ состоятъ нѣсколько проходныхъ деревень, обязаны разъѣзжать по приходнымъ деревнямъ и наставлять прихожанъ своихъ на путь истины, одновременно съ тѣмъ справляясь о томъ: нѣтъ ли случаевъ, смерти или рожденія, или другихъ случаевъ, подлежащихъ внесенію въ метрическія книги, и въ случаѣ обнаруженія таковыхъ, немедленно совершать надлежащія требы и заносить неупустительно въ метрики.

8) Приходскіе имамы при нарѣченіяхъ именъ новорожденнымъ дѣтямъ обязаны придерживаться и воздерживаться отъ нарѣченія тѣхъ именъ, кои перечислены въ 8 пунктѣ правилъ сихъ на татарскомъ языкѣ.

г. Уфа, Марта 31 дня 1894 года.

Членъ *Фахреддиновъ*.

Секретарь *Кадыргуловъ*.

Столоначальникъ *Терегуловъ*.

№ 1556.

وترکیه‌ده‌میزان واوچاو طشنده اولان صفتلر
ایله ویاکه مقاش ، جماتای ، سرسنبای ،
بالیسه، ماتماس، تلاومت، سالبای، کوسبیکه،
چاچلقان ، جیان ، جیاش ، بیالی ، سپقالی ،
وآنلر مثالنده معناسز ورغبتسز اسملر ایله
اوشنداق رمضان ، رجب ، محرم ، شعبان ،
کبی آی اسملری ایله وجمعه ، شنبه ، یکشنبه ،
کبی کون اسملری ایله بالالرنی تسمیه
قلماسونلر • وبونلردن باشقه امیر، ابن، امام ،
ابو، اصل، ایش، ام ، آخوند ، افندی،
الدین، بیك ، بیکه، بحر ، بی بی ، بانو ،
بای ، تیمر، جان، خان، جار، حاجی، خواجه،
خیر، دولت، دین، ذو، ذی، رسول، رحمت ،
زاده، زاهد، سلطان، سید، سیدة، شاه ،
شهر، شریف، شهید، صلاح ، صوفی، طاش ،
عین ، عیفی ، عـلاج ، عفة ، فخر ، فلاح ،
فیض ، قربان ، کرای ، کل ، لطف ، ملا ،
میرزا ، مدرس، معلم ، محتسب، نبی، واعظ ،
یار ، کلمه‌لرنی مأثور اسملره قاتشدروب
ویاکه ایکی اوچ اسـملری برکا جیوب
بر اسم ایدوب ویرماسونلر • مأثور اسملر
الله تعالی‌نك اسماء حسنی‌سینه عبد کلمه سنی
اضافه ایدنلر مثلا: عبد الرحمن ، عبد الرحیم،
عبد الملك، عبد الرشید ، عـبد الحی ،
عبد القیوم ، عبد الباری ، عبد الخالق ،
عبد الکریم ، عبد العلی ، وغیریلر • هم
قرآن وحدیث شـریفلرده ذکر ایدولان
انبیاء عظام اسـملری مثلا : محمد ، احمد ،
ابراهیم ، ادریس ، اسماعیل ، شـعیب ،
اسحاق ، یعقوب ، یوسف ، نوح ، هود ،
لوط ، ایوب، الیاس، سلیمان، هارون، عیسی،
موسی ، صالح ، وغیرلر • اوشنداق صحابه‌لر
وسلفلر آراسنده معروف اسملر مثلا: عبد الله ،

عمر، عثمان، علی، حسن، حسین، سعید، سعد، العباس، حمزه، طلحه، زید، عمرو، خالد، حبیب، خلیل، ولید، سالم، ثابت، انس، جابر، قاسم، معاذ، سهل، محسن، الفضل، سفیان، نعمان، نصر، محمود، جعفر، شعبة، عطاء، وغیرلر. قز بالالر ایچون خدیجه، عائشه، فاطمه، رقیه، مریم، اسماء، حفصة، زینب، هند، صفیه، زبیدة، حلیمة، رابعة، آمنة، سلمی، عزة، لیلی، سعدة، وغیرلر. اما اسم ویرلوب متریقه یه یازلمش بعدنده تغییر مناسب لقب یاکه کنیه‌لر ویرمکده آتا و آنالر اختیارلی‌لردر.

٩) اوشبو تنظیماتی لوازم اهللری کامل رعایه ایدوب مضمونی ایله عمل ایتسونلر. اکرده امام ومؤذن‌لر اوزلرینه حاجت کورسه‌لر اوشبوندن کوپیه یازوب آلسونلر.

چلبین فخرالدینوف

سیکره‌تار قدرغولوف

نونمبر ١٥٥٦ اوستال ناچالنیك

وبنت رسول الله صلی الله علیه وسلم) ام کلثوم لایعرف لها اسم انما تعرف بکنیتها (کتاب الجوائز والصلات من جمع الاسامی والصفات)

سیرکولر (*)

جمعیة شرعیة اورینبورغیه دن، کندوسینه تابع اولان محله امامارینه

اویازدنوی اسپراونیکردن بریسی اوشبوییلده ایول آینده صوبرانیه یه یازمش آتناشینیه سنده آیته‌در:

(زاپاصنوی نیژنوی چین‌لر وفات اولدوقنده ۋلستنوی پراۋلینینك صوردوقنی کوتمای دفن ایدولان وقتی ایله محله امامارلی ۋلستنوی پراۋلینیه یه متریقه دن اسپراففه تابشرسونلر ایدی) دیب.

Циркулярно.

Отъ Оренбургскаго Магометанскаго Духовнаго Собранія.

Приходскимъ Имамамъ округа Оренбургскаго Магомотанскаго Духовнаго Собранія.

Одинъ изъ гг. Уѣздныхъ Исправниковъ въ Іюнѣ мѣсяцѣ сего года обратился въ Духовное Собраніе съ ходатайствомъ, не признаетъ-ли оно съ своей стороны возможнымъ обязать указанныхъ муллъ доставлять подлежащимъ Волостнымъ Правленіямъ метрическія справки о смерти запасныхъ нижнихъ чиновъ, состоящихъ на

учетѣ, немедленно, коль-скоро они будутъ преданы землѣ, а не тогда лишь, когда таковыя требуются Волостными Правленіями, какъ это практиковалось до настоящаго времени.

Духовное Собраніе, обсудивъ означенный вопросъ и находя, что веденіе учета состоящимъ въ запасѣ нижнимъ чинамъ имѣетъ весьма важное значеніе по всему округу сего Духовнаго Собранія и что однообразное и своевременное доставленіе свѣдѣній объ убыли ихъ желательно, Духовное Собраніе опредѣляетъ: предписать циркулярно всѣмъ мулламъ округа сего Собранія, за исключеніемъ Казанской и Сибирскихъ губерній, и Внутренней Киргизской Орды, доставлять въ мѣстныя Волостныя Правленія свѣдѣнія о смерти запасныхъ нижнихъ чиновъ въ ихъ приходахъ немедленно послѣ погребенія ихъ, а буде при сихъ запасныхъ нижнихъ чинахъ окажутся билеты, то сдѣлавъ на нихъ соотвѣтствующія надписи, о времени смерти таковые отсылать одновременно въ тѣ-же Волостныя Правленія.

Членъ Собранія *Фахреддиновъ.*

И. д. Секретаря *Ахтямовъ.*

И. д. Столоначальника *Исламгуловъ.*

9 Августа 1895 года

№ 3925.

وخصوصلك تدبير ايتمكنى صوبرانيه محكمه‌سى
موافق كوروب اوشبو سيركولرى ايله
محله امامليرينه بيوره‌در : زاپاصنوى چين‌دن
خدمت ايدوب قايتمش وياكه راتنيك
وآپالچين كبى عسكريه‌دن محسوب) اولان
كمسنه‌لر وفات اولدوقنده دفن ايدوب
متريقه‌يه يازغاچك متريقه‌دن اسپرافقه يازوب
شول اورنده اولان ۋولستنوى پراۋلينيه‌يه
تابشرسونار • اكرده مذكوركمسنه‌لرنك
عسكرلك بيليت‌لرى تابولسه اول وقتده
وفات اولدوقنى هم ييل وچسله‌سنى مذكور
بيليت‌لرينه يازوب ، بيليت‌لرنى شول
اورنك اولان ۋولسنوى پراۋلينيه‌يه تابشرسونلر •
اماشهرلرده اولان امامليرپاليتسه‌يه تابشرسونلر •

چلين فخرالدينوف

سكره‌تار اختموف

اوستال ناچالنيك ايسلامغولوف

آغوست‌نك ٩ نچى كوننك ١٨٩٥ نچى ييلك

نومير ٣٩٢٥

(*) اوشبوخصوصده — ١٨٩٣ نچى سنه‌ده — ٢٢ نچى سنتبرده — ٣٨٦٩ نچى نومير اوزرنده قزان غوبرناسنده اولان امامليره مخصوص سيركولر تارالش ايدى .

Циркулярно.

Указъ ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА, САМОДЕРЖЦА ВСЕРОССІЙСКАГО, изъ Оренбургскаго Магометанскаго Духовнаго Собранія ахунамъ и имамамъ округа Оренбургскаго Магометанскаго Собранія.

По указу ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА, въ Духовномъ Собраніи слушали: Предложеніе Министра Внутреннихъ Дѣлъ отъ 7 Февраля сего года за № 778, съ приложеніемъ къ оному циркулярнаго распоряженія Министра Губернаторамъ отъ 7 того-же Февраля за № 244, о порядкѣ увольненія въ отпуски и кратковременныя отлучки магометанскаго духовенства округа сего Собранія. Изъ циркуляра этого видно, что Министромъ Внутреннихъ Дѣлъ по сему предмету установлены слѣдующія правила: 1) приходскіе разнаго званія муллы, Оренбургскаго Магометанскаго Округа, увольняются въ отпуски неиначе, какъ съ разрѣшенія подлежащаго, по мѣсту ихъ служенія, губернскаго начальства, въ предѣлахъ предоставленной ему власти и 2) кратковременныя (не болѣе двухъ недѣль) отлучки означенныхъ муллъ, въ мѣстности лежащія внѣ предѣловъ ихъ прихода, могутъ быть допускаемы по ближайшему усмотрѣнію губернскаго начальства, съ вѣдома мѣстнаго Полицейскаго Управленія. Приказали: о содержаніи изложенныхъ въ циркулярномъ распоряженіи Министра Внутреннихъ Дѣлъ отъ 7 Февраля сего года за № 244

سیرکولر

بلرچه روسیه نك مستقل پادشاهی عظمت ایمپراتوریه‌سی‌نك فرمانی بوینچه ، جمعیهٔ شرعیهٔ محمدیهٔ اورینبورغیه دن ، تحت نظارتنده اولان آخوندلره هم ملالره .

فرمان پادشاهی بوینچه جمعیهٔ شرعیه ده ، داخلیه مینستری نك ٧ نچی فیورال ٧٧٨ رقملو بیورغنی دنكلادیلر : اول بیورغی ایله برابر مذكور مینستر جمعیهٔ شرعیهٔ محمدیهٔ اورینبورغیه نظارتنده اولان روحانیلره ، لوازملری بوینچه خدمتلرندن بوشانوب ، چیتكا كیدوب یورو ، و آزمدته كیدوب یورو اوچون رخصت ویرو حقنده ، غوبیرناتورلره اولان ، ٧ نچی فیورال ٢٤٤ رقملو تتمه اولان (یعنی سركولرنی) تدبیرنی یبارمشدر .

بو سركولرده كورنه‌دركه : بو اش حقنده داخلیه مینستری طرفندن اوشبو آیته‌چك ضابطه تعیین ایدولمشدر

١) جمعیهٔ شرعیه نظارتنده اولان محله ملالری ، كرك نه لوازمده ودرجه‌ده اولسه اولسون ، لوازملری بوینچه اوستلرینه لازم اولان خدمتلردن بوشانوب چیتكا كیدوب یورمیه‌استه‌سه‌لر ، اورلری بولندیغی ولایت (ـ غوبیرنا) نك ولایت محكمه‌سی (ـ غوبیرنسكوی پراولینیه سی) طرفندن غنه رخصت ایدلورلر ؛

٢) آز ، (یعنی ایكی آتنه‌دن آرتق اولمیان) مدته‌معهود ملالره اوزمحله‌لرندن طش یرلره

كیدوب

правилъ дать знать къ точному соблюденію, циркулярно, съ переводомъ на татарскій языкъ, всѣмъ ахунамъ и мулламъ округа Оренбургскаго Магометанскаго Духовнаго Собранія. Марта 12 дня 1896 года. № 1631.

Членъ *Мухаммедовъ*.

И. д. Секретаря *Ахтямовъ*.

Столоначальникъ *Еникеевъ*.

كيدوب يورميه رخصت ايتمك حقى ولايت محكمه‌سى رئيسلرى (ـ غوبيرنسكى ناچالستوا) قاراماقينه تاپشرله در • اكر آنلر اختيار ايتسه‌لر معهود رخصت ويرمك حقنى ضبطيه محكمه‌لرينه (ـ پوليسايسكى اوپراولينه‌لره) تاپشررلر •

بيورديلر : داخليه مينسترى نك اوشبو ٧ نچى فيوٖرال بوسنه ٢٤٤٤ رقملى تتمه‌سنك (سركولرنك) بيان ايدلمش ضابطه‌لرنك مضموننى تركيچه ترجمه‌سى بركا اولديغى حالك ، آنكا تمام موافق عمل ايدولرى اوچون جمعيهٔ شرعيهٔ محمديهٔ اورينبورغيه نظارتنك اولان بارچه آخوندلره وملالره تتمه اولمق اوزره اكاهلندرلمق اوچون يباروله در
مارت ١٢ ده ١٨٩٦ ييلده

جمعيهٔ شرعيه اعضاسندن محمد اوغلى

باش كاتب اختم اوف

اوستال باشى ينكايوف

ترجمان اميد بايف

Указъ ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА, САМОДЕРЖЦА ВСЕРОССІЙСКАГО, изъ Оренбургскаго Магометанскаго Духовнаго Собранія ....

....

....

....

....

По Указу ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА, въ Духовномъ Собраніи слушали: Докладъ. Имамъ Мензелинскаго уѣзда, Кузкеевской волости, дер. Дяуковой Мухаметьшарифъ Абдулнасыровъ рапортомъ 9 Декабря 1895 года донесъ, что одинъ изъ его прихожанъ, бывшій на очереди къ призыву воинской повинности сосваталъ за себя невѣсту и затѣмъ въ городѣ Мензелинскѣ принятъ въ военную службу, родители же ихъ на основаніи договора послѣ принятія жениха на службу, настаивали о совершеніи брака, онъ же имамъ, не имѣя къ тому препятствій, по шаригату, а также не находя запрещеній по закону и циркулярамъ Духовнаго Собранія, совершилъ бракъ и записалъ въ метрику, подобный же бракъ происходилъ и въ дер. Тавларовой, между тѣмъ нѣкоторые говорятъ, что, будто бы, принятымъ на военную службу лицамъ совершать бракъ возбраняется, почему въ разрѣшеніе этого вопроса, проситъ дать ему знать. Вслѣдствіе сего Магометанское Духовное Собраніе просило Уфимскаго Уѣзднаго Воинскаго Начальника сообщить указаніе, какія именно правила существуютъ относительно вступленія въ бракъ нижнихъ чиновъ, состоящихъ на дѣйствительной службѣ, на что Воинскій Начальникъ отношеніемъ отъ 7 Февраля за № 937 увѣдомляетъ, что нижніе чины, состоящіе на дѣйствительной службѣ не имѣютъ права вступать въ бракъ за исключеніемъ нижнихъ чиновъ состоящихъ на сверхсрочной службѣ, которыми при вступленіи въ бракъ соблюдаются правила, указанныя въ приказаніи по Казанскому Военному Округу 1895 года за № 164, копію съ котораго препроводилъ. ПРИКАЗАЛИ: Предписать всѣмъ приходскимъ мулламъ округа Духовнаго Собранія, за исключеніемъ Сибири, чтобы они ни кому изъ поступившихъ въ военную службу безъ разрѣшенія Воинскаго Начальника бракъ не совершали, подъ опасеніемъ, за неисполненіе сего, отвѣтственности по закону. Іюля 6 дня 1896 года.

Членъ *Мухаммедовъ.*

За И. д. Секретаря *Терегуловъ.*

اوشبوسبركولرده، نچالستوالرندن رخصت كاغدلرى اولميان مدةده خدمتده اولان عسكرلره ياكه عسكره آلنمش كمسنهلره نكاح ايلمكدن امام‌لر ممنوع‌لر ايدوكى بيان ايدولمشدر .

بعض مهم اولان نظاملر

١٨٩٦ نچی ییلده تصنیف ایدلمش زاکون کتابی‌نك ١١ نچی جلد ١ نچی قسمندن اهل (منك)اسلامه مخصوص اولان (٦) نچی دفترندن بعض استاتیالرنك ماٴلا ترجمه سیدر :

استاتیا

١٣٤٥)قریم اداره‌ٴ شرعیه‌سی نظارتنده اولان علماء عبادت ، عقد نکاح وطلاق کبی ، دین اسلام اقتضاسندن اولان شیلر حقنده تفتیش ایتمیه ماٴمورلردر . بوخصوصلرده محله امامل‌رینك حکم اعلامنه راضی اولمیان کمسنه ، امامی اداره‌ٴ شرعیه‌یه ، واداره‌ٴ شرعیه‌یی غوبرناتوره شکایت ایلمیه اختیارلی‌در . اخیرنك اش ، داخلیه نظارتنه ارسال ایدلوب موافقنچه حل ایدلور .

١٣٤٨) هر محله‌ده ، وجود ، وفات ، نکاح وطلاقلرنی یازمق ایچون متریقه دفتری اولوب ، امامل‌ر آنلری یازمق ایله مأمورلردر . اما روسیه تبعه سی اولمیان کمسنه امام نصب اولنماز ومتریقه دفتری یازماز . (١٣٥٧) خطیب وامامل‌ر کند ومحله‌لرنده ، عبادت وشرعا لازم شیلری اجرا ایدوب محله‌لرنك ظاهر اولان دعوالری اداره‌ٴ شرعیه‌یه ویرلمش نظام دائره‌سنه حل ایدرلر .

١٣٨٨) ایکی مسجد بناء ایدر ایچون ابنیه نظام نامه‌سینه موافق اولماق ، علماسینه معاش تعیین ایلمك شرط در .

١٣٩٣) جامع ومکتب‌لره علماء تعیین ایدلدکده ضرور اولوب اولمدیغنی قارامق ، یاشلری نظامه موافق تمام اولماقینه ، علم وحسن خلقلرینك درجه‌سنی آنکلاب تعیین ایلمك اداره‌ٴ شرعیه نك وظیفه سیدر .

بیان : جمعه مسجدینه بر خطیب وبر امام وبر موٴذن ، بیش وقتلی مسجده بر امام وبر موٴذن‌دن آرتق نصب اولنماز لکن بیش وقتلی مسجد حضورنده اولان جماعت ایکیوزدن کوب اولوب ینه‌دن بر امام ضرور کورلسه اول وقتده ایکنچی امام هم تعیین اولنور . قاضی ، اخوند ، محتسب ، مدرس ، یکرمی بیش وخطیب وامام یکرمی ایکی وموٴذن ، خواجه یکرمی بر یاشندن توبان اولماز سزلغی شرط در .

١٣٩٩) قریم اداره‌ٴ شرعیه‌سی نظارتنده اولان ماده‌لر اوشبولردر : اصول عبادت ، عقد نکاح وطلاق ، بالالرك آتا وآنا لرینه اطاعتسزلکی ، وصی ووصیت ، تقسیم ترکه خصوصلری در . حکم ایده چك ماده‌لر ملکیه محکمه‌لرینه مخصوص اولماز سزلغی شرط در . امام ، خطیب ، ویا که اهل محله جاسینه بناء جمعیت شرعیه ، واقعه وحادثه‌یی بر امام ویا که اخونددن تفتیش ایتدروب حکم ایدر . اوشبوکا بناءً : (ا) عقد نکاح وطلاقدن ظاهر اولان دعوالری اداره‌ٴ شرعیه قاراب حکم ایدر ، اما بو وقتده مال دعواسی ظاهر اولور ایسه طرفین راضی اولسه‌لر آنی هم قارار اکرده راضی دکل ایسه‌لر فقط مال دعواسی ملکیه محکمه‌لرینه قالور . (ب) زنا ایله عیب لنمش‌لره توبه ایتدرر ، اکرده اش توبه‌دن اوتمش ایسه ملکیه محکمه‌لره تسلیم ایدر . (ج) اولادك آتا وآنا لرینه اطاعتسزلکلری خصوصنده الوغ عیب‌لر اثبات اولنسه ملکیه محکمه‌لره تسلیم ایدر . اوشنداق نکاح ، عبادة ، ادبسزلك خصوصنده اداره ، موافق شریعت وعرفی حکم ایدر . اکرده توبه واستغفاردن باشقه جزاً لازم اولور ایسه اولوقت غوبرناتوره ارسال ایدر .

۱۴۱۵) ادارهٔ شرعیه‌یه مخصوص اولان شیلر حقنده محکمه‌لر ومأمورلر کاغذلرنی اداره اسمینه یازارلر .

ارینبورغ جمعیت شرعیه‌سی

۱۴۱۶) ارینبورغ جمعیت شرعیه‌سینك الوغ علماسی اینبورغ مفتیسی, اخوندلردر . خطیب, امام ، مؤذنلر توبان درجه حساب ایدلور .

۱۴۱۷) اریبنورغ مفتیسی جمعیت شرعیه‌یه رئیس اولدیغی کبی جمعیت شرعیه‌یه تابع اولان جمله اهل اسلامه‌هم رئیس‌در .

۱۴۱۸) اصول عبادت , نکاح , طلاق ، متریقه‌لر یازمق، وصیت ، تقسیم ترکه , اولادلرك آتا وانالرینه اطاعتسزلکلری ، ایرایله خاتون آراسنده زوجیت دعوالری حقنك ، قریم ادارهٔ شرعیه‌سی کبی ۱۳۴۵ - ۱۳۴۸ - ۱۳۹۹ - استاتیالره بناء حکم ایدر .

۱۴۱۹) جمعیت شرعیهٔ ارینبورغیه‌یه تابع اولان جمله علماء اوشنداق آنلرنك بالالری , تن جزاسندن معفولردر . لکن هر تورلی ویرکولردن ولازم اولسه عسکرلکدن معفو اولنمازلر . ویرکولرنی محله خلقی اوز ذمه‌لرینه پریغاۋار ایله التزام ایلمازلر ایسه کندولرینه لازم اوله چقدر .

۱۴۲۰) علماء کندولرینه لازم اولان خدمتلری اجراده قصورلق ایتدکلرنك جمعیت شرعیه‌یه وکندولرینك مأمورلرینه تابع اولوب ، باشقه صورتده ملکه محکمه‌لره تابع لردر . (لاحقه)

۱۴۲۱) جمعیت شرعیه برمفتی . واوچ اعضادن عبارت اولوب , کانسلاریاسی . برسکریتار وبرترجمان وبرژورنالچی وکاتبلردن عبارتدر .

بیان : جمعیت شرعیه‌ده اعضاء اولمق ایچون, غیمنازیه‌نك اولکی دورت کلاسنده , یاکه اویلزدنوی اوچیلشچه ده یاکه غراداسکوی یاکه تتارسکوی اوچیتلسکوی اشقولاده , یاکه معارف نظارتی‌نك ایکی کلاسلی نلرودنی اوچیلشچه سنك اوقلغان فنلردن شهادت نامه‌سی اولمق شرطدر .

۱۴۲۲) مفتی , داخلیهٔ ناظرینك تقدیمنه بناء فرمان پادشاهی ایله نصب اولنور .

۱۴۲۳) اعضالر , اوچ ییلدن اوچ ییله مفتی تقدیمنه بناء داخلیه ناظری طرفندن تصدیق اولنور .

۱۴۲۴) قریم , لوبقه , زاقافقازیه‌دن باشقه اولان اهل اسلام جمعیت شرعیهٔ ارینبورغیه‌یه تابع درلر . علمانك علملری امتحان , خلقلرنی تفتیش , امام‌لرنك خدمتلرینه دقت ، عیب‌لری اولور ایسه مناسب جزاء تعیین ایلمك , وقتلی یاکه وقتسز عزل ایلمك جمعیت شرعیه‌یه مخصوص خدمتدر . اما عزل صورتلرنده حکمنی غوبرنسکوی پراۋلینیا واسطه سیله اکمال یدر . ومذکور محکمه ایسه جمعیت شرعیه حکمنی بوزملز .

۱۴۲۵) جمعیت شرعیه نك حکمینه راضی اولمیان کمسنه غوبرناتوره شکایت ایدر , غوبرناتور ایسه جمعیت شرعیه‌دن جواب صوراب وباشقه لازم معلوماتلری جیوب اشی داخلیه نظارتینه ارسال ایدر .

١٤٢٤) قریم ادارهٔ شرعیه‌سینه ویرلمش (١٣٤٥ - ١٣٤٨ - ١٣٨٨ - ١٣٩٣ استاتیالری ایله عمل ایلمك ارینبورغ جمعیت شرعیه‌سینه هم لازم اولنمشدر •

١٤٢٧) جمعیت شرعیه‌ده برسوزه اتفاق اولمز ایسه کوب طرف مرادینه بناءً عمل ایدلور •

١٤٢٨) مفتی اولمادیغنده الوغ اعضا رئیس لوازمنی ادا ایدوب صوکره حکم ایدلان اده‌لر حقنده مفتی‌یه خبر ویرر •

١٤٢٩) مفتی‌نك یالغوز ایتمش حکمی قوت‌سزدر •

١٤٣١) مسجد حضورنده خدمت ایچون عالم تعیین ایدولدکده محله قارتلرینك اوچده ایکی الوشی راضی اولوب ، پریغاۋار ترتیب ایلمکلری شرطدر •

١٤٣٢) بوپریغاۋار قریه‌لرده اولسه ۋلستنوی هم آول حاکملری حضورنده ، اکرده عسکری طائفه‌دن اولسه اوزلرینك حاکملری حضورنده اولمه‌سی لازمدر •

١٤٣٣) بوپریغاۋارده چیت محله اهلینه ، آتالری ایله برکا تورغان اوغللره الوغلری ایله برکا ترکلیك ایلمش ئچوکلره ، قاتشماق ممنوعدر •

١٤٣٤) بو پریغاۋرده انتخاب ایدوچیلر جمله‌سی امضاء ایدوب ، ۋلستنوی ویاکه پالیتسه ویاکه غورودسکوی غلوا جانبندن کواهلندروب غوبرنسکوی پراۋلینیه‌یه ارسال ایدلور •

١٤٣٥) بوپریغاۋار غوبرنسکوی پراۋلینیه قرارمقنده موافق نظام کورلسه ، انتخاب ایدولمش کمسنه‌نك خلق وعلمی حقنده - ١٤٢٤ - استاتیایه موافق امتحان ایدر ایچون ارینبورغ جمعیت شرعیه‌سینه ارسال ایدلور •

١٤١٦) اخوندلق ، خطیب‌لك کبی الوغراق درجه‌لر ایچون بر کلاسلی نارودنی اوچیلشچه‌نك فنلرندن امتحان توتقانلقینه وقریه‌لرده امام اوله‌چقلر ایچون روسچه سویلشه هم اوقی بیلدیکی حقنده اویازدنی اوچیلشچه‌ننك جمعیتندن امتحان توتدوقینك شهادة‌نامه‌سی اولمق شرطدر • (لا حقه)

اماملر ایچون هردائم حاجت اولان استاتیالر

١٨٨٥ نچی ییلده جمع ایدولمش جزاء نظام نامه‌سندن ترجمه‌در

استاتیا

٨٥٩) لازم اولان وقتنده میت‌لری دفن ایلمیان روحانی‌لر اوزلرینك مخصوص حاکملری تدبیری ایله جزاءلنولر •

١٨٦٥) فجاءة وفات اولوب ، وفات اولماقلرنده برار تورلی شبه‌لی سببلر اولورسه ، طبیب وحاکملر معاینه‌سندن مقدم دفن ایدن روحانی‌لر اوچیوز روبله‌یه قدر جزاء نقد ایله ویاکه اوچ هفته‌دن اوچ آیه‌قدر حبس ایدولمك ایله جزالنورلر •

۹۹۴) هر ایکیسی متاهل اولمادیقلری حالده ، نکاحسز برکا معیشت ایدن یکت ایله قز ، او
دینلرنده اولان حاکملر تدبیرنچه توبه ایتدرلور • اگرده آرالرنده بالاوجوده کلور ایسه
بالاسی و آناسینك تربیه سی مذکور یکت اوزرینه لازم ایتدرلور •
۱۴۴۲) متریقه یه یازله چق شیلری وقتندن کیچکتروب یازسه ، یاکه چاسنی دفترلره
یازسه ، یاکه آتا واناسی وباشقه جماعتلرینك سوزینه انابت ایدوب متریقه یه یازسه ، یاکه
متریقه نی وقتنده تابشرمازسه ، استرکوویکور ویرلمك ایله یاکه یکرمی روبله یه قدر جزاء نقد
ضمان ایتدرمك ایله یاکه کلیامعزول اولنمق ایله جزا ألنور •
۱۴۴۴) تیشلی اولان فصللرینه وجود ووفاتلرنی متریقه یه یازمای قالدررایسه ، ایر
بالالر ایچون اونبش وقزلر ایچون یدی روبله ایللی کاپك جزا نقد ویرمیه مستحق اولور • اگرده
بوکبی اشلر خطأ اولمای قصدا وبرار تورلی خیانت فکری ایله اولمش ایسه اول وقتده (۳۶۲
استاتیا موجبنچه جزاءلنور •
۳۲۲) خدمتده اولدیغی حالده یالان امضأ ایدن ، یالان شهادة ویرن ، آقچه ویروب یالان
شهادت ویردرن ، مجلسده اولمیان کمسنه اسمندن یالان کاغد ویرن ، ویرلمش کاغدلرك ییل
وآی کبی تاریخلرنی اوتکان کوندن کوستروب یازان ، واقع نك خلافنی کورکازوب آکطه
یازان ، اصلسز خبرلر یازان ، وجودی اولمیان کاغذلردن نسخه وکوپیه ویرن ، ایکنچی کمسنه
یازوینه اوخشاتوب آنك اسمندن یازان ، خیانت فکری ایله یازولرنی بوزوب ، قروب توزاتوب
اوزکارتان . اکطه وباشقه رسمی کاغدلری اوغرلیان ویاندران ، یاکه یرتوب ویاشروب تلف
ایدن ، بوکمسنه لر جمله حقوقلرندن ایورلوب مؤبد اسبیریا یه یبارلورلر ، یاکه بعض
حقوقلرندن آیورلوب سبیریایه یبارلورلر ، یاکه ایکی یاروم ییلدن اوچ ییله قدر آرستانت
روتنه قوشلورلر • اگرده بیله روشلی خیانت سببندن ایکنچی بر کمسنه اوغالاونی جزایه مستحق
اولمش ایسه اول وقتده بوکمسنه جمله حقوقندن آیورلوب آلتی دن سکز ییله قدر قاتورژنوی
خدمته یبارلور •

۱۵۵۸) ایرندن فرقت اولمای ایکنچی یه نکاحلنمش خاتون ، یاکه دورتنچی اوستوندن
بشنچی نی آلماق کبی شریعت اسلامیه ده ممنوع اولان صورت نکاح ایدن ایر ، سیکز ایدن بر ییلده
دورت آیه قدر حبس اولنور •
۱۵۶۳) نظام ایله تعیین ایدولان یاش تمام اولمازدن مقدم نکاح ایدن ایر یاکه قز ، هم
آنلرنك نکاحلرینه رضا اولان آتا و آنالر یاکه تربیه ایدوچیلر ویاکه باشقه قریبلری ایکی دن
دورت آیه قدر یاکه اوچ هفته دن اوچ آیه قدر حبس ایدلورلر •
۱۵۶۵) دولت خدمتنده اولدیغی حالده حاکملرنك رخصتلرندن باشقه نکاح ایلمش کمسنه
قاتی تعذیر ایدلمك ایله جزا ویرلور •
۱۵۶۶) اتا آناسی رضالقندن باشقه نکاح ایدن کمسنه آتا و آناسینك سورامقی ایله دورت دن
سکز آیه قدر حبس ایدلور • بوکبی نکاحلری اجراء ایدنلره هم اوشبو جزا در •
۱۵۷۹) یاشلری تمام اولمیان یکت یاکه قزه ، اوشنداق ایرندن شرعا فرقت ایدلمیان

خاتون نی

خاتون‌نی ایکنچی‌ایره نکاح‌ایدن لوازم اهللری عزل‌ایدلوب ایکی‌دن دورت‌ایه قدرحبس ایدلورلر • بوکبی‌اش تکرار اولدیغی حالده دورت‌سنه یه قدرحبس‌ایدلورلر •

۱۵۸۶) رضالقلـرندن باشقه اوزبالالرنی نکاحلندرمش آتا وآنالردورت آیدن بر ییلده دورت‌آیه قدرحبس ایدلورلر •

مجلهٔ احکام عدلیهٔ اسلامیه‌دن بعض لازم مسئله‌لرک ترجمه‌سی‌در •

ماده

۹۸۵) بالغ اولمق ـ احتلام یا یوکلی ایلمك ، حیض‌کورمك ، یوکلی‌اولمق‌ایله ثابت‌اولور •

۹۸۶) بالـغ اوله‌چق یـاشـك اوّلی ایرلرده اون ایکی وقزلرده توقز اولوب ، صوکی هر ایکیسیده اونبش یاش تمام اولمق ایله اولور •

اکرده بر ایر بالا اون‌ایکی‌یاشی‌وبرقز بالاه توقز بالا توقز یاشی تمام ایدوب‌ده همبشه بالغ اولمازسه ، بالغ اولانه‌قدر « مُراهق » « مُراهِقه » دینلورلر •

۹۸۷) بالـغ اوله‌چق باشك آخرمدتی اولان اون‌بشی تمام‌ایدوب همیشه‌بلوغ علامتلری ظاهر اولمازسه شرع حکمنه کوره‌بالغ حساب ایدلور •

۹۸۸) بالغ لق‌مدتنه یتمازدن مقدم ، بر بالا « بن بالغ اولدوم » دیو دعوی ایلسه‌قبول‌اولنماز •

۹۸۹) برمراهـق ، یاکه مراهقه حاکم حضورنك « بن بالغ اولدوم » دیه اقرار ایلدکنده ، جثّه‌سی یعنی تن واعضالری کبی ظاهر حالنه نظرًا بالغ اولماقی ممکن کورلمز ایسه ، بالغ اولدوم دیمش اقراری قبول اولنماز • اکرده جثه‌سینه نظراً بالغ اولماقی هم‌ممکن کورلسه بالغ اولدم دیمش اقراری‌تصدیق ایدلور • وهربر عقد واقراری‌معتبر اولور • وبرمدت‌دن صوکره بن اقرارایتمش وقتده بالغ اولمش ایدم یوقنی اقرار ایتدم اندن صوک اولان عقدلرم معتبر اولماسون دیو اقرارلرینك فسخ ایدلونی استسه التفـات واعتبار اولنماز •

« صلح »

۱۵۳۱) صلح • هـر ایـکی طرفی‌نك رضـالقی ایـله آراده اولان دعوی رفع ایدن بر عقددرکه ایجاب وقبول ایله منعقد اولور •

۱۵۳۲) مُصالِح • صلح عقدنی ایدن کمسنه‌در •

۱۵۳۳) مُصالَح علیه • آنك برابزینه صلح ایدلمش شیدرکه بدل صلح دینلور •

۱۵۳۴) مُصالَح عنه • مُدّعی به اولان شـیدر •

۱۵۳۸) اِبراء عام • هربر دعوی‌لرون برکمسنه ابراء ایلمکدر •

۱۵۴۱) صبی هم مجنون ایله معتوه‌ك ابراءلری بر وقتده درست اولماز .
۱۵۴۲) خصومت ایچون ایدلمش وکالتدن صلح ایچون هم وکالت ایلمکی مستلزم اولماز .
بناءً علیه برکمسنه ایکنجی برکمسنه‌نی دعوی ایچون وکیل ایلر ایسه اول کمسنه‌نك رخصت واذننندن باشقه وکیل اولانی صلح ایلرسه درست اولماز .
۱۵۵۶) صلح تمام اولدقده طرفیندن بریسی کیرو دونه آلماز . ومدعی اولان کمسنه صلح سببی ایله بدل صلحه مالك اولور . اندن صوك دعوا ایلمك حقی قالماز . مدعی علیه اولان کمسنه بدل صلحی مدعی‌دن کیرو قایتاروب آلماق اختیاری اولماز .
۱۵۵۷) طرفیندن بریسی وفات اولسه وارثلری دخی آننك صلحنی فسخ ایده آلمازلر .
۱۵۶۱) برکمسنه ، « فلان ایله دعوی ونزاعم یوقدر وفلانده حقم یوقدر وفلان ایله اولان دعوامدن فارغ اولدم یاکه کیچدم وفلانده حقم قالمدی وفلاندن تمام حقمنی آلدم » دیسه آنی ابراء ایتمش اولور .

« اقرار »

۱۵۷۲) اقرار . برکمسنه ایکنجی . برکمسنه‌نك کندوسنك اولان حقنی خبر ویرمکدر . خبر ویروچی کمسنه‌یه « مُقِر » آنك فائده‌سنه خبر ویرلمش کمسنه‌یه « مُقَرٌّله » خبر ویرلمش حقغه « مُقَرٌّبه » دینلور .
۱۵۷۳) مقرك عاقل ، بالغ اولماقی شرطدر . بناءً علیه صغیر وصغیره ومجنون ومجنونه ومعتوه ومعتوهه‌نك اقراری درست دکلدر . وبو آیتولمش لرك ضررلرینه ولی ووصی لرینك اقراری هم درست اولماز . لکن ممیز اولان صغیر بعض تصرفلر قلمق ایله رخصت ایدلمش اولسه رخصت ایدلمش خصوصلرده اولان اقراری معتبر اولور .
۱۵۷۴) مقرلهك عاقل اولماقی شرط دکلدر .
بناءً علیه برکمسنه برصغیر غیرممیز فائده‌سینه مال ایله اقرار ایلسه اقراری درست واقرار ایلمش مالنی ویرمك وتابشرمق لازم اولور .
۱۵۷۵) اقرارده مقرك رضاسی شرطدر .
بناءً علیه جبر واکراه سببلی اولان اقرار معتبر اولماز .
۱۵۷۷) ظاهر حالنك اقراری تکذیب ایتمازسزلك شرطدر .
بناءً علیه جثه یعنی تن واعضالرینه نظراً بالغ اولماق ممکن کورلمیان برصبی ، « بالغ اولدم » دیو اقرار ایلسه معتبر اولماز .
۱۵۸۸) حقوق عبادده اقراردن رجوع درست اولماز .
بناءً علیه برکمسنه ، « فلان کمسنه‌یه شوقدر ویره‌چکم وار » دیدکدن صوکره ، اقراریندن رجوع ایلسه رجوع ایدوینه اعتبار اولنمای اقراری موجبنچه بورچنی ویرمك لازم اولور .
۱۵۹۵) مرض موت اول خسته لکدرکه کوبرك آنده اولوم قورقوسی اولوب اکرده

خسته

خسته اولان کمسنه ایر اولسه اوینك طشندن اولان خدمتلرنی وخاتونلر جنسندن اولسه اوینك ایچندن اولان خدمتلرنی کامل ایتمکدن عاجز اولوب اوشبو حال اوزرندن برسنه تمام اولمازدن مقدم وفات ایدر • کرك توشاکده یاتوب عمر اوتکازسون کرك یاتماسون •

اکرده خسته‌نك خسته‌لکی اوزاق وقته تارتلوب‌ده دائم برحال اوزرنده توروب برسنه یچرسه اول خسته‌نك خسته‌لکی آرتمادیغی مدت‌ده سلامت کمسنه حسابنده اولوب تصرفلری سلامتلر تصرفی برابرنده اعتبار ایدلور •

اکر خسته‌لکی آرتسه وحالی اوزکارسه وبرسنه تمام اولمازدن مقدم وفات اولسه ' حالی اوزکاره باشلیان وقت‌دن اعتبارا وفات اولان کونینه‌قدر اولان حالی مرض موت حساب ایدلور •

۱۵۹۷) برکمسنه خسته حالنده وارثلرندن بریسینه برار تورلی مال اقرار ایدوب صوکره اول خسته لکندن سلامت اولسه خسته حالنده اولان اقراری معتبر اولور •

« دعوی »

۱۶۱۳) دعوی • برکمسنه ایکنچی برکمسنه‌دن حاکم حضورنده حقنی استمك‌دن عبارت‌در • بیلدروشده حقنی استاوچی‌یه « مدّعی » حق استنلمش کمسنه‌یه « مدّعی علیه » دینلور •

۱۶۱۴) مدّعا • مدعی‌ك دعوی ایلمش شیئ‌درکه آکا « مدّعابه » دیب‌ده آیتولنور •

۱۶۱۵) تناقض • مدعی اولان کمسنه‌کندو دعواسینك خلافنی لازم ایدن برسوزنی دعوی‌دن مقدم سوزلمش اولمیه دینلور •

۱۶۱۶) مدعی ومدعا علیه‌ك عاقل اولملری شرط‌در •

بناء علیه مجنون واوشنداق غیر ممیز اولان صبی‌لرك دعولری درست اولماز • لکن آنلر ایچون ولیلری یاکه وصیلری « مدّعی » ویاکه « مدعا علیه » اولورلر •

۱۶۱۷) مدّعا علیه‌ك معلوم اولمه‌سی شرط‌در •

بناء علیه مدّعی ' « فلان قریه اهالیسندن (اصلاً تعیین ایلمای) برکمسنه‌ده فلان قدر آله‌چقم وار » دیه دعوی ایلسه مقبول اولماز •

۱۶۱۸) دعوا وقتنده خصم اولان کمسنه‌نك دعوا مجلسنه حاضر اولماقی شرط‌در •

اکرده مدّعی علیه اوزی کلمازسه ووکیل هم کوندرمازسه بوتقدیرده لازم اولان قاعده قضاء بحثنده ذکر ایدلور)

۱۶۱۹) مدّعا به‌ك هم معلوم اولماقی شرط‌در •

بناء علیه برمجهول نرسه‌نی دعوی ایلسه درست اولماز •

۱۶۲۹) مدعا بهانك عادتا ثابت اولماقی ممکن درجه‌سنده اولوی شرط‌در •

بناء علیه برکمسنه یاش جهتنچه اوزندن اولوغ کمسنه‌نی بوبنم اوغلم « دیه دعوا ایلسه معتبر ومقبول اولماز •

بيّنات

١٦٧٦) بينه . قوتلّى حجه ودليل ديمكدر .

١٦٧٧) تواتر . يالان اوزرينه اتفاق ايدولرى عقلا درست اولميان جماعتك خبرى در .

١٦٨٤) شهادت . بر كمسنه‌نك ايكنچى كمسنه‌ده اولان حقنى اثبات ايلمك ايچون حاكم وهم هر ايكى خصمك حضورلرنده شهادت لفظى ايله مثلا «شهادت ويره‌م» ياكه «أشهد» ديمكدر . اوشبو روشده خبر ويروچى يه «شاهد» آننك فائده سى ايچون خبر ويرلمش كمسنه‌يه «مشهودله» وآننك ضررى ايچون خبر ويرلمش كمسنه‌يه «مشهودعليه» وشهادة ويرلمش حقه «مشهودبه» دينلور .

١٦٨٥) حقوق عبادده شهادتك نصابى ايكى ايركمسنه ياكه بر اير ايله ايكى خاتون در . لكن ايرلره مطلع اولماق ممكن اولميان ماده‌لرده يالغز بر خاتون شهادتى هم مقبول اولور .

١٦٨٦) تيلسزلرك صوقرلرك شهادتلرى مقبول دكلدر .

١٦٨٧) حكومت مجلسندن باشقه اورنده اولان شهادت ، شهادتدن حساب ايدلماز .

١٦٨٩) شاهد اگرده «شهادت ايدرم» ديميوب بلكه فلان خصوصنى بيله‌روشلى بيلورم ياكه بيله روشلى خبر ويررم ديب آيتسه شهادتدن حساب ايدلماز . لكن حاكم اولان كمسنه بيله روشلى شهادت ويره سكمى؛ ديو صوردقنده اول كمسنه درست شولاى شهادت ويره‌م ديسه شهادتدن حساب ايدلور .

مجرد تحقيق واصل حالنى كشف ايلمك ايچون اولان خبرلرده شهادت لفظى شرط دكلدر .

چونكه بوكبى ماده‌لر شرعى شهادت اولماى بلكه مجرد خبر گنه در .

١٦٩٦) حقوق ناسده شهادتدن مقدم دعوى اولمق شرط در .

١٦٩٧) محسوسك خلافنه اقامت ايدلمش بيّنه مقبول دكلدر .

مثلا بركمسنه نك حيات ده اولديقى كورلوب تورلديغنده وفات اولماقينه كيتورلمش بيّنه مقبول دكلدر .

(١٦٩٨) متواترك خلافنه اقامه ايدلان بينه مقبول دكلدر .

(١٦٩٩) بيّنه بر حقنى اثبات ايچون مشروع اولنمشدر .

بناء عليه فلان كمسنه آندى اشنى اشلمدى ، وفلان نرسه فلانك دكلدر ، وفلانك فلانه ويره‌چك بورچى يوقدر ديمك كبى صرف نفى ايچون اداء ايدلمش شهادتلر مقبول دكلدر . لكن بر نرسه‌نك يوقلقنه تواتر اولسه صرف نفى ايچون اولسه‌ده مقبول اولور . مثلا بركمسنه بن فلان كمسنه‌يه فلان وقتده وفلان اورنده فلان قدر بورچ ويردم ديو اورن ووقتلرنى بيان ايدوب كورستردكده مذكور فلان كمسنه‌نك اوشبو وقتده مدعى بيان ايلمش اورنده اولميوب ايكنچى اورنده اولمقى تواتر ايله معلوم اولسه اوشبو تواتر بينه‌سى مقبول اولوب مدعى‌ك دعواسى مقبول اولماز .

۱۷۵۰) شهادت ویرونك اوزینه برار تورلی فائدکله چك اولسه یاکه برار تورلی ضررنی بیلره چك اولسه شهادتی مقبول دکلدر .
بناء علیه آتا و آنالر , ابی بابالرنك بالالر فائده‌سینه وبالالرنك آتا و آنالری وبابالر فائده‌سینه هم ایر ایله خاتون‌نك بر برسینك فائده‌سینه اولان شهادت‌لری مقبول دکلدر . اوشنداق بر کمسه‌نك تربیه‌سنك ترکلیك ایلسه ویاکه خاص اجیر ایسه , تربیه ده‌اولان وخاص اجیرنك تربیه ایدوچی ویالاوچی فائد سینه شهادت‌لری مقبول دکلدر . وبرار تورلی کسب ده شریك اولان کمسه‌لری خصوصنك بر برسینك فائد سینه اولان شهادت‌لری مقبول دکلدر .
۱۷۵۲) شاهد ایله مشهود علیه آراسنده دنیا جهتچه دشمنلق اولمازلقی شرطدر . دنیا جهتچه اولان دشمنلق عرف ایله بیلنور .
۱۷۵۵) شاهدنك عدل اولمقی شرط در .
عدل دیه , یاوزلقینه نسبةً ایذکولکی آرتق اولان کمسه‌یه آیتولنور . بناءعلیه ادب خلافنك اولان اشلرنی عادت ایدوچیلرنك ویالانچی‌لق ایله معروف اولان کمسه‌لرنك شهادت‌لری مقبول اولماز .

❋ ترکیه ❋

۱۷۱۶) شاهدلر شهادت ویردکلرنك ـ حاکم اولان کمسنه مشهود علیه‌دن بیله‌سوأل ایدر : اوشبو شاهدلر شهادت‌لرنك راست‌لرمی دکلمی ؟ بوخصوصك نه سوز آیته‌سن ؟ دیب . اکرده بووقت‌ده مشهودعلیه , بوشاهدلر راست شهادت ویره‌لر یاکه بوشاهدلر عادللر دیسه مدعابه‌نی اقرار ایتمش حساب ایدلوب اقرار ایتدکی ایله حکم ایدلور . اکرده مشهود علیه , بوشاهدلر یالان شهادت ویره‌لر یاکه بوشاهدلر عادللر لکن بوخصوصك خطاء شهادت ویره‌لر یاکه بوواقعه‌نی اونتمش‌لر دیسه ' یاکه بوشاهدلر عادل‌لر دیسه‌ده ' کنه وسی مدعابه‌نی انکار ایلسه ' بووقتده حاکم حکم ایتمیوب شاهدلری یاشرن واشکاره‌ده ترکیه ایتدرب عادل‌لرمی دکللرمی ایدکی حقنده تدقیق وتحقیق ایدر .
۱۷۱۷) شاهدلرك یاشرن واشکاره ترکیه‌لری اوزلری منسوب اولان جماعت‌دن اولور . مثلا شاهدلر شاکردلر ایسه‌لر اوزلری تحصیل ایتمکده اولان مکتبك معلمی ایله باشقه اعتبارلو خلقندن ؛ سوداکرلردن ایسه اعتبارلو سوداکرلردن ' باشقه‌صنف خلق‌لردن ایسه آول ومحله نك امین اولان اهللرندن ترکیه ایتدرلور .
۱۷۱۸) یاشرن ترکیه دیمك فقهاء اصطلاحنده یاشرن ده فقط کاغذه یازوب ترکیه ایتدرمیه دینلور .
یاشرن ترکیه‌بیلره وشك اولور : حاکم اولان کمسنه مدعی ' مدعی علیه ؛ مدعابه‌نك اسملرینی هم آیروم اچیق بیلدروب شاهدلرنی برکاغذه یازوب بعده ظرف ایچنه سالوب مهرلب ' ترکیه ایده چك کمسنه یه یبارر . ترکیه ایده‌چك کمسنه ظرف‌نی آچوب کاغذنی اوقور ' اکرده کاغذده یازلمش شاهدلرك اسملری آستوینه « عدل » و « مقبول الشهادة » دیو '

اكرده عادل دكللر ايسه « عادل دكللر » ديو يازار وامضا ايدر بعده ظرفى كتورمش ادمه ينه‌دن مهرلب ويروب حاكمه يبلرر •

١٧١٩) اكرده تزكيه ايدوچى كمسنه شاهدلر اسملرينك آستوينه « عدل ، مقبول الشهادة » ديويازميوب « عادل دكللر » ديسه ياكه « حاللرى معلوم دكل » ياكه « الله بيلور » ديسه وياكه هيچ شئ يازماى مهرلب حاكمه قايتارب يبلرسه ، حاكم اول شاهدلرك شهادتلرنى قبول ايتماز •

اوشبو صورتده حاكم طرفندن مدعى يه « سنك شاهدلرك جرح اولندى » ديب آيتميوب بلكه « اكرده ينه‌دن ايكنچى شاهدلرك اولسه كيتور » ديو آيتور •

اكرده تزكيه ايدوچى كمسنه شاهدلر حقنك « عادل ، مقبول الشهاده درلر » ديويازمش ايسه ايكنچى مرتبه اولهرق آشكارا تزكيه ايتدرر •

١٧٢٠) اشكاره تزكيه ببله روشلى اولور : تزكيه ايدوچيلر حاكم حضورينه چاقرلوب مدعى ومدعى عليه حضورنده شاهدلر تزكيه ايتدرلور •

١٧٢١) ياشرن تزكيه‌ده بر كمسنه‌نك تزكيه ايلمه‌كى كافى اولسه‌ده احتياط ايچون ايكى كمسنه اولمق تبشدر •

١٧٢٢) اشكاره تزكيه ايلمك شهادت حكمنده اولوب ، شهادتك شرط ونصابلرى بونده هم معتبردر • لكن تزكيه ايدوچيلر شهادت لفظنى ايتمكلرى لازم دكلدر •

١٧٣١) شهادتدن رجوع ايتمه نك شرطى حاكم حضورنده اولمقدر • باشقه اورنده رجوع ايلمك معتبر دكلدر •

بناءً عليه مشهود عليه ، شاهدلرك ، حضور حاكمدن باشقه اورنده رجوع ايتدكلرنى دعوى ايتسه قبول ايدلمز • اما بر حاكم حضورنده شهادت ويرمش شاهد ايكنچى بر حاكم حضورنده رجوع ايتسه رجوعى معتبر اولور •

١٧٣٢) نصاب شهادت اولدقى بعدنده شاهدلرك كوب اولمقينه اعتبار يوقدر • يعنى طرفيندن بريسينك ايكنچيسينه نسبة شاهدلرى كوب اولسه‌ده كوبلك سببلى ترجيح ايدلمز • لكن كوبلكى تواتر درجه‌سينه يتار ايسه اولوقتده معتبر اولور •

١٧٣٣) تواتر ، علم يقين افاده ايدر •

بناءً عليه يوقاروده ذكر ايدلمشچه تواترك خلافنه اقامه ايدلمش بينه يه اعتبار اولمز •

١٧٣٤) تواترده شهادت لفظى وعدالت شرط دكلدر •

بناء عليه خبر ويروچيلرى تزكيه ايتدرميه حاجت اولمز •

١٧٣٥) تواترده خبر ويروچيلرنك معلوم عددى يوقدر • فقط عقل , اول خبر ويروچيلرنك يالانه اتفاق ايلماكلرن درست كورمز درجه‌سنده كوب اولمقلرى لازمدر •

١٧٣٦) يالغز خط ومهر ايله‌گنه عمل اولنمز • لكن شبه‌دن سلامت اولور ايسه انابت ايدلور

١٧٣٨) حيله , وفسادن سلامت اوله‌چق صورتده اولان حكم سجللرى ايله عمل اولنور •

اسباب

١٧٤٥) اسباب حکمدن بریسی دخی قرینهٔ قاطعه‌در .

١٧٤١) قرینهٔ قاطعه , یقین مرتبه‌سینه بالغ اولان علامتدر .

مثلا بر کمسنه قولنده قان ایله بویالمش بچاغی اولان حالده خوف ایله بر اودن چیقدقده شول ساعت ایله ایچرویه کردکده حاضرکنه بوغازلنمش بر کمسنه کورلسه , معلوم کمسنه بوغازلمسی چیقدقدن شبه ایدلمز . بلکه اول کمسنه اوز اوزینی بوغازلمشدر دینامك کبی احتمال وهمی‌یه اعتبار ایدلمز .

١٧٥٣) مدعی هیچ شاهدم یوقدر دیدکدن صونك شاهد کتورمکچی اولسه یاکه فلان وفلان کمسنه‌لردن باشقه شاهدم یوقدر دیدکدن صونك ینه ایکنچی شاهدم وار دیسه قبول اولنمز .

١٧٧٢) ایر ایله خاتون دن بریسی وفات اولدیغندن اوایچنده اولان اشیأ حقنده وارثلر آراسنده اختلاف اولور ایسه اوشبورو شچه قلرالور : ایر یاکه هرایکیسنه مناسب اولان اشیالرده خاتون‌نك یاکه ایردن باشقه اولان وارثلرینك بینه‌سی مقبول اولور . اکرده هرایکی طرفك بینه‌سی اولمز ایسه « بواشیأ خاتون‌نك دکل » دیب ایر یاکه ایرنك وارثلری یمین ایدرلر ایسه مقبول اولور .

اما خاتون‌لره مناسب اولان اشیأ حقنده ایرنك یاکه وارثلرینك بینه‌سی مقبول اولور . اکرده هرایکی طرفك بنیه‌سی اولمز ایسه بواشیا ایرنك دکل دیب خاتون یاکه خاتون‌نك ورثه‌سی یمین ایدرلر ایسه مقبول اولور .

امابریسی ایکنچیسینه مناسب اولان شیلر ایله سودا ایدر یاکه صنعت ایدر ایسه اولوقتده یمین ایلسه سوز آنك اولور .

اکرده ایکیسی بروقتده وفات اولسه‌لر هر ایکیسینه مناسب اولان شیلری یمین ایله ورثه‌سی‌نك اولور .

قضاء

١٧٨٤) قضا . حکم وحاکملك معنالرینه کلور .

١٧٨٥) حاکم . انسانلر آراسنده اولان دعوی , خصومتلری , شریعته توفیق وتطبیق ایله فصل ایلمك ایچون سلطان (دولت) طرفندن تعیین ایدلان کمسنه در

١٧٨٦) حکم . حاکمك دعوای قطع وفصل ایلمه‌کی‌در . بودخی ایکی قسم‌در .

برنچی قسم . حاکمك , حکم ایتدم دعوی ایدلمش شیی ویرا , دیمك کبی سوزلر ایله محکوم به‌نی محکوم علیه به الزام ایلمه سی یعنی لازم ایتمه سیدر . اوشبوکا « قضاء الزام » قضاء استحقاق دینلور .

ایکنچی قسم . « بو خصوصده حقنك یوق نزاع ایدشمکدن ممنوع سین » دیمك کبی سوزلر ایله حاکمك مدعی‌نی نزاع ایدشمکدن منع ایلمسیدر ، بوکا « قضاء ترك » دینلور .

١٧٨٧) محکوم به . حاکمك محکوم علیه‌یه الزام ایلدیکی شیدرکه قضاء الزامده مدعیك

مفتی ایفاء ایتمه‌سی ، وقضاء ترکده مدعیك منازعه‌دن ممنوع اولمسی در .
١٧٨٨) محکوم علیه . ضررینه حکم ایدلمش کمسنه‌در .
١٧٨٩) محکوم له . فائده‌سینه حکم ایدلمش کمسنه‌در .
١٧٩١) وکیل مسخر . محکمه‌یه حاضر اولمیان مدعی علیه ایچون حاکم طرفندن نصب اولنان وکیلدر .

حاکم

١٧٩٢) حاکم . حکیم , فهیم , مستقیم امین , مکین , متدین اولمق لازمدر .
١٧٩٣) حاکم . فقه مسئله‌لرنی ، حکم ایلمك قاعده‌لرنی ، آچیق بیلوب ؛ دعوی‌لرنی آنلره تطبیق ایله فصل ایلمیه قدرتلی اولماقی لازمدر .
١٧٩٤) حاکمك تمام تمییز اهلی اولماقی لازمدر .
بناء علیه صغیر , معتوه , صوقر , وطرفینك داووش‌لرنی ایشلن آلماز درجه‌ده سانکغراو اولان کمسنه‌نك حکم ایلمسی درست دکلدر .
١٧٩٥) حاکم حکم مجلسنده آلش ویرش واوبون کولکوکبی مجلسك مهابتنی کیدره‌چك فعللروحرکتلردن احتیاط اورزنده اولمسی لازمدر .
١٧٩٦) حاکم . طرفینك هیچ برسیندن هدیه بولاك قبول ایلماز .
١٧٩٧) حاکم . خصومت ایدوچیلرك هیچ بریسینك ضیافتنه وارمز .
١٧٩٨) حکم وقتنده ، حاکم طرفین دن هیچ بریسنی اوزینك خلوت اورنینه قبول ایلماز ، ویاکه قول ، کوز ، باش ایله اشارت ایلماز ، ویاشرن سوز سویله‌مز ، ویاکه بریسی بیلمیان لغت ایله ایکنچیسینه خطاب ایلماز الحاصل تهمت وسوء ظنه سبب اوله‌چق شیلردن غایت احتیاط اورزنده اولور .
١٧٩٩) حاکم . ایکی خصم آراسنده عدالت ایله حکم ایلمك ایله بیورامشدر .
بناء علیه طرفینك بریسی هرنه قدر اشراف ومعتبر کمسنه‌لر جمله‌سندن اولور ایسه‌ده حکم وقتنده خصمی ایله مساوی وبر درجه‌ده توتلور .
١٨٠٠) حاکم . سلطان طرفندن حکم اجراء ایلمك ایچون وکیل‌در .
١٨٠١) قضا . زمان ، مکان ایله تخصیص ایدلور . وبعض ماده‌لرك استثناء ایدلمی ایله قید اولنور . بناء علیه معین اورنده حکم ایدلمك ایچون نصب اولنان حاکم ایکنچی اورن لرده حکم ایده آلماز .
١٨٠٢) بر دعوایی برکالاب تفتیش ایدوب حکم ایلمك ایچون نصب اولنان ایکی حاکم دن فقط بریسی‌نك تفتیش وایلکان حکمی نافذ اولماز .
١٨١١) ضرورت اولدقده حاکم . مسئله‌ی ، ایکنچی برکمسنه‌دن سوأل ایده بیلور .
١٨١٢) قایغو ، آچلق ، یوقو غالب اولماق کبی ، درست فکر یورتمکی منع ایده‌چك شیلر اولدیغنده حاکم ؛ حکم ایلماز .

حکم

حکم

۱۸۱۵) حاکم حکمنی اشکاره ایدر • لکن حکم دن مقدم ، نه روشلی حکم ایلچکنی فاش ایلماز •

۱۸۱۶) هر ایکی طرف ، حاکم حضورینه کلدکلرنده ، حاکم اوّلا مدعی دن دعواسنی سویلتور • اکرده دعواسی کاغذه یازلمش ایسه کاغذنی اوقوب بیله دعوا ایده سنمو ؟ دیو مدّعی دن تصدیق ایتدرر • بعده مدعی علیه دن مدعی (فلان بن فلان) سندن بیله روشده دعوا ایده در بو خصوصده سن نه دیه سن ؟ دیو جواب آلور •

۱۸۱۷) مدعی علیه مدعی نک دعواسینه موافق اقرار ایلسه ، حاکم آنی الزام ایدر • اکرده انکار ایدرسه حاکم مدعی دن بینه سورار •

۱۸۱۸) مدعی ، دعواسنی بینه ایله اثبات ایدرسه حاکم آنك اوزرینه حکم ایدر • اثبات ایده آلمادقی صورةده اکر مدعی اوزی استه سه مدعی علیه دن حاکم یمین ایتدرر • (روسیه نظامنه یمین ایتدرمك سلکیه محکمه لره مخصوص ایدوکندن غفلت اولنماسون)

۱۸۱۹) مدعاعلیه یمین ایلسه یاکه مدعی ، مدعی علیه نك یمین ایدونی استمازسه ، حاکم مدعی یی مدعاعلیه یه معارضه ایدوندن منع ایدر •

۱۸۲۰) مدعی علیه یمین دن نکول ایدرسه حاکم آنك نکول ایلدیکی ایله حکم ایدرونکولی ایله حکم ایتدکدن صوک یمین ایدرم دیسه ده التفات اولنماز •

۱۸۲۱) اصولنه موافق صورةده شبهه دن سلامت اوله رق محکمه وحاکمی طرفندن ویرلان سند واعلام نامه لر ایله هیچ بینه سز عمل ایلمك درست اولور •

۱۸۲۲) جواب سورغان وقتده مدعی علیه جواب ویرمای سکوت ایله و یاکه اقرار ده انکارده ایتمایم دیسه ، هر ایکیسی انکار حساب ایدلوب مدعی دن بینه سورلور •

۱۸۲۴) طرفین دن بریسی مقصودینی تمام سویله مازدن مقدم ایکنچیسی سوزه کرشماز ، کرشور ایسه حاکم منع ایدر •

۱۸۲۶) اقربا آراسنده اولان ویاکه طرفینك صلحه رغبت ایدولری امیدلو اولان دعوالرده ، حاکم بر ویا ایکی دفعه طرفین نی صلحه دلالت وتحریض ایدر • اکرده صلحه راضی اولورلر ایسه صلح حقنده اولان ماده لره تطبیق ایله صلح ایتدرر ، صلحه راضی اولمازلر ایسه حکمنی تمام ایدر •

۱۸۲۷) حاکم محاکمه ی تمام ایتدکدن صوک مقتضاسی ایله حکم ایدر ، حکمنی طرفین اوزرینه اچیق فهملدور • نه سندلره بناءً حکم ایتدکنی تمام ایدوب یازار ، اکرده لازم ایسه مدعی ومدعی علیه لره حکم نامه سندن نسخه ویرر •

۱۸۲۸) حکمك سبب وشرطلری تمام اولدوقندن صوک حاکم ، حکمنی کیچکدره آلماز •

۱۸۲۹) حکمده دعوانك سابق اولماسی شرط در • بناءً علیه حقوق ناسه متعلق ماده لرده ، بر طرفدن دعوا اولمادیغی حالده حاکم اوزلکندن حکم ایده آلماز •

۱۸۳۰) حکم وقتنده طرفینك حکم حضورنده حاضر اولماقلری شرط در • یعنی حکم مجاسنده وتفتیش وقتنده طرفین حاضر اولدیقلری کبی حکم وقتنده هم حاضر اولورلر •

غائب‌لره حکم

١٨٣٣) مدعیك سوز اماقینه بناءً حاکم طرفندن مدعی علیه محکمه‌یه چاقرلور • عذر مقبولی اولمیان صورتده محکمه‌یه کلمکدن ووکیل کوندرمکدن امتناع ایدن مدعی علیه جبراً محکمه‌یه کتورلور.
١٨٣٤) بیله روشلی مدعی علیهی جبراً محکمه‌یه کتورمك هم ممکن اولمازسه ، مدعیك سوز اماقینه بناءً حاکم طرفندن آیروم ، آیروم اولان اوچ کونده اوچ مرتبه دعوت کاغذی (پاویستکه) مدعی علیه‌یه یبارلور ، اکرده کلمازایسه آنك ایچون وکیل نصب ایدلوب حکم ایدلاچکی اعلام ایدلور • بوندن صوڭ هم مدعی علیه اوزی کلمازسه ووکیلده کوندرمازسه مدعی علیهك حقنی حفظ ایدراك کمسنه‌ی حاکم اوزی مدعی علیه ایچون وکیل نصب ایدوب مذکور وکیل حضورنده تفتیش وحکم ایدر •
١٨٣٥) بیله روشده مدعی علیهك آرتنده ایدلان حکم کندوسینه اعلام ایدلور •
١٨٦٧) کل سبب وشرطلری تابولمق کبی شریعت قاعده‌لری تمام اولماق بعدنده ایدلان حکم ایکنچی مرتبه تفتیش ایدلماز وقار الماز •
١٨٣٨) دعوی سببلی ایدلان حکم ، موافق شریعت اولنمدیغی محکوم علیه طرفندن دعوی ایدلوب ، موافق اولمادیغی نڭ وجه‌سی هم بیان ایدلوب ، دعوای ینه‌دن قار الماقنی سورار ایسه واقع اولان حکم ، تحقیق ایدولدکده شریعته موافق ایسه تصدیق ، دکل ایسه ینه‌دن باشدن قار الور •
١٨٣٩) ایدلان حکمه محکوم علیه قناعت اتیمیوب ایدلمش حکمی دقت ایله تمییز ایلماکی سورار ایسه دقت ایدولدکده ، حکم موافق شریعت دکل ایسه نقض وفسخ ایدلور • موافق شریعت ایسه تصدیق ایدلور •

نکاح وطلاق وآنلره متعلق اولان مهم شرعی مسئله‌لر

نکاح

١) نکاح • عاقل وبالغ اولان کمسنه‌لردن ، ایجاب وقبولدن عبارة اولان بر عقددر که آنڭ سببلی خاتوندن مخصوص فایده‌ی کورمك شرعا درست اولور •
٢) ایجاب • عقد ایدوچیلردن اول مرتبه‌ده ایتولمش سوزدر « خاتونلقغه آلدم » یاکه « خاتونلقغه ویردم » دیمك کبی •
٣) قبول • عقد ایدوچیلردن ایکنچی مرتبه‌ده آیتولمش سوزدرکه آنك ایله عقد تمام اولور • بوتقدیرچه شاهدلر حضورنده ایر ایله خاتون زوجیت ایله اقرار ایدرلر ایسه فقط بو اقرار سببلی گنه نکاح منعقد اولماز •
٤) ایجاب ، قبول ایچول کوبرك وقتده ماضی (اوتمش زمانه دلالت ایدن) کلمه‌لر استعمال ایدلور « خاتون لق یاکه حلال جفت لکه یاکه جماعت لکه ویردم وآلدم » دیمك کبی • وبعض وقتده ایجاب امر صیغه‌سی ایله‌ده اولور « خاتونلقغه ویر ! » دینلدکده « ویردم » دیمك ایله عقدڭ تمام اولماقی کبی • بناءً علیه « آلورمن وياكه ويررمن » دیمك کبی کیله‌چك زمانه دلالت ایدن کلمه‌لر ایله نکاح منعقد اولماز •
٥) ایجاب ، قبول بر مجلسده اولوب ، عقد ایدوچیلردن هر بریسی ایکنچیسینك سوزنی

اشیتمکلری ، ونصاب شهادت اولان کمسنەلرک هم حاضر اولوب برکا اولدقلری حالده عقدی ایشدوب تورمقلری ، اوشنداق قبول کلمەسی ایجاب کلمەسی مضمونینه موافق اولوب ، زوجانک بو نکاحه رضا اولمقلری نکاحك شرطلرندندر . (نصاب شهادت مجلهٔ احکام عدلیەدن نقل ایدلمش ١٦٨٥ نچی مادەده بیان ایدلمشدر)

٦) مجلهٔ احکام عدلیەدن منقول اولان (١٦٨٦ ١٧٠٠ - ١٧٠٥) مادەلرنده مذکور اولان شهادت شرطلری ، قاضی حضورنده نکاحك ظهوری ایچون شرط ایدلمش ایسەده ، اصل انعقادی ایچون شرط دکلدر . بناءً علیه کورنسزلر ، فاسقلر ، ایر ایله خاتونك اوز بالالری حضورنده اولان عقد ایله شرعا نکاح منعقد اولور ، لکن دعوی وقتنده قاضی قبول ایلماز .

٧) عقد مجلسنده حاضر اولمشلر ایسه اشارة ایله وغائبلر ایسه کندولری نك وآتالری نك اسملرنی ذکر ایلامك ایله زوجانك معلوم اولمقلری شرطدر . بناءعلیه حاضرلر حقنده اشارة ایله تسمیه آراسنده خلافلق اولسه اعتبار ، اسمه اولمای اشارتەدر .

٨) رضالقدن مراد ظاهری رضالق اولوب قاب ایله رضا اولمق ویاکه اولمقده بحث یوقدر . بناءعلیه رضالقنی اعلام ایدوب عقد تمام اولان بعدنده « بن ظاهرده رضا اولمش ایسەمده کوکلمدن رضا اولمش ایدم » دیمك کبی بهانەلر ایله نکاحی هیچ کم فسخ ایتدره آلماز .

٩) الحال بر ذاتی ملك لنمك ایچون استعمال ایدلان کلمەلر ایـله نکاح منعقد اولسەده بزم عرف واصطلاحمزده عقد کلمەلری معروف وهرکمه معلوم اولمقدەدر .

١٠) اصیللر حاضر اولدقلری حالده وکیللرک شاهددن حساب ایدلمکلری درستدر .

نکاحلری حرام اولان کمسنەلر

١١) اوشبونلرک نکاحلری حرامدر : (ا) اصللر - یعنی آنالر وهر نەقدر یوقار وکیدر ایسەده ابیلر . (ب) فرعلر - یعنی صلبی بالالر وهر نەقدر توبان کیدر ایسەده آنلرک بالالری . (ج) آتا وآنانك نەقدر توبان کیدر ایسەده آنالاری . (د) نەقدر یوقار وکیدر ایسەده بابا وابیلرک صلبی بالالری . (ه) مدخوله خاتونی نك نه قدر توبان کیدر ایسەده بالالری (و) درست عقد ایدلان خاتونی نك نەقدر یوقار وکیدر ایسەده بالالری . (ز) نەقدر یراق کیدر ایسەده آتا ، بابا ، بالا ، لرک وطء ایلمش یاکه درست عقد ایلمش خاتونلری . وشهوة ایله توتمق واوبماك یاکه توتلمق واوبلمك وطء ایله بر حکمدەدر) (ح) رضاع یعنی سوت ایماك سببلی محرم اولانلر . (ط) اوزندن اوچ طلاق ایدلان حالده اولانلر . (ی) حکم سببلی لعان ایدلان حالدە اولانلر . (یا) غیر کمسنەنك نکاحنده ویاکه عدتنده اولانلر . (یب) دورتنچی خاتونی نك اوستینه یاکه طلاق عدتنده بشنچی اولانلر . (یج) دینسزلر . بونلاردن باشقەلر هم اولور .

١٢) مجهول شرطه تعلیق ایدلمش نکاح درست دکلدر . بو تقدیرچه فلان کمسەنك رضا اولماقی ایله شرط ایدلمش عقد ، اکرده مذکور فلانك رضالقی معلوم دکل ایسه ، قوتسز وثمرەسز قالور . حتی که فلانك رضالقی صوکندن معلوم اولور ایسەده درستلنماز .

١٣) شرط فاسد ایله مشروط نکاحده ، اصل نکاح درست وشرط لغو اولور . بو تقدیرچه مهر ویرملز

كبی شرط ایله ایدلمش عقدده نكاح درست اولور ، شرط معتبر اولمادیغی ایچون مهر هم لازم اولور .
١٤) عاقل ، بالغ اولان كمسنه‌لر نكاحلنمك ویاكه نكاحلنممسزلك خصوصنده كامل اختیارلری اولوب ، رضالقلارینه موقوفدر . بوتقدیرچه بونلری هیچ كم كوچلاب نكاحلندره‌مز . لكن كفو (شرع نظرنك تینكداش) اولمیان كمسنه‌یه نكاحلنوب وارمش قزلر ولیلاری ، رضا اولمازلر ایسه ، مذكوره‌دن حمل ظاهر اولانه قدر ، قاضی‌یه مرافعه ایدوب ، نكاحنی فسخ ایتدره آلورلر .
١٥) ولیلر مرافعه‌سینه بناء ، قاضی طرفندن فسخ ایدلمش نكاح ، فسخ ایله حكم وقتنه قدر قوتنده حساب ایدلنور .
١٦) ولی . عاقل وبالغ اولان وارث یاكه قاضی‌در .
١٧) بر درجه‌ده اولان كوب ولیلردن بریسی‌نك رضالقی كافی اولوب ، باشقه‌لرك رضا اولمادقلرینه اعتبار ایدلماز .
١٨) اختیاری ایله خلوت ایتماك ، مهرنی ویاكه نفقه‌سنی صوراماق كبی شیلر ، سوز ایله بیان ایلمش رضالق ایله بر حكمده‌در .
١٩) بالغ اولمقلری ممكن اولان بالالرك « بالغ اولدق » دیه ایلمش اقرارلری مقبولدر .
(مجلهٔ احكام عدلیه‌دن منقول - ٩٨٥ - ٩٨٦ - ٩٨٨ - ٩٨٩ - ماده‌لره مراجعت اولنه‌در)

(مهر)

٢٠) مهر . عقد وقتنده تسمیه ایدلمك ایله ، تسمیه ایدلماز ایسه مجرد عقد سببی ایله ، زوج‌دن زوجه‌یه ویرلمه‌سی لازم اولان مالدر .
٢١) مهر . جمله‌سی‌یدی مثقال اولان اون كموش تنكه‌صوماسندن آز اولماز . بونك زوجان رضالقی‌نك برثمره‌سی یوقدر . اما كوب درجه‌سی چیكلنمدیكی ایچون نه‌قدر تسمیه ایدرلر ایسه شول مقدار اولور .
٢٢) مهرك لازم اولماقی خلوت صحیحه ویاكه زوجانك بریسی وفات اولماقی ایله اولور . مهر لازم اولمازدن مقدم زوج طلاق ایله ویاكه فرقتنی واجب ایده‌چك بر اش قیلور ایسه فقط یاروم مهر واجب اولور . اكرده ، فرقتنی واجب ایده‌چك اشی خاتون اوزی قیلور ایسه ، كلیا ساقط اولور .
٢٣) عقد وقتنده تابشرلان مهر « معجل » ونسیه‌یه قالانی « موءجل » تسمیه ایدلور . لكن « خاتون صورامش وقتده » دیمك كبی فاحش مجهول مدت قویلنور ایسه الحال اداسی لازم اولان مهرلار جمله‌سندن اولور .
٢٤) معلوم مدتی اولمیان موءجل ، وفات ویاكه طلاق كوننده اداسی لازم اولوب ، معلوم مدتلی موءجل ، مدتندن مقدم طلب ایدلماز .
٢٥) حیض ونفاس ، حج واحرام ، فرض نماز ، شهر رمضانده روزه ، غیر كمسنه‌نك نكاحنك اولماق ، یاكه عادت خلافنك یاش اولماق كبی وطءدن مانع شیلر اولنمدیغی حالده ، زوجانك آولاق اورنده اولمقلری ، خلوت صحیحه حساب ایدلور .

نكاح

نکاح فاسد

۲۶) یوقاروده (۵ - ۱۴) ماده‌لرده آیتولمش شرطلر تابلماز ایسه نکاح ، فاسد اولور .
۲۷) فاسد نکاحده ، عقدی فسخ ایلمک زوجانک هر برام برامینه واجب اولوب ، اوزلری فسخ ایلمازلر ایسه ، حاکم فسخ ایدر . بونی فسخ ایچون ایکنچیسینک حضوریده لازم دکلدر .
۲۸) وطء اولمازسه ، ثبوت نسبدن باشقه خصوصلرده ، نکاح فاسد ، نکاح صحیح حکمنده اولماز .

(طلاق وخلع)

۲۹) طلاق . مخصوص کلمه‌لردن برینی آیتوب ، خاتون ایله اولان عقدنی بوزمقدر .
۳۰) عاقل ، بالغ کمسه‌نک کرچه خطاءلق یاکه اکراه سببلی‌ده اولسون طلاق ایدوی هروقتده معتبردر ایسرکلر عقللولر حکمنده‌در .
۳۱) عرف مزه نظرا « طلاق ایتدم آیوردم » کبی کلمه‌لر « صریح » و « بکاماجت دکلسن ، آتا وانا کاکیت » کبی کلمه‌لر « کنایه » دن معدود اولسه کرک .
۳۲) صریح سوزلر ایله هروقتده طلاق واقع اولور ، نیتک هیچ دخلی اولماز . اماکنایه سوزلر ایله طلاق واقع اولمقده نیت یاکه ظاهر حالک دلالت ایدوینه موقوفدر .
۳۳) اوچدن آز ، مال برابرینه اولماز ، شرطیله ، مدخوله خاتونینه صریح لفظ ایله (معلوم عربی کلمه‌لر مستثنی اولماق اوزره) اولان طلاق « رجعی » واندن باشقه‌سی « بائن » اولور . وبوبائن اوچدن آز اولسه « مخففه » واندن باشقه‌سی « مغلظه » اولور .
۳۴) رجعی طلاقده ، عدت ایچنده ینه‌دن رجوع ایدوب خاتون ایلمک درست اولوب ، بونک ایچون خاتون رضالقی شرط دکلدر . امابائن مخففه‌ده رجوع ایلمک خاتون ک رضالقینه موقوفدر .
۳۵) شهوت ایله توتمق ، یاکه قایتدم ورجوع ایتدم دیمک کبی شیلر ایله رجعت درست اولور .
۳۶) بائن مغلظه ایدلمش خاتون ، ایکنچی بر ایره درست نکاح ایدلوب دخول اولور ایسه اولکی ایرندن اولان بائن مغلظه قوتندن توشوب کویاهیچ طلاق ایدلمیان حکمنده قالور . بناءعلیه اکرده صوک ایری ایله فرقت واقع اولسه عدتی تمام اولدوقنده اوّلکی ایری ایله نکاح ایلمکدن مانع قالماز .
۳۷) خلع . خاتون ک رضالقینه موقوف اولان صورت ایله عقد نکاحی بوزمقدر که ایجاب وقبول ایله تمام اولور . یعنی خاتون مقداری معلوم اولان مال ایله طلاقنی صاتوب آلور .
۳۸) زوجاندن بریسی‌نک مرتد اولماقی ویاکه وفات اولماقی ایله اوشنداق حرمة مصاهره ایله هم عقد نکاح بوزلور . لکن مصاهره صورتنده ، بطلان نکاح ایله ، قاضی طرفندن حکم ایدلمک شرطدر . آکا قدر ، کرچه وطء ایلمک حرام اولسه‌ده ، نکاح اوزی‌نک قوتنده حساب ایدلور .

(عدت)

۳۹) عدت . خلوت صحیحه ، یاکه خلوت صحیحه هم وطء صوکنده ایرندن آیورلش ، اوشنداق خلوت اولسه اولمازسه‌ده ایری وفات اولمش ، خاتون اوزرینه ، اوتکازمک لازم اولان مدت ووقتدر .

۴۰) طلاق وفسخ نکاح صورةلرنده کامل اوچ حیض کوروب پاکلنمك ، وحیض کورماز ایسه اوچ ای تمام اوتکازمك ایله ؛ ایری وفات صورتنده دورت آی‌ده اون کون اوتکازمك ایله عدت تمام اولور . اماحملی اولان خاتونلرک ، هر وقت‌ده عدتی حمللرنی قویماقدر .

۴۱) ظاهر حال تکذیب ایلماز شرطیله حیض وطهر خصوصلرنده خاتونلرک اوز اقرارلری معتبردر . بناءعلیه ایکی آی تمام اولدقنده عدتی کامل اوتدکنی خبر ویرن خاتون تصدیق ایدلنور . جملهٔ احکام عدلیه‌دن منقول (۱۵۷۷) ماده‌یه مراجعت .

۴۲) حیض مدتی‌نك آزی اوچ کون وکوبی اون کون ، اوشنداق طهر مدتی‌نك ازی اونبش کون اولور . اماطهرک کوب مدتی شرعامعین ومحدود دکلدر . بوتقدیرچه نیچه سنه‌لر اوتوب عدتی تمام اولمادیغنی دعوا ایدوب نفقه سنی طلب ایدن خاتون‌ک دعواسی مسموع اولور .

۴۳) عدت ، طلاق ویاکه وفات کوننده حساب ایدلنور . بونی خاتون‌ک بیلمه‌سی شرط دکلدر . بوتقدیرچه طلاق خصوصنده دعوا ظهور ایدر ایسه ، عدت ، قضاء وحکم وقتندن اولمای طلاق وقتندن محسوب اولور . وایری‌نك طلاق ویاکه وفات ایتدیکنی ایشتمدیکی حالده خاتون‌نك عدتی تمام اوله بیلور .

(رضاع)

۴۴) رضاع . ایکی یاشی کامل اولمیان بالانك خاتوندن سوت ایمماکیدر . بناء علیه ایکی یاشی تمام اولمازدن مقدم ، بالابر خاتون ایمچاکندن سوت صورر ایسه ، شول خاتون مذکور بالایه آنا ، وسوتی کمدن حاصل ایسه ، شول کمسنه شرعا آتا حکمنده اولور .

۴۵) رضاع ثبوتی ایچون مال دعوالرنده اولان کبی نصاب شهادت شرط اولنمشدر . (مجلهٔ احکام عدلیه‌دن منقول – ۱۶۸۵ – ماده‌یه مراجعت اولنور) لکن کندوسی اوزضررینه ایلمش اقراری هم قوتنده اولور .

۴۶) رضاع اوزرینه نکاح حرام اولماق وقارامق درست اولماق حکملری ترتب لنور .

(ثبوت نسب)

۴۷) حمل مدتی ، التی آی ایله ایکی سنه آراسنده اولان وقت اولور . بناء علیه بووقتده دوغمش بالانك نسبی زوج اوزرینه ثابتدر . لکن عدتی تمام اولدیغنی اقرار ایتمدیکی حالده ایکی سنه‌دن آرتقده دوغمش بالانك ، اکرده آناسی رجعی ایله طلاق ایدلمش ایسه نسبی هم زوج اوزرینه وآناسینه رجعت ثابت اولور . بائن طلاق صورتنده ، بالانك نسبی ثابت اولماق ایچون زوج طرفندن « بوبالا بنم » دیمك کبی دعوا ایلمك ایله مشروطدر .

۴۸)لعان ونفی ایله قاضی حکمی اولماز ایسه حمل مدتنده وجوده کلان بالانك نسبی زوج دن اصلا نفی ایدلماز . بوتقدیرچه نفی حقنده حتی که زوجان مصادقه ایدرلر ایسه‌ده التفات اولنماز .

لعان

۴۹) لعان . اوزخاتوننی صریح زنا ایله سب ایتدکده یاکه خاتونی نك بالاسنی (نفی مدتنده اولماق اوزره) نفی ایتدکده ، معلوم صورت ایله زوجان نك یمین ایتمکلری در .

۵۵) لعان ایدشمك ایچون اوشبوشیلر شرطدر : (ا) لعان وقتنده زوجان آراسنده نكاح صحیح ایله زوجیت ویاکه رجعی طلاقنك عدتی باقی اولماق • (ب) زوجان هر ایکیسی ازاد وعقللو ، بالغ ، مسلمان ، سلامت دیللو ، مقدمده حد یورتلمیان اولماق • (ج) اورزدعواسنی زوج ، اثبات ایده آلمامق • (د) زناایله سب ایلمکی صریح لفظ ایله اولماق یاکه بالانی نفی ایلمك • (هـ) ایرنك دعواسی خاتون طرفندن انکار ایدلمك • (و) خاتون ، بوندن مقدم زناء ایله تهمت ایدلمکدن ویاکه حرام وطء ایدلمکدن پاك اولماق ، اوشنداق آتاسز بالاسی وارلغی معلوم اولمامق • (ز) خاتون ، قذف حکمنی قاضی حضورنده دعواوطلب ایتمك •

۵۱) معین صورت ایله قاضی حضورنده « لعان » تمام اولورایسه ، بر بائن طلاق واقع اولماق ایله قاضی حکم ایدر • بوندن صوکره تکرار نكاح ایدشمکاری درست اولماز • بالانی نفی صورتنده ، قاضی ، بالانك نسبنی زوجدن نفی ایدوب ، زوجه‌یه الحاق ایدر ، کرچه باشقه بر چیت کشی دعواایدر ایسه‌ده مسموع اولماز •

۵۲) بالانی نفی ایلمك وقتی ، عادت‌ده سوینچی آلان وقت یاکه بیشك کبی بالایه حاجت نرسه‌لری حاضرلیان وقت ، سفرده وغائب ایسه اوّل ایشتدیکی وقتدر • بوندن صوك نفی ایدرایسه ، کرچه آرالرنده لعان یورلسه‌ده بالانك نسبی نفی ایدلماز •

۵۳) لعان سببلی بائن ایله حکم ایدلدکی صوکنده زوجاندن بریسی « لعان » اهلیتندن چیقسه ، اولوقتده آرالرنده لعان باطل اولور • بوتقدیرچه , بونلر آراسنده عقد نكاح اجرا ایدلمکدن مانع قالماز •

۵۴) لعان سببلی نفی ایله حکم ایدلمش بالافقط نفقه ومیراث خصوصلرنده غنه چیت کمسنه حساب ایدلوب ، شهادت ، زکات ، نكاح ، مسئله‌لرنده همان کند وبالاسی کبیدر •

انتهی

عرف ومعیشت‌مزه نسبة وقوعسی کوب اولان مسئله‌لری انتخاب ایدلوب ، بو اورنده بیان ایدلدی • یازدقلرمز ایسه فقط معتبر کتابلره مراجعت ایلمك حقنده دلیل ودستور اولور • مبتلی اولانلر کندولری مقبول نسخه‌لره باقوب ، یازدقلرمزنك اساس وسندلرنی تابارلر • ومع ذلك بوخصوصده اولان مسائل شرعیه‌ی وقواعد وضوابطلری جمع وانتخاب ایدوب ، خلقمزه بتّل آکلارلق روشده برکتاب ترتیب ایلمك الوغ فائده اولور ایدی • بونك ایچون بزم اوشبو یازدقمز ماده‌لر هم اصل ومأخذ اوله بیلور •

« معلومات »

(۱)

پروشینیه

۱) جمعیة شرعیه یه‌ویرله‌چك پروشینیه‌لر ایله ، ۱ × توم ۱ نچی قسم ۱۲۱۱ نچی ، ۱۲۳۵ نچی استاتیه‌الرینه موافق ترکه تقسیم ایتدرمکنی ، نكاح وطلاق خصوصلرنده موافق شریعت حکم ایدلمکنی ایری زنك مفقودلکی سببلی ویاکه محبوسلکی ویاکه نفقه‌دن عاجزلکی سببلی ،

یاکه امراض ساریه ایله مبتلا اولدیغی سببلی نکاحنی فسخ ایلمك صوراوق ممکن اولور .
اوشنداق موءذن وامام‌لرك شریعت ویاکه ادب وعرف وعادته خلاف معامله‌لری حقنده شکایت ایدلنور ۱۴۲۰۱ و ۱۴۲۲۴ استاتیالر . امام‌لرننگ شرعی مسئله‌لر حقنده تفتیش‌لرندن واعلام ایلامش حکملرندن شکایت ایدلنور ۱۳۴۲۵ استاتیا . امام‌لرنك متریقه یازمقده اولان قصورلقلرندن شکایت ایدلنور . ۱۳۴۲۸ استاتیا .

بونلردن باشقه‌هم باالارنك آتاوانالرینه اطاعتسزلکلری حقنده ، شرعا وارث اولماق حقنده ، وصیت‌لر حقنده‌هم پروشینیه‌لر ویرمك ممکن اولور .

۲) پروشینیه‌لرده ، لزومی اولمیان قصه وحکایت‌لر ومناسبت‌سز حادثه‌لر یازلماز ، بلکه مقصودنی اچیق بیان ایدلنور . ونه‌شیءسوأل ایتدوکی اخیرنده بیان ایدلنور .

۳) پروشینیه ، محکمه اسمینه ویاکه محکمه‌ده پرسیداتیل اولان مفتی اهل الاسلام حضرةلری اسمینه‌ویرلور . یازمق بیلسه اوزی ، بیلمازسه التماس ایلمش کمسنه‌سی اخیرنده اسم وفامیلیه سنی یازوب امضا ایدر . وتورغان غوبرنا ، اویاز ، ؤلست ، استانیتسه ، آول ، شهر ، چاست ، اورام ، یورت کبی حاجت تعریف‌لرهم بیان ایدلنور .

۴) بالغ اولان اوغلانی ، نکاح ایدلمش قزلری ایچون آتالری پروشینیه ویررلر ایسه موافق نظام وکالت « داؤیرنست » نامه‌سنی هم تاپشرماق لازم‌در .

۵) ویرله‌چك پروشینیه روسچه اولسه‌ده تاتارچه اولسه‌ده مقبول‌در . لکن تیتول یازلور ایسه نظام‌ده بیان ایدلان فورمه‌یه موافق اوله‌سی لازم‌در . یعنی تاتارچه یازلان تیتول ، تیتول حساب ایدلماز

۶) پروشینیه‌ده یابشدرلان مارقه‌لر سلامت اولورغه تیشلی . لکن ییل ، چسله ویاکه پروشینیه ویروچینك اسمی یازلماقده ضرر اولماز .

۷) پروشینیه‌لرنده مارقه اولماق لازم اولمیان کمسنه‌لر هم باردر .

(۲)

راپورت

۱) خدمتنده اولان علماءلر ، عوامه متعلق اش‌لر حقنده جمعیت شرعیه محکمه‌سینه راپورت یازارلر

۲) یازلمش کاغدلرك اسملرینه اعتبار اولمای مضمونلرینه‌در . مثلا « راپورت » دیه اسم یازمش کاغدك مضمونی پروشینیه اولسه همیشه پروشینیه حساب ایدلور .

۳) رابورت‌لره مارقه شرط اولمای ، محکمه اسمینه‌ودرست هم اچیق امضالی اوله‌سی لازم‌در .

۴) امضاءدیمك ، ککری بوکری بورغالب سزماقدن یاکه « قولوم قویدوم » دیکان جمله‌نی یازمقدن عبارت اولمای ، بلکه اوز وآتاسی اسمنی ویاکه فامیلیه‌سنی اچیق واعتبار ایله یازمقدن عبارت‌در . آلای اولمازسه یالغوز « قولوم قویدوم » دیکان عبارتك بارلقی ایله یوقلغی بردرجه‌ده حساب ایدلور .

۵) تفتیش نامه‌لر ، تاپشراچق راپورت‌لرده ، تفتیش نامه وحکم نامه‌لر آیورم وباشقه کاغدلرغه یازلوب ، راپورت‌ده ایسه جمعیت شرعیه‌نك ویرکان اوکازی‌نك ییل وچسله سنی ، نومیرنی اوکاز کامل ایدولدکنی ، راپورت ایلـه بیبارلمش کاغدلر جمله سی نیچه‌عدد وصحیفه ایدوکی بیان ایدلور .

٦) برکانورت ایله متعددا شلر یبارمك ممکن اولور ، لکن هراش ایچون اوزینه باشقه راپورت یازماق لازمدر .

٧) امام‌لر طرفندن ، وقت اوتکارمای راپورت ویراچك ماده‌لر اوشبونلردر : غوبرنسکوی پراۋیلنیه طرفندن اوکاز یولقسه‌لر ، کلورکا تیش اولان متریقه‌لر کلمازسه ، یاکه یولقمش متریقه سنه قریه ومحله اسمی خطاء یازلمش اولسه ، متریقه‌انمه‌مش ویاکه چلین‌لردن هیچ کم امضاء ایتمه‌مش اولسه ویاکه اشنوری سلامت اولمازسه یاکه قویلمش کاغدلری کورکاندن آز ، کوب اولسه ، قولنده توتماقلق اولان متریقه‌لر یانوب کیتسه ، اوغرلنسه یوغالسه وغیر بونلره مشابه واقعه‌لرده .

٨) امام‌لر طرفندن محکمه‌لره یبارله‌چك کانورت‌لر ایچون پوسته حقی آلنماز . لکن ۋلست یاکه پالیتسه آرقلی یبارمك لازم اوله‌در . اوشبو خصوصده غسپادین منسترك ١٨٩٣ نچی ییلده ١٤ نچی ایولده ٢٥١٢ نچی نومبرده غوبرناتورلره یازەش پریدلوژینیه سندن نسخه اوشبو اورنده یازله‌در .

Копія.

М. В. Д.

УФИМСКАГО

ГУБЕРНСКАГО ПРАВЛЕНІЯ.

Отдѣленіе 1.

Столъ 1.

18 Августа 1893 года.

№. 3391.

г. Уфа.

Оренбругскому Магометанскому Духовному Собранію.

Г. Министръ Внутреннихъ Дѣлъ, предложеніемъ, отъ 14 Іюля 1893 г. за № 2512, увѣдомилъ г. Губернатора, что онъ призналъ возможнымъ вмѣнить Полицейскимъ Управленіямъ и Волостнымъ Правленіямъ губерніи, какъ пользующимся безплатно пересылкою служебной корреспонденціи по почтѣ, въ обязанность принимать и отправлять по принадлежности корреспонденцію муллъ, адресованную на имя должностныхъ лицъ и правительственныхп учрежденій.

Сообщивъ, вмѣстѣ съ симъ, о содержаніи изложеннаго предложенія Г. Министръ Внутреннихъ Дѣлъ по распоряженіи Губернскаго и Уѣздныхъ по крестьянскимъ Дѣламъ Присутствій; а равно Уѣзднымъ Исправникамъ губерніи, Губерское Правленіи о вышеизложенномъ дасть знать Магометанскому Сббранію, къ свѣдѣнію.

Подлинное подписали: Совѣтникъ *Архангельскій.*

и Старшій Дѣлопроизводитель *Д. Бергъ.*

(۳)

تفتیش نامه

۱) نکاح ، طلاق ، خصوصلرنده محلهده ظاهر اولان دعوالری موافق شریعت قاراب فصل ایلمك ، خواه سوبرانیه‌نك اوکازی اولسون خواه اولماسون ، محله ، امامل رینه تابشرلمشدر . (زاکون ۱ × توم جلد استاتیا ۱۳۴۵) بناءعلیه اماملر ، اوشبو اوزلرینه تابشرلمش شیلر حقنده شرعاقاضی اولوب ، فقه کتابلرنده اولان دعوا ، شهادة ، قضأ ، بابلرنده بیان ایدلمش قاعده‌لره رعایه ومضمونلری ایله عمل ایدوب مسئله‌لری فصل وتمام ایلمك لازم اوله‌در .

۲) حکم ایدلان ماده‌لرده ، هر وقت‌ده ، حکم بناء ایدلان عبارتنی ، کتابینك اسمینی ، جلد وصفحه‌سنی یازوب بیان ایلمك لازم اوله‌در .

۳) محکمه‌لرده غایت دقت ایدله چك اش تفتیش نامه‌لر اولدیغندن ، تفتیش نامه‌لر ممکن قدر اعتبار ایله یازلوب ، هر بر جمله سندن برار تورلی فائده آلورلق صورة‌ده ترتیب اولنمه‌سی ضرور اوله‌در .

۴) کندوسینه مرافعه ایدلانه بناءً ، سوبرانیه محکمه‌سی طلاق ویاکه نکاح خصوصنی تفتیش ایتمیه بیوروب اوکازویرمش امام‌نك تفتیش وقتنده بالانسبنی اثبات ایلمك حقنده ایکنچی بر مسئله ظاهر اولسه ، شونکاح وطلاقه تعلقلی اولان اثبات نسب مسئله‌سنی تفتیش ایدوب تمام ایلمك تفتیشچی امامه لازم اوله‌در .

۵) سوبرانیه امری ایله اولان تفتیشلرده ، تفتیش نامه‌نك اولنده ، مذکور خصوصده اولان سوبرانیه اوکازینك یل وچسله‌سنی ، نومرونی تفتیش باشلنمش کوننی ، شهر یاکه قریه‌سنی ، تفتیشچی‌نك کم ایدکنی بیان ایدلور .

۶) تفتیش ایدلاچك مسئله حقنده لازم کمسنه‌لر حاضر اولوب یتدکلری بعدنده تفتیشچی امام طرفندن تفتیش مجلسی آچلدیغی ، ونه خصوصده تفتیش اولنه چغی ، هرکم اوز اختیاری ایله جواب ویره جکلرنی بیان ایدلور . مدعی ، مدعی علیه طرفندن موافق شریعت ونظام نصب اولنمش وکیللر ، مدعی ایله مدعی علیهك اوزلری حکمنده حساب ایدلور .

۷) بوندن صوڭ مجلهٔ احکام عدلیه‌نك دعوی ، بینات ، تزکیه ، قضاء ، حکم ، حاکم ، مطلبلرنده مذکور اولان ماده‌لره موافق حکم ایدلوب حکمنی طرفینه اعلام ایدلور . بوتقدیرچه تفتیشچی امام‌لرنك ، تزکیه مقامنده ، پادسوددکل ، اشتراف وحبس ایدلدیکی یوق ، آشامق ایچمکی بلنمای ، دیوسوزلر یازمقلری تزکیه حساب ایدلمز .

۸) مدعی ، مدعی علیه ، شاهدلر ، اوزجوابلرنی امضالری ایله تصدیق ایتدکلری کبی حکم نامه اوقلدیقی صوکنده حکمی ایشدوب فهملدیکنی هم مدعی ومدعی علیه هر ایکیسی امضالری ایله تصدیق ایدرلر .

۹) حکمنی ایشتدیکنه امضا ایلمك حکمه رضالق حساب ایدلمز . بناءعلیه حکمنی ایشتدیکنه امضاء ایتدیکی صوکنده حکم ایدوچی‌دن ویاکه حکم‌نك موافق شریعت دکل ایدکندن شکایت ایلمك ممکن اولور . اما « حکمنی ایشتدم وهم رضاده اولدم » دیو امضا ایدر ایسه اولوقت‌ده شکایتی مقبول اولمز . مکرده بوصورت‌دن بعض مسئله‌لر مستثنی‌در .

١٥) ایدلمش حکمنی طرفینه اعلام ایتدکی وقتده ، زمان ووقت مصلحتنی قاراب ، تفتیشچی امام ، برمعلوم مدة تعیین ایدوب ، « اگرده اوشبو اعلام ایدلمش حکمه » راضی اولماز ایسه کز ، فلان قدرکون (مثلا اونبش یاکه یگرمی) ایچنده سوبرانینه محکمه‌سینه مرافعه ایتمیه اختیارلی‌سز « دیو ، مرافعه ایلمك وظیفه‌لری وار ایدکنی بیان ایدر ، بناءعلیه راضی اولمیان طرف وار ایسه ، معلوم مدت ایچنده حادثه‌ی سوبرانیه‌یه مرافعه ایدر ، سوبرانیه ایسه لازم اولان معلوماتی تمام جمع ایدوب ینه‌دن قاراب تفتیشچی امام طرفندن اعلام ایدلمش حکمی یا فسخ ایدر ویاکه قوتنده قالدرر •

١١) معیشت ایدن اورنلری معلوم اولمیان کمسنه‌لرنك خاتونلرینه تفریق ایله حکم ایلمك لازم اولدیغی صورتده ، حکم ایدوچی امام افیسیالنی کاغد ایله « سیمینوی اسپیسکه » ده اولان نکاحلرینه علامت قویار ایچون ؤلستنای پراؤلینیه‌یه اعلام ایدر •

١٢) سوبرانینه‌نك بومسئله حقنده « موافق شریعت حکم اعلام قیل » دیمش اوکازی ، اگرده حکم سوجبنچه متریقه‌یه یازلاچق شیء اولسه متریقه‌یه هم یازمق لازم دیدکنی مستلزم اوله‌در • بناءعلیه اوکازه امتثالا « برحکم شرعی اعلام ایلدکی بعدنده » فلان روشلی حکم ایتدم ، امامتریقه‌یه یازمیه ببوره‌سزمی دیو سوبرانیه‌دن تکرار سورامق لازم دگل بلکه فائده‌سز اورنده اش کوبیتمك‌در • اوشنداق سوبرانینه طرفندن « حکم ایتمش ایسه‌ك حکمك موجبنی متریقه‌یه یاز » دیو امامه ویرلمش کاغدی ، حکمی تأکید ویاکه امضا ایلمك حساب ایدلمز •

١٣) براش حقنده « موافق شریعت حکم اعلام قیل » دیو اوکاز ویرلمش صورتده ، مذکور اوکاز موافقنچه امام‌لردن تابشرلمش تفتیش نامه‌لرو حکم نامه‌لر سوبرانیه‌ده تکرار قارالمادیغی ایچون اش تمام اولمش حساب ایدلور • شونك ایچون حکمدن راضی اولمیان کمسنه وقت اوتکارمای اوزینك مقصودنی سوبرانینه‌یه رفع ایدوب سوأل ایلمك لازم اوله‌در •

١٤) امام‌نك ایلمش تفتیش وحکمندن نظاما لازم اولان مارقه‌لرنی تابشرب ، طرفیندن بریسی کوپیه سورار ایسه تفتیشچی امام ، منع ایلمای ویرر •

(٤)

تعلیق

آزیه (ترکیا ، عربستان ، وسائر ممالك اسلامیه) طرفندن کلمش مسلمانلر ایله روسیه تبعه‌سی اولان اهل اسلام آراسنده نکاح اولمق حقنده نظام مساعده ایلمشدر • لکن بوکبی کمسنه لر ایله اولمش نکاحلرده اگرده زوج اولان کمسنه چیت مملکت‌لره کیدوب ایکی سنه ایچنده قایتماز ایسه یاکه بومدة ایچنده نفقه کبی حقوق زوجیتی کامل ایلمز ایسه ، خاتون ، اوز اوزنی بائن طلاق ایلمکده اختیارلی اولمق ایله تعلیق ایدوب عقد ایلمك لازم ایدلمشدر • (زاکون توم × جلد ١ استاتیا ٩٦ ١) امار وسیه تبعه‌سی اولانلر حقنده بیله روشده تعلیق ایلمکدن نهی ویاکه امرده اولمای اصل حالنچه قالدرلمشدر • بناءعلیه بعض امام‌لر هم روسیه تبعه‌سی ار اسنده عقد ایتدکلرنك بیله تعلیق ایله عقد ایلدکلری سوبرانیه‌یه حفظ ایدر ایچون ارسال ایلمکده اولان متریقه‌لرنده کورلمکده‌در •

متريقه وسوبرانيه‌ده اولان باشقه اشلردن معلوم اولديغينه بناءً بعض امام‌لر اوز فكرلرنچه تعليق ايله عقد ايتدرمكچى اولوب (فلان وفلان روشلى شرطلر ايله عقد ايدلدى) ديو يازمقده‌لردر • اوشبو ذكر ايدلمش شرطلره زوج وفا ايلمديكى صورتده ايرنك ضررينه نه كبى شیء الزام ايدله‌چكى وياكه نه روشلى جزا الره مستحق اوله‌چغنى بيان ايلماى تعليق نى يارم يارتى ايدوب قالدرمقده‌لر • شونك ايچون بوروشلى يازولردن خاتونلر ايچون برفائده اولماى حاصلسز وثمره سز قالمقده‌در •

واقعا طرفين اوزلرى رضا اولدقلرى حالده ، موافق شريعت اولان روش ايله تعليق ايلمه‌كى ، امام‌لر ، عادت ايلسه‌لر عموم ايچون برمنفعت اولوب نيچه سنه‌لره قدر فصل وقطع اولنماى تارتلمش دعوالرنك سهولت ايله تمام اولمقينه باعث وسبب اولور ايدى • اوشبو صوڭ زمانلرده روسيه‌ده اولان اهل اسلام ، كسب وهنر ازلب يراق ولايتلره كيتماكده‌لردر • بونلر آراسنده بعضيلرى واردركه بوطرفده اولان خاتونلرينه نفقه‌لك يبارمك دكل ، قايواورنده ايدكلرنى بلدروب خط وخبر ارسال ايلممكده‌لردر • بو آرادن بعضيلرى وفات اولوب ، وفات خبرى رسمى صورتده ، اصل وطنلرينه ايرشماى قالديغندن ، بوطرفده قالمش خاتونلرى نيچه سنه‌لر حقوق زوجيتدن استفاده ايده آلماى ، نظام معاش اولان شيلردن حصه‌مند اولماى محروم اولمقده‌لردر • اخيرنده خواه ناخواه كند وايا قلرى ايله خسارت ورذالت قيولرينه وارب كرسيه مجبور اولدقلرى دفعه دفعه تجربه ايدلمشدر • بناءً عليه اوشبو مسئله ، زمانمزده شايان دقت شيلرنك بريسى اولوب چاره‌سنى بولمق هم ، عالملرمزنك صرف غيرة وبذل اجتهاد ايتمه‌لرينه موقوفدر •

واقعا زوجلرى غائب وسفرده اولان خاتونلر نفقه‌لرى خصوصنده شريعت كتابلرمزده برقدر قاعده‌لر كوركازلمش ايسه‌ده ، زمان ايله زمان آراسنده وبراورن ايله ايكنچى اورن آراسنده اوشنداق برقومده اولان عرف وعادة ايله ديكر قومنك عرف وعادة‌لرى آراسنده غايت بيوك تفاوتلر اولديغى انكار اولنمز • ودليل قطعى ايله الزام ايدلميان احكام‌لرنك اكثرنده مسائل فقهيه‌نى عرف وعادة وزمان اقتضاسينه تطبيق ايدله كلديكى معلومدر • بوتقديرچه غائب‌لر ، مفقودلر ، زوجه‌لرى حقنده اولمش فقهانك قياس ايله ترتيب ايلمش احكام‌لرندن حاضركى زمانه‌يه تطبيق مشكل اولانلرنى مذكور فقهانك ديكر قياسلرينه موافق اويدب اوشبو زمان حالينه تطبيق ايلمك ممنوع اولمازسه كرك • بز ايسه مسئله‌نك مهم ايدكنى بيان ايلمكده‌مز اما اصل تحقيق كوب بيلوچيلره امانت ايدلمشدر •

(۵)

امتحان

امامت ، خطابت سائر بوكبى خدمتلره لياقتنى اثبات ايلمك ايچون سوبرانيه‌ده امتحان ايدلمك ، بعد بوكمسنه حقنده سوبرانيه‌نك شهادتينه موافق ونظام اقتضاسينه بناءً غوبرنسكوى ، پراۋلنيه‌لر طرفندن علماءيه خاص اولمش خدمتلره تعيين ايدلمك لازم اولنمشدر • بوكونده

اوشبو امتحان مجلسلری مقدم عصرلره نسبة برقدر قاعده‌یه قویلمش ایسه‌ده بعض خصوصلری اصلاحه هم احتیاجلی ایدکی شبه‌سزدر •
امام‌لق ، خطیب‌لق ، مؤذن‌لك ، آخوند و محتسب‌لك درجه‌لرنی طلب ایدوب کلمش کمسنه‌لر اورلرینك منسوب اولدقلری غوبرنا ، اویاز ، اوبلوست ، استانیتسه ۋلست ، قریه ، محله‌لرنی ، اوشنداق استاذ و اوقمش درس و فنلرنی یازوب کورکازمك عادت اولنمشدر •
(فقط بو عادت سوبرانیه تأسیسندن تخمینا ایللی سنه صوڭ باشلنمشدر) بونلری یازمق ایچون سوبرانیه‌ده مخصوص دفترواردر • علما نامنی اغراز ایلمش طائفه‌لرمزنك معرفت‌ده اولمش درجه‌لرینه نمونه اولوب یوم آخره قدر کلمش کمسنه‌لرمزه بود فترلر لسان حال ایله سوزلب توره‌چقدر •اوشبو دفترشهادتنه بناء یازوی مرغوب کمسنه‌لرمز ظاهری قارامقده برمقدار کورلسه‌ده اما دقت ایدلدکده ، رسم خطی صحیح اولان ، عربی کلمه‌لرنك معجمه و مهمله‌لرنی لازم اورننده استعمال ایدن شاکردلرمز آزونادر کورلمکده‌در • تعجب اورنی شونسیدرکه رسم خط خصوصنده شائع اولمش مساهله و اعتبارسزلقمز بلیه‌سی هر وقت اسملرنی تعظیم و تکریم ایله ذکر ایلمکده اولدقمز مدرس و حضرتلرمزه هم عام و شامل اولمشدر • بوشیء ایسه شایان تأسفدر •
الحذر الحذر • بناء علیه امام و موءذن اوله‌چق شاکردلرمز لااقل برایکی آی عمرلرنی رسم خط تصحیحنه او تکارسه‌لر وبلکه ارباب اولان استاذلره مراجعت ایدوب تعلم ایتسه‌لر خلقمز ایچون برالوغ خدمت ایلمشلردن حساب اولنورلر ایدی • اگرده ممکن صورتده مدرس کراملرمز کندولرینك مدرسه‌لرنده برریاز و استادی بولندرمیه غیرت ایدرلر ایسه ایکی اوچ سنه اوتار اوتماز عموم خلقمز ، کمالت انواعندن بربسنی ضبط ایلمش وادبیات مزه نیکز حاضرلمش اولورلر ایدی • حرمتلو مدرسلرمز غیرت ایدرلر ایسه انشاءالله بومصیبت مزنك نهایتی اولور ظننده‌مز • لکن فقط مدرسلره اشانوب توره‌چق مناسب اولمدیغندن آنلره اجتهادبزلره اعانت ایلمك لازمدر • علوم عربیه و آلیه اوقمش شاکردلرنك امتحانلری ظهر قلبدن وکتاب مطالعه ایلماکدن عبارت اولنمقده‌در • لکن بوندن اصل مقصد ایسه مطالعه‌سینك قوتنی ، ادراك وقابلیتنی تجربه ایلمکدر • شونك ایچون امتحانلرده اعتبار ، حفظه دکل ، ملکه‌یه جسارته دکل ، توغریلقغه‌در • بناء علیه حفظندن سویلیه اقتداری اولمیان برمسئله‌یی کتابندن قاراب حل ایدرایسه مقبول کورلمکده‌در • لکن اسلام نظرنده بعض شیلر واردرکه حفظمك دکل دیمك الوغ عیب و نقصان حساب ایدلور وبلکه باعث تاءسف و تحسر اولور •مثلا موءذن اوله‌چق برکمسنه‌نك فرض اولان ایمان واسلام ارکانی ، طهارة ، صلوةٌ ، فرائض ومفسداتنی حفظندن بلمدیکی کبی ویاکه نیچه‌سنه‌لرمدرسه‌ده خلیفه اولوب عقائد نسفیه و عقائد عضدیه کتابلرندن درس اوقوب افندمز رسول اکرم سیرنی ، تاریخ وترجمه‌سنی کوکلینه آلمدیغی ویاکه قران شریفنك حق منزل کتاب ایدکینه و محمد علیه الصلوة والسلام‌نك رسول ایدکینه برقدر اولسه‌ده دلیل ایراد ایده آلمدیقی سبب اسفدر • بونك حکمتی ایسه بزم ظنمزه کوره تعلیم وتعلم بابنده تقدیم الاهم فالاهم » قاعده‌سینه رعایة ایدلمدیکیدر بناء علیه بوخصوصده هم دقت ایدوب چاره‌سنی اولمق سوبرانیه ایله مدرس ومعلم کراملره راجعدر • شویله‌که : برنچی ، کندوسینه معلوم بولان برمدرسدن شهادة‌نامه‌سی اولمیان شاکردنی امتحان ایلمك ایچون سوبرانیه طرفندن

قبول

قبول ایلماز سزلکی در . ایکنچیسی ، امتحانه واره چق هر بر شاکردنی مدرس افندی کندوسی ویاکه برار خلیفه سی برار آی مقداری حاضرلب اخیرنده اوزی امتحان ایدوب وقرار ایتکان مطالعه سنی شهادت نامه سنک یازوب شاکردی ایله سوبرانیه یه ارسال ایلمک کلفتی اختیار ایدلمکدر حتی که شاکردلک ایله امامت لک حالی آراسنک الوغ بر تبدل اولوب بر برینه تمام باشقه اولان بر حالدن ایکنچیسنه نقل ایلکان مناسبت ایله کندوسندن انفصال وقتی اولدیغنی خاطرلب استاذ اولانلر اوزلرینک شاکردلرینه دینی ودنیوی امرلر حقنک بر مفصل وعظ ونصیحت ویرمك لازم اوله در « إِنَّ النَّاسَ لَكُم تَبَعٌ وَإِنَّ رِجَالًا يَأْتُونَكُم مِن أَقْطَارِ الأَرْضِ يَتَفَقَّهُونَ فِي الدِّينِ فَإِذَا أَتَوْكُم فَاسْتَوْصُوا بِهِم خَيْرًا » مضموننده اولان حدیث شریفه بناءً بوکبی نصیحتلرده ارکان اسلام ، شعائر شریعت ، اداب دین ، حقنک اوله چقدر . لکن بوکّا تبعاً معیشت بابلرنده هم بعض تعلیمات ویرمك اقتضاء ایدر . بوجمله دن اولرق آنلره خلقه وعظ سویلمك وتعلیم وتربیه ایلمك وقوملر ایله معامله ایلمك حتی که زمانه نك لازم کوردیکی بعض نظاملری رعایه حقنک عقل وتعلیم ویرمك بر محتاج اولان امرلردندر . اگرده بیلهروشنک مدرسلر کندولری حاضرلب امتحانه ارسال ایدرلر ایسه شاکردلری راحت اولدقلری حالده مراسم امتحانی اداً ایدرلر ایدی . بویازدقلرم علماء کرامه تعلیم وتلقین ایلمك ایچون اولمای فقط انلرنك بناء ایلمکنک اولان علم سرای لرینه اوز طرفمدن برکر بچ قویلمق قبیلدندر .

امتحان پروغرامی :

امتحان وقتنده ویرلمکنک اولان درجه ومرتبه لر اوشبونلردر : (١) مؤذن (٢) مؤذن معلم الصبیان (٣) امام معلم (٤) امام خطیب معلم (٥) امام خطیب مدرس .

١) مؤذن اوله چق کمسنه لر ایچون : ایمان ولازم اولان اعتقادلرنی یخشی آکلاب تاتار وترکی لسان ایله بیان ایده بیلمك ، میت نی کفن لماك وجنازه حکملرنی کوکلدن سوزلب کوسترمك ، اذان واقامه لری درست اوقومق ، نماز وقتلرنی آچیق بیلمك ، طهارت ونمازده اولان فرضلرنی ومفسدلرنی محکم آکلامق .

٢) مؤذن معلم الصبیان اوله چق کمسنه لر ایچون اوتکانک ایتولمش شی لری یخشی آکلاب ، صبی بالالره واوقمیان خلقلره درست واچیق ایدوب اوکرته بیلمك امام اولور قدر قرأتی درست اولماق ، یس وتبارك سوره لرنی خفظ ایتمك .

٣) امام معلم اوله چق کمسنه لر ایچون : ترکه تقسیم ایدر درجه ده علم فرائض بیلمك ایمان واسلام قاعده لرنی دلیللری ایله آکلاماق ، رسول اکرم (صلی الله علیه وسلم) سیرنی واسلام تأریخنی ، اوشنداق نکاح وطلاق مسئله لرنی ، غیر کمسنه لره آچیق آکلاتورلق اقتداری اولماق .

٤) امام خطیب ومعلم اوله چق کمسنه لر ایچون : علم وعمل وحسن خلق فضیلتلری خصوصنده) محله ده اولان خلقلر آکلارلق درجه ده آچیق ایدوب وعظ ونصیحت سویلمه به اقتداری اولماق ، اوشنداق عرب لسانی نك صرف ونحویسنی بیلمك .

۵) امام خطیب مدرس اوله‌چق کمسنه‌لر ایچون : عرب لساننی صرف ونحوه تطبیق ایدوب اوقی بیلمك ، علوم آلیه وعلوم شرعیه‌دن تعلیم ایدرلك قوتی اولماق ، دعوی ، قضاء ، شهادت وصیت مسئله‌لرنده قوت‌لو ملکه‌سی اولماق .

﴿ بیان : ﴾

عرب لساننده اولان کتابلردن حاجت مسئله‌یی مطالعه ایلمیه اقتداری وارلقی یاکه یوقلغنی آکلاماق ایچون امتحان ایدلان کمسنه‌دن ، مختلف اورن‌لردن مختصر الوقایه یاکه هدایه کتابلری قراءت ایتدرلور . وبعض وقت‌ده تفسیر قاضی هم مطالعه ایتدرله‌در .

(٦)

مأثور اسملر :

محدثون کرام کتابلرنده ذکر ایدلمش اصحاب (رضی الله عنهم) دن بعضیلرینك اسملری اوشبو اورنده نقل ایدلدی . دنیایه کلمش بالالر ایچون انتخاب واختیار ایدلوب تبرکا تسمیه ایدلور .

مذکرلر

﴿ ا ﴾

آدم
احمد
ابراهیم
احنف
احوص
ارقم
ادریس
ازهر
اسحاق
اسمعیل
اسرائیل
اسعد
اسلم
اسید
اسید
اشعث
الیاس
انس
انیس
اوس
اوفی
اویس
ایاد
ایاس
ایمن
ایوب

﴿ ب ﴾

بدیل
براء
بسام
بسره
بشار
بشر
بشیر
بکار
بکر
بلال

﴿ ث ﴾

ثابت
ثعلبه
ثوبان

﴿ ج ﴾

جابر
جریج
جعده
جعفر
جمیل
جندب

﴿ ح ﴾

حابس
حاتم
حارث
حارثه
حازم
حاطب
حامد
حبان
حبان
حبیب
حذیفه
حسان
حسن
حسین
حصین
حصین
حفص
حماد
حمدان
حمدون
حمزه
حمید

﴿ خ ﴾

خازم
خالد
خباب
خبیب
خدام
خدیج
خطاب
خلیل
خویلد

﴿ د ﴾

دارم
داود
دحیه

﴿ ذ ﴾

ذکوان
ذویب
ذوأب

﴿ ز ﴾

زائدة
زبید
زبیر
زبیر
زرعه
زفر
زکریا
زهیر
زید

﴿ س ﴾

سالم
ساعده
سراج
سعاد
سعد
سعید
سفر
سفیان
سفینة
سلمان
سلیم
سلیمان
سمعان
سنان
سهل
سهیل

﴿ ش ﴾

شبیب
شجاع
شراحیل
شرحبیل
شریح
شعبه
شعیب
شماس
شمعون

شمعون
شیبان
﴿ ص ﴾
صالح
صخر
صفوان
صفوان
صهیب
﴿ ط ﴾
طارق
طاهر
طالب
طاوس
طریف
طفیل
طلحه
﴿ ع ﴾
عاصم
عمار
عُباد
عباس
عبدالله
عبدالاعلى
عبدالجبار
عبدالجلیل
عبدالحکیم
عبدالحمید
عبدالحی
عبدالخالق
عبدالخبیر
عبدربه
عبدالرحمن
عبدالرحیم

عبدالرزاق
عبدالسلام
عبدالاحد
عبدالصمد
عبدالعزیز
عبدالغفار
عبدالغنی
عبدالقاهر
عبدالقدوس
عبدالکبیر
عبدالرشید
عبدالهادی
عبدالقادر
عبدالکریم
عبدالمتعالی
عبدالمجید
عبدالملك
عبدالمنعم
عبدالمؤمن
عبدالواحد
عبدالوهاب
عبیدالله
عبیده
عتبة
عثمان
عرباض
عروه
عزیر
عصام
عصمة
عطاء
عفان
عُمر

عَمرو
عمران
عُمیر
عوّام
عوف
عون
عُویمر
علاء
عیاض
عیسی
ـ غ ـ
غالب
غریف
غسان
غیاث
﴿ ف ﴾
فرات
فراس
فضاله
فضل
فضیل
فیروز
﴿ ق ﴾
قاسم
قتادة
قثم
قیس
﴿ ك ﴾
کامل
کدام
کریب

کریم
کعب
کنانه
کیسان
﴿ ل ﴾
لقمان
لبید
لیث
لـوط
﴿ م ﴾
محمد
مازن
ماعز
مالك
مجاهد
محسن
محمود
مختار
مروان
مسعود
مصعب
مظهر
معاذ
معاویة
معد
معقل
معمر
معن
مفضل
مقاتـل
مقداد
مقدام
مکحول

منصور
منیب
منیر
مهران
موسی
میمون
﴿ ن ﴾
نابغه
ناصح
نصر
نصیر
نضر
نعمان
نعیمان
نعیم
نوح
﴿ ه ﴾
هارون
هاشم
هشام
هلال
همام
هناد
هند
هـود
﴿ و ﴾
وابصة
واثلة
واصل
وائـل
ورقة
وفـاء
وقاص

وکیع
وهبان
﴿ ی ﴾
یاسر
یحیی
یربوع
یزید
یعقوب
یعلی
یعمر
یوسف
یونس
(مؤنثلر)
آسیه
آمنه
اروی
اسماء
امامه
امیمه
امینه
انیسه
﴿ ب ﴾
بادیه
بثنیه
بدیله
بریده
بریره
بریقه
بنانه
بشیره
بهیه
﴿ ت ﴾
تماضر

تمیمه
تباله
﴿ ث ﴾
ثبیه
ثویبه
﴿ ج ﴾
جثامه
جبله
جعده
جمیل
جمیله
جویریه
﴿ ح ﴾
حبابه
حبیبه
حذافه
حرمله
حسنه
حسناء
حفصه
حقه
حکیمه
حلیمه
حمنه
حمیده
حواء
﴿ خ ﴾
خالده
خدیجه
خصیله
خزیمه
خضره
خلیده

خلبه
خنساء
خـوله
خيره
﴿ ر ﴾
رائعه
رباب
ربيع
رجاء
رزينه
رفاعه
رقيه
رمله
رميصاء
روضه
ريحانه
﴿ ز ﴾
زائده
زينب

﴿ س ﴾
سائبه
ساره
سديسه
سبيعه
سعاد
سراء
سعده
سعدى
سعيده
سفانه
سكينه
سناء
سنينه
سويده
سعله
سهيمه
سواده
سوداء
سلمى

سلامه
سوده
﴿ ش ﴾
شعثاء
شفاء
شقيقه
شموس
شميله
شمسيه
شهيده
﴿ ص ﴾
صفيه
صحيه
﴿ ع ﴾
عاتكه
عاليه
عائشه
عباده
عبيده

عتبه
عذبه
عصمه
عفراء
عقيله
علبه
عماره
عمره
عنقوده
﴿ ف ﴾
فاخته
فارعه
فاطمه
فضله
فكيهه
فسيله
﴿ ك ﴾
كبشه
كريمه

كلثم
﴿ ل ﴾
لبابه
لبنى
لهيه
لؤلؤه
ليلى
﴿ م ﴾
ماريه
محبه
مرضيه
مرجانه
مريـم
مزيده
مسره
مطيعه
معاذه
مليكه
منيعه

منيه
ميمونه
﴿ ن ﴾
نائله
نسيبه
نسيكه
نعمى
نفيسه
نـوار
نويله
﴿ هـ ﴾
هـاله
هريره
هزيله
همينه
هند
﴿ ى ﴾
يسيره

متریقه یازار ایچون مثال وفورمه

برنچی = فصل = دنیایه کلمش بالالری یازار ایچون

نومر	بالانك اسمی	قایو آینك دوغان	بالانك، آتا وآناسینك هم هرایکی طرفنك اولان باباسینك اسمی. اکرده اولسه فامیلیه‌سی وقایو طائفه‌دن اید یکی	قایواورنك وجوده کلمشدر.
--	ایر بالا صالح	ینوارنك ١٢ نچی کوننده	اتاسی استرلیتاماق اویازدی قرمسقه‌لی آولنك باشقورت طائفه‌سندن یوسف عبد الرحیم اوغلی. اناسی زینب سلیمان قزی: اسم ویردك امام‌لر احمد بن خلیل سلیموف یونس بن عبد الرحمن:	بر سبب ایله اوتوب واردقلر نك اوفا اویازنك قاره یعقوب ۋلستی صالح اولنك وجوده کلدی.
١	قز بالا خدیجه	ایول نك ٨ نچی کوننك	اتاسی صالح اولینك سود اکرهم میشچار طائفه سندن حسن بن عیسی عثمانوف: آناسی علیه ذکوان قزی: اسم ویردم صالح آولنك برنچی مسجد مضورنك امام احمد بن خلیل سلیموف:	صالح آولنده وجوده کلدی.
٢	قز بالا مریم	سنتبرنك ٢ نچی کوننده	اتاسی کنیرال مایور محمود یونس اوغلی توغانوف. اناسی امینه عباس قزی توغانوا. اسم ویردم صالح آولنده برنچی مسجد مضورنده امام یونس بن عبد الرحمن.	اوفا اویازی قاره یعقوب ۋلستنك اولان کندومالکر نك توردقلری وقت‌ده وجوده کلدی.

بو ١٨٩ ١ سنه‌ده - ٢٣ مذکر ١٩ مؤنث جمله‌سی قرق ایکی عدد بالا وجوده کلدی. مقابله ده وجودلر فصلنده هرایکی متریقه بر برینه موافق کورلدی. صالح اولنك برنچی جد مضورنك اولان امام‌لر احمد خلیل اوغلی سلیموف. یونس عبد الرحمن اوغلی.

دورتنچى = فصل = ميت‌ووفات‌لرى يلزارايچون

مذكر	مؤنث	ميت‌نك اسمى	قايو آيده وفات	اتاوباباسينك اسمى , بولسه فاميليه‌سى	ياشى	نيندای رنجو	قايده مدفون
١	--	بكر	ينوارنك ٣ ٢ نچى كوننده	اتاسى اوفااويازى قاره يعقوب ۋلستى صالح آولينك سعيد يوسف اوغلى . جنازه اوقدق امام احمد بن خليل سليموف . ايكنچى امام يونس بن عبد الرحمن .	٧ ٢	معلوم اولمدى	صالح آولنده مدفون
	١	اسماء	ايول‌نك ٣ نچى كوننده	اتاسى بوكلمه اويازدى توبان چرشلى ۋلستى توبان چرشلى اولينك محمد احمد اوغلى • جنازه اوقدم امام يونس عبد الرحمن اوغلى •	٣	چچك ايله	اوتوب واردنلر... نده وفات اولوب صالـ... آولنده مدفون
٢	--	عبد الخبير	دكابرنك ٩ ٢ نچى كوننده	اتاسى كنيرال مايور محمود يونس اوغلى توغانوف • جنازه اوقدم امام احمد بن خليل سليموف •	٦	قزامق ايله	اوفا اويازى يعقوب ۋلستى‌ده اولا... كند و ملكو... نك تور دقلرى وقتده وفات اولوب صالـ... آولنده مدفو...

اوشبوسنه ده - ٩ ١ مذكر , ١٤ مؤنث جمله‌سى اوتوز اوچ عدد كمسنه وفات اولدى... مقابله وقتنده هر ايكى متريقه بر برينه موافق كورلدى • صالح آولنده برنچى مسجد جامع حضورند... امام احمد خليل اوغلى سليموف ايكنچى امام يونس عبد الرحمن اوغلى

ايكنچى

ایکنچی = فصل = نکاح‌لری یلزار ایچون

ینوارنك ۲ ۲ نچی کوننده قز عائشه بنت حسن باکره ۱ ۹ یاشنده ――― ایر یکت خالدبن یونس ۲ ۳ یاشنده	اوفااویازدی قلره یعقوب ۋلستی صالح آولنك ترکالك ایدوچی ٔ زولتاوسط اویازی دوان تابون ۋلستی مسلم اولینك باشقورت طائفه‌سندن حسن عبد الکریم اوغلینك قزی عائشه ایله اوفااویازی صفر ۋلستی چشمه آولینك خالد یونس اوغلی آراسنك موافق شریعت عقد زوجیت اجراء ایدلدی• برنچی نکاح‌لری زولتا وسط اویازی مسلم آولنك محله اماملك اوشبویلك ۱ ۸ نچی ینوارده ۲ نچی نومیرده اولان متیر یچسکی اسپرافقه‌سینه بناً عائشه حسن قزی ۱ ۸ ۷ ۶ نچی یلیك وجوده کلوب ۸ ۵ نچی نومیرده اولان متریقه‌یه ثبت ایدلشدر• صفر ۋلسندن اوشبویل ۲ نچی نومیرده ویرلمش پاسپورته بناً خالدیونس اوغلی ۲ ۳ یاشنك در•	بن , عائشه حسن قزی کندو اختیارم ایله اورمنی خالد یونس اوغلینه زوجه‌لك ایچون ویردم وحجة اولسون ایچون یازدم بن زوجه عائشه حسن قزی . بن , خالدیونس اوغلی ٔ عائشه حسن قزنی اورمه زوجه‌لك ایچون قبول ایتدم خالدیونس اوغلی عقد مجلسنك حاضر اولدم بن صالح آولینك عثمان عبدالرشید اوغلی عقد مجلسنك حاضر اولدم بن امین آولینك احمد عبد الرشید اوغلی•	جمله مهر بشیوز صوم اولوب الحال آلدم بریوز ایللی صومن حجة اولسون ایچون یازدم بن زوجه عائشه حسن قزی • بشیوز صوم مهردن ینه‌دن اوچیوز ایللی صوم زوجم عائشه حسن قزینه ویره‌چکم قالدی بن زوج خالدبن یونس • یکرمی بیش تین پوشلینه ویردم بن زوج خالد یونس اوغلی •	اوشبو عقد" نکاح حقنك زوجین نلك کامل رضاایدکلری وآرالرنده شرعاً مانع نکاح یوق ایدوکی ویاشلری تمام یتدکی افیتسیا لنی روش ایله معلوم اولدغی صوکنك زوجین نلك رخصت ورجالرینه بناء موافق شریعت عقد اجرا ایلدم بن صالح آولنده برنچی مسجد حضورنك امام احمد خلیل اوغلی سلیموف• ایکنچی امام یونس عبد الرحمن اوغلی •

٢

ایول نك ١٨ نچی کوننده

خاتون سلمی بنت اسعد ثیب ٢٣ یاشنده

ایر ثیب محمد حسن اوغلی ٣٨ یاشنده

اوفا اویازدی قاره یعقوب ۋلستی صالح آولینك میشچار طائفه سندن اسعد ثوبان اوغلینك قزی سلمی ایله مذکور صالح آولینك باشقورت طائفه سندن محمد حسن اوغلی آراسنك موافق شریعت عقد زوجیت اجراء ایدلدی
زوجه سلمی اسعد قزینك مقدمده اولان زوجی اوفا اویازدی قاره یعقوب ۋلستی آرسلان آولینك حارث جعفر اوغلی - آرسلان آول امامیننك اوشبو ییلنك ایول نك ١٧ نچی کوننك ٦ ٣ نچی نومیرده اولان متریچسکی اسپرافقه سینه بناء اوشبو ییل مارت نك ٢ نچی کوننك وفات اولوب ١٢٢ نچی نومیرلو متریقه یه ثبت ایدلمشدر
ایر محمد حسن اوغلنك مقدمده اولان خاتونی وفات اولمشدر •
خاتونك ایکنچی ایرنك اوچونچی ایکیسینك برنچی نکاحلریدر •

بن اسعد ثوبان اوغلی • صلبیه قزیم سلمی نك رخصتی و وکیل ایلمه سی ایله محمد حسن اوغلینه زوجه لك ایچون ویردم یازه بلیمدکم سببلی اوشبو مجلسنك حاضر اولان احمد علی اوغلندن یاز ار ایچون التماس ایلدم اسعد ثوبان اوغلینك التماسی ایله امضا ایتدم بن احمد علی اوغلی • بن محمد حسن اوغلی سلمی اسعد قزینی اوزمه زوجه لك ایچون قبول ایتدم بن محمد حسن اوغلی
قز سلمی اسعد قزی اوشبو نکاحه رضا اولوب عقد یورتور ایچون اوز طرفندن اتاسی اسعد ثوبان اوغلنی بزم حضورمزده وکیل ایتدی حمزه حماد اوغلی جمیل ذکوان اوغلی عقد مجلسنك حاضر اولدم صالح اولینك حمزه حماد اوغلی ایکنچی جمیل ذکوان اوغلی

جمله مهر دورت یوز صوم اولوب الحال آلدم بن قزم سلمی طرفندن اولان وکیل اتاسی اسعد ثوبان اوغلی بر یوز صوم یازه بیلمدکم سببلی اوشبو مجلسنك حاضر اولان احمد علی اوغلندن یازار ایچون التماس ایلدم • اسعد ثوبان اوغلینك التماسی ایله امضا ایتدم بن احمد علی اوغلی •
دورت یوز صوم مهردن ینه دن سلمی اسعد قزینه اوچیوز صوم ویره چکم قالدی بن محمد حسن اوغلی • یکرمی بش تین پوشلینیا ویردم بن محمد حسن اوغلی •

اوشبو عقد نکا[...] حقنك زوجین[...] ننك کامل ر[...] اید کلری و آر[...] لرنك شرعا مان[...] نکاح یوق این[...] دکی معلوم اول[...] یغی بعدنده طرفین نك اذ[...] ورغصت ور[...] ایدوار ینه بنا[...] موافق شریعت[...] عقد نکاح اجرا[...] ایلدم بن صالح آولنك برنچی مسجد حضورنك امام یونس عبد الرحمن اوغلی ایکنچی امام احمد خلیل اوغلی سلیمونی

اوشبو سنه ده جمله سی اون توقز عدد نکاح اولوب، پوشلنیه ایچون صوم تین آقچه آلندی •
مقابله وقتنك هر ایکی متریقه بر برینه موافق کورلدی امام یونس عبدالرحمن اوغلی
امام احمد خلیل اوغلی سلیموف •

اوچنچی

اوفا اویازی قاره یعقوب ۋولستی صالح آولینك میشچار طائفه‌سندن عصام عثمان اوغلی ایله اوزینك منکوحه‌سی اولان کلثم موسی قزی آراسنده بر بائن طلاق واقع اولندی . بن مذکور عصام عثمان اوغلی منکوحه‌م اولان کلثم موسی قزنی بر بائن طلاق ایتدم عصام عثمان اوغلی . اوشبو طلاق وقتنك منکوحه‌سی اولان کلثم موسی قزی قزان غوبرناسی چسطای اویازی چاللی ۋولستی کیکلی قریه‌سنك اولندیغیندن طلاق اولندغی اعلام ایدر ایچون چاللی ۋولستنای پراۋلینیه‌سینه اوشبو ییل ۱۲ نچی ینوارده ۳ نچی نومرده اعلام‌نامه ارسال ایدلدی . واوشبو کوندن باشلاب زوجه اولان کلثم موسی قزینك عدتی تمام اولانه قدر نفقه ' کسوه ' سکنی‌سی زوج اولان عصام عثمان اوغلینك ذمه سنده ایدوکی ایله حکم ایتدم واوشبو حکمنی هم زوج اولان عصام عثمان اوغلینه اعلام ایتدم . امام یونس عبد الرحمن اوغلی . اوشبو حکمنی ایشتدم بن عصام عثمان اوغلی	زوج اولان عصام عثمان اوغلینك لند واختیاری ایله حضورمزده مذکوره منکوحه‌سی کلثم موسی قزنی بر بائن طلاق ایتدم» دیدکی سببلی بر طلاق بائن واقع اولدی . برنچی مرتبه فرقه‌لری .	شاهدلر: صالح آولنك محمد عطاء اوغلی ایله محمد یوسف اوغلی . عصام عثمان اوغلینك منکوحه‌سی اولان کلثم موسی قزنی طلاق بائن ایتدکی مجلسده حاضر اولوب ایشتدم بن محمد اوغلی عصام عثمان اوغلینك منکوحه‌سی اولان کلثم موسی قزنی طلاق بائن ایتدکی مجلسده حاضر اولوب ایشتدم بن محمد یوسف اغلی .	۱۸۹۵ نچی یلنك ینوارنك اون ایکنچی کوننك طلاق واقع اولندی	ذکر ایدلمش شاهدلر اولدقلری حالك عصام عثمان اوغلی منکوحه‌سی اولان کلثم موسی قزنی امام یونس عبد الرحمن اوغلی حضورنك طلاق ایتدی . اوشبو طلاقنك موافق شریعت اولدیغی قارامقده ثابت اولدی صالح آولنده برنچی مسجد حضورنك امام یونس عبد الرحمن اوغلی .

٢	تابول شهرنده ترکلیك ایدوچی بخاریست محمد علی اوغلی ایله منکوحه‌سی اولان لیلی نوح قزی آراسنده موافق شریعت خلع واقع اولندی • بن بخاریست محمد علی اوغلی منکوحه م اولان لیلی نوح قزنی ـ وقت نکاحنده اداء ایدلمای قالمش مهر برابرینه خلع ایتدم محمد علی اوغلی * بن زوجه لیلی نوح قزی زوجم اولان محمد علی اوغلینك اداٌ ایدلمای قالمش مهرم برابرینه خلع سنی قبول ایتدم • لیلی نوح قزی • زوجه لیلی نوح قزی کندوسینك حامله ایدکن یاکه دکل ایدکن یاکه حامله می دکل می ایدکن بیلمدکن اقرار ایلدی •	هر ایکی طرفنك کند واختیارلری ایله حضورمزده موافق شریعت عقد ایدولری سببلی خلع واقع اولدی طرفینك کند واقرارلرینه بناء برنچی فرقت لری	شاهدلر . صالح آولند مختار صالح اوغلی ایله احمد زفر اوغلی • محمد علی اوغلی ایله منکوحه سی اولان لیلی نوح قزی آراسنك عقد خلع ایدلمش مجلسنك حاضر اولوب ایشتدک مختار صالح اوغلی هم احمد زفر اوغلی	١٨٩٥ نچی ییلینك اوغوست نك ٢ نچی کوننده	ذکر ایدلمش شاهدلری حاضر اولدقلری حالده اوشبو اوتوب واروچی لر محمد علی اوغلی ایله منکوحه سی اولان لیلی نوح قزی بزم حضورمزده عقد خلع ایتدی لر • اوشبو خلع لری بزم قارامقمزده موافق شریعت اولدی امام احمد خلیل اوغلی سلیموف امام یونس عبدالرحمن اوغلی

اوشبو ١٨٩ نچی سنه‌ده سکز طلاق بائن اون خلع جمله‌سی اون سکز عدد طلاق اجراٌ ایدلدی • مقابله وقتنك ایکی متریقه بر برسینه موافق کورلدی • صالح آولنك برنچی مسجد حضورنك امام احمد خلیل اوغلی سلیموف • امام یونس عبدالرحمن اوغلی •

Переводъ.

(ترجمه)

دوخاونوی‌سو برانیه محکمه‌سندن ، میتریقه‌دن اسپرافقه‌و یرمك خصوصنده

« فورمه »

وجود حقنده میتریچسکوی اسپرافقه :

سامار غوبرناسی ، بوکلمه اویازدنده ، المت ؤولستی ، المت آولنده برنچی مسجد جامع حضورنده حفظ ایدلمش بکده سکزیوزده توقسان برنچی ییلنك (۶۶) نومبراوزرنده اولغان میتریقه‌نك وجودفصلنده مذکرلر غرافاسنده سکزنچی نومبرده اوشبوروشلی یازلمشدر :

(میتریقه‌ده نیچك یازلمش ایسه آرتدرمای کیمتمای تمام درست کوچرلور)

میتریقه‌دن درست‌کوچردم وانابت ایچون امضام‌واسمم‌یازلمش‌مهرم ایله‌تاکید ایتدم ، بن‌مذکور مسجد جامع حضورنده امام اسماعیل یوسف اوغلی . فورالنك ۱۲ نچی‌کوننده ۱۸۹۶ سنه‌ده . نچی نومیرده

پچاة یعنی
مهر اورنی

۲

نکاح حقنده میتریچسکوی اسپرافقه :

بلبای شهرنده ، مسجد جامع حضورنده حفظ ایدلمش بکده سکزیوزده‌سکسان ایکنچی ییلنك (۱۲)نومبر اوزرنك اولغان میتریقه‌نك نکاح فصلنك اون سکزنچی نومبرده اوشبور وشلی یازلمشدر :

(میتریقه‌ده نیچك یازلمش ایسه آرتدرمای کیمتمای تمام درست کوچرلور)

میتریقه‌دن درست کوچردم وانابت ایچون امضام واسمم یازلمش مهرم ایله تاکید ایتدم بن مذکور مسجد جامع حضورنك امام واخوند ایوب عثمان اوغلی . سنتابرنك ۲۶ نچی‌کوننك ۱۸۹۶ سنه‌ده . نچی نومیرده

پچاة یعنی
مهر اورنی

۳

طلاق حقنده میتریچسکوی اسپرافقه :

اوفا غوبرناسی ، زولتاوسط اویازنده ، دوان مسجدلی وولستی مسلم آولنده مسجد جامع

حضورنده حفظ ایدلمش بکده سکز یوزده یتمش توقزنچی ییلنك (۱۷۸) نومبر اوزرنده اولغان میتریقه‌نك طلاق فصلنده توقزنچی نومبرده اوشبوروشده یازلمشدر :

(میتریقه‌ده نیچك یازلمش ایسه آرتدره‌ی کیمتمای تمام درست کوچرلور)

میتریقه‌دن درست کوچردم وانابت ایچون امضام واسم یازلمش مهرم ایله تاکیدا تدم ، بن مذکور مسجد جامع حضورنده امام صالح علی اوغلی . ایولنك ۲ نچی کوننده ۱۸۹۶ سنه‌ده .

نچی نومبرده

بچاة یعنی

مهر اورنی

۴

وفات حقنده میتریچسکوی اسپرافقه

تابول غوبرناسی ، تیومن اوکروغنده آیالین وولستی ، یومانای قریه‌سی‌نك مسجد جامع حضورنده حفظ ایدلمش بکده سکز یوزده آلتمش توقزنچی ییلنك (۴۴) نومبر اوزرنده اولغان میتریقه‌نك وفات فصلنده یکرمی اوچونچی نومبرده اوشبوروشده یازلمشدر :

(میتریقه‌ده نیچك یازلمش ایسه آرتدرمای کیمتمای تمام درست کوچرلور)

میتریقه‌دن درست کوچردم وانابت ایچون امضام واسم یازلمش مهرم ایله تاکید ایتدم ، بن مذکور مسجد جامع حضورنده امام یوسف سلیمان اوغلی . دکابرنك ۲۲ نچی کوننده ۱۸۹۶ سنه‌ده .

نچی نومبرده

بچاة یعنی

مهر اورنی

« تنبیه »

۱) غوبرنا ، اویاز ، وۋلست ، شهر ، استانیتسه ، اوبلوست اسملری کلیسی درست یازلور . اوشنداق اسپرافقه ایدلان میتریقه‌نك طشنده اولان نومیرنی کورکازلور .

۲) میتریقه‌نك ییلنی ، اسپرافقه ویرلاچك اشنك نومیر وچسله‌سنی فورمه‌ده کورکازکانچه حرف ایله یازلور . اما متریقه طشنده اولان نومیر صفر ایله یازلسه هم درست .

۳) اسپرافقه ویروچی امام ، اسم وفامیلیه‌سنی اکرده بولسه اسمی یازلمش مهرنی ، ییل وچسله‌سنی یازوب بیان ایلمك لازم اوله‌در .

۴) اسپرافقه کاغدلری هیچ اولمیانده یارتی تاباق کاغدنی اورتالای بوکلاب یازلان اولورغه تیوش در .

۵) اسپرافقه یازلان قاره ، آچیق واوقورلق اولمقی تیوشلی در . شونك ایچون قرنداش یاکه‌سیق قاره‌لر ایله اسپرافقه یازلماز .

۶) ۋاینسکوی پریسوتستواله تابشرر ایچون ویاکه محکمه‌لرنك سورامقلرینه بناء ویرلاچك اسپرافقه‌لر ایچون بارقه سورالماز .

тымъ записаннымъ значится: (списать статью метрики точь въ точь, неприбавляя и неубавляя). Изъ метрической книги списано вѣрно, въ томъ удостовѣряется подписями и приложеніемъ именной печати Іюля 2 дня 1896 года. Имамъ соборной мечети Салихъ Галіевъ и муазинъ Ахмедхазій Гайсинъ.

Мѣсто печати

Форма № 4.

Метрическая справка о смерти.

Въ метрической книгѣ Тобольской губерніи, Тобольскаго округа, Аялинской волости, веденной въ тысяча восемьсотъ шестьдесять девятомъ году, за № 44, по деревнѣ Юманаевой, хранящейся при соборной мечети, въ отдѣлѣ умершихъ въ статьѣ подъ № двадцать третьимъ, записаннымъ значится: (списать изъ метрики точь въ точь неприбавляя и неубавляя). Изъ метрической книги выписано вѣрно, въ томъ удостовѣряется подписями и приложеніемъ именной печати Декабря 22 дня 1896 года. Имамъ соборной мечети Юсупъ Сулеймановъ и муазинъ.

Мѣсто печати

Примѣчаніе: 1) Названія губерніи, области, уѣздовъ, волостей, деревень, городовъ, станицъ и проч. писать правильнѣе, а также показать въ справкѣ и нумеръ метрики написанный на оболочкѣ.

2) Годъ метрической книги, а также и нумера статьи метрики, какъ значится въ формахъ писать прописью а нумеръ самой метрики имѣющійся на оболочкѣ можно писать и цифрами.

3) Выдавшій справку Имамъ, въ концѣ долженъ писать годъ, мѣсяцъ, число, свое имя, фамилію и если имѣетъ приложить именную печать.

4) Справку должны писать не менѣе какъ на полъ листѣ, сложивъ пополамъ.

5) Справку должны писать хорошими чернилами и ясно; карандашемъ или жидкими чернилами писать не должны.

6) Справки выдаваемыя для присутствія: въ Воинскія Присутствія, или представляемыя по требованію Присутственныхъ мѣстъ, гербовыми марками не оплачиваются.

Изъ Оренбургскаго Магометанскаго Духовнаго Собранія.

Форма № 1.

Метрическая справка о рожденіи.

Въ метрической книгѣ, Самарской губерніи Бугульминскаго уѣзда, Альметевской волости, веденной въ тысяча восемьсотъ девяносто первомъ году за № 61, по деревнѣ Альметевой и хранящейся при 1-й соборной мечети, въ отдѣлѣ родившихся, въ графѣ мужскаго пола въ статьѣ подъ № восьмымъ записаннымъ значится: (списать статью метрики точь въ точь, неприбавляя и неубавляя). Изъ метрической книги списано вѣрно, въ томъ удостовѣряется подписями и приложеніемъ именной печати Февраля 21 дня 1896 года. Имамъ соборной мечети Исмагилъ Юсуповъ, муазинъ Ибрагимъ Хамзинъ.

Мѣсто печати

Форма № 2.

Метрическая справка о бракѣ.

Въ метрической книгѣ Белебеевской соборной мечети, веденной въ тысяча восемьсотъ восемьдесятъ второмъ году за № 12 и хранящейся при этой мечети, въ отдѣлѣ сочетавшихся бракомъ въ статьѣ подъ № восемнадцатымъ записаннымъ значится (списать статью вполнѣ вѣрно, неприбавляя и неубавляя). Изъ метрической книги выписано вѣрно, въ томъ удостовѣряется подписями и приложеніемъ именной печати. Сентября 26 дня 1896 года. Имамъ и Ахунъсоборной мечети Аюбъ Усмановъ, муазинъ Мухамедвалiи Абдулгаліевъ.

Мѣсто печати

Форма № 3.

Метрическая справка о разводѣ.

Въ метрической книгѣ Уфимской губерніи, Златоустовскаго уѣзда, Дуванъ-Мечетлинской волости, веденной въ тысяча восемьсотъ семьдесятъ девятомъ году, за № 178, по деревнѣ Муслюмовой и хранящейся при соборной мечети, въ отдѣлѣ разводовъ подъ № девя-

(٨)

سوبرانیه (جمیعة شرعیه)

جمیعة شرعیهٔ اورینبورغیه ، ایمپراتوریتسه یکاترینه‌نك ١٧٨٨ نچی ییلده - ٢٢ نچی سنتبرده یلزمش فرمانی موجبنچه ، ١٧٨٩ نچی ییلده ٤ نچی دیکابرده « اوفا » شهرنده تأسیس ایدلمشدر .

مفتی لر :

برنچی مفتی ، محمدجان بن الحسین‌در . اوفا بلده سنك جمعیت شرعیه تاسیس ایدلدکی کونده ایمپراتوریتسه یکاترینه‌نك اوکازی ایله مفتی نصب اولنمشدر . ١٨٢٤ نچی ییلده - ١٧ نچی ایول‌ده اوفاده وفات اولوب کندوسینك اوفا مضافاتنده = آدجیتر = نام قریه ده اولان ملکنده مدفون اولمشدر .

ایکنچی مفتی عبدالسلام بن عبدالرحیم‌در . اورینبورغ بلده سنده امام ایکان وقتنده محمدجان مفتی وفاتی صوکنده ایمپراتور الکسندر بن پاول اوکازی ایله مفتی نصب اولنمشدر . ١٨٣٩ نچی ییلده وفات اولوب اوفا مقبره سنده مدفوندر .

اوچونچی مفتی عبدالواحد بن سلیمان‌در . پیتربورغ‌ده امام ایکان حالنده عبدالسلام مفتی وفاتی صوکنده ایمپراتور نیقولای بن پاول اوکازی ایله ١٨٤٥ نچی ییلده ١٩ نچی ایون‌ده مفتی نصب اولنوب ١٨٦٢ نچی ییلده ٤ نچی اوغوست‌ده وفات‌در . قبری اوفاده‌در .

دورتنچی مفتی سلیم کری بن شاهین کری بن یوسف بن قطلغ محمد بن توکل‌در . عبدالواحد مفتی وفاتی صوکنده ١٨٦٥ ییلده ٢٨ نچی اپریل‌ده ایمپراتور الکسندر بن نیقولای اوکازی ایله مفتی نصب اولنمشدر . ٧٧ یاشنده حالنده ١٨٨٥ نچی ییلده ٢ نچی ینوارده وفات اولوب اوفاده تاش مسجد جنبنده مدفون‌در .

بشنچی مفتی ، محمدیار بن محمدشریف بن ابی‌یزید بن عبدالجلیل بن سلطان‌در . سلیم کری بن شاهین کری وفاتی صوکنده ایمپراتور الکسندر بن الکسندر اوکازی ایله ١٨٨٦ نچی ییلده ٢ نچی ینوارده مفتی نصب اولنمشدر .

اعضالر :

یوبیلی مناسبتی ایله جمعیت شرعیه طرفندن نشر اولنمش روسچه رساله‌ده - ١٨٣٩ نچی ییلدن صوك اولان اعضالر ، مرتب ذکر اولنمش ایسه‌لرده اندن مقدم‌لری بیان ایدلمش ایدی . بناءعلیه مذکور سنه‌دن مقدم‌لرنی تابوب تیوشلی اورن‌لرنده ذکر ایلمك ایچون جمعیت شرعیه ارخیواسندن کندم تفتیش ایدوب ، افیسیالنی کاغدلردن کوردکمچه بو اورنده ذکر ایده‌من . شولای اولسه‌ده بعض نوبت اعضالرنی بیلور کافرم یتشمدی . انشاءالله بزم نقصانمزی هم کامل ایدردای کمسنه لر بولنور ظننده‌مز .

١٧٨٩) ییلده ، ابوبکر بن ابراهیم ، بیکچنطای بن ابراهیم ، عبدالخالق بن اعظم ،

۱۷۹۰)
۱۷۹۱)
۱۷۹۲) ابوبکر بن ابراهیم ؛
۱۷۹۳)
۱۷۹۴)
۱۷۹۵)
۱۷۹۶)
۱۷۹۷)
۱۷۹۸)
۱۷۹۹) محمد امین بن محسن ، عبد الوهاب بن عبد الجلیل
۱۸۰۰) فخر الدین بن عبد الرشید ، ابن مرتضی ، فیض الله بن عدل ، فورال ۲۲ ده
۱۸۰۱)
۱۸۰۲) فخر الدین بن عبد الرشید ، سیف الله بن مرتض ، فیض الله بن عدل ، ابریل ۲۶ ده
۱۸۰۳) خواجه بن ایمانقل ، بشیر بن ابدوکی ، ولیشاه بن محمود . ابریل ۳۰ ده
۱۸۰۴)
۱۸۰۵)
۱۸۰۶) تاج الدین بن منصور ، عبید الله بن عبد الرشید ، سیف الله بن فیض الله . سنتبرده
۱۸۰۷) ابن منصور ، عبید الله بن عبد الرشید ، امیر بن قربانعلی . مای ۵ ده
۱۸۰۸)
۱۸۰۹) سیف الله بن فیض الله ، عبد المن بن عبد الله ، عبد الخالق بن عبد الوهاب . ابریل ۲۹ ده
۱۸۱۰) اوشبو کمسنه‌لر امضاسی ۳۰ نجی دکابرده ، ۳۰ نجی ینوارده ، ۳۱ نجی اوغوستده
۱۸۱۱) ابن عبد الوهاب ، سیف الله بن فیض الله ، عبد المن بن عبد الله . ابریل ۲۹ ده
۱۸۱۲) عبد الخالق بن عبد الوهاب ، سیف الله بن فیض الله ، عبد المن بن عبد الله .
۱۸۱۲) (ایکنجی برکاغده) عبد الخالق بن عبد الوهاب ، نعمة الله بن عبد السلام .
۱۸۱۳) عبد الخالق بن عبد الوهاب ، محمد امین بن نوروز ، نعمة الله بن عبد السلام .
۱۸۱۴) اوشبو کمسنه‌لر .
۱۸۱۵) محمد امین بن نوروز ، نعمة الله بن عبد السلام ، عبد النصیر بن عید .
۱۸۱۶)
۱۸۱۷) عبد النصیر بن عید ، ثابت بن سعید ، سیف الملک بن عبد الرشید .
۱۸۱۸) ثابت بن سعید ، سیف الملک بن عبد الرشید .
۱۸۱۸) (ایکنجی کاغده) عبد الستار بن شفی ، هبة الله بن تمرعلی ، شفی بن نذیر دکابر ۲۸ ده
۱۸۱۹) سیف الله بن فیض الله ، عبد المن بن عبد الله ، عبد الخالق بن عبد الوهاب .
۱۸۲۰)
۱۸۲۱) عبد الستار بن شفی ، شفی بن نذیر . فورال ۱۵ ده .
۱۸۲۲) عبد الناصر بن عید ، عبد الجبار بن مستقیم ، حسن بن عبد الرشید . اوغوست ۳۱ ده

١٨٢٣) اوشبوکمسنه‌لر دکابر ٢٢ ده
١٨٢٤) عبدالناصر بن‌عید ' عبدالجبار بن مستقیم ' امین بن‌دمین . اپریل ٢٦ ده
١٨٢٥)امین بن‌دمین 'عبدالشکور بن‌عبدالرحیم 'عبدالجبار بن‌عبدالرحمن . اوغوست ٢٨ ده
١٨٢٦) عبدالستار بن‌شفی ' شفی بن‌نذیر ' ینوارده
١٨٢٦) (ایکنچی کاغدده) امین بن دمین ' عبدالشکور بن عبد الرحیم ' عبدالجبار بن‌عبدالرحمن اوغوست ٢٩ ده
١٨٢٧) امین بن‌دمین ' عبدالشکور بن‌عبدالرحیم ' عبدالناصر بن محمد .
١٨٢٨) اوشبوکمسنه‌لر
١٨٢٩)
١٨٣٠)
١٨٣١) ثابت بن‌ابدرای ' شمس‌الدین بن‌بشیر ' اسماعیل بن‌طاهر .
١٨٣٢)
١٨٣٣) شمس‌الدین بن‌بشیر ' اسماعیل بن طاهر ' شفی بن یعقوب .
١٨٣٤)
١٨٣٥)
١٨٣٦) محمدشریف بن‌عباس ' اسماعیل بن‌طاهر ، عین‌الدین بن علی اکبر .
١٨٣٧)
١٨٣٨)
١٨٣٩) تاج‌الدین بن مقصود ' عبدالجبار بن‌رحمانقل ' محمدصادق بن علی اکبر .
١٨٤٢) وفابن فضل‌الله ' عبدالمنان بن‌عدل ' عبدالناصر بن محمد .
١٨٤٥) تاج‌الدین بن‌مقصود ' عبیدبن‌منکه ' ثابت بن ابدرای .
١٨٤٨) عبدالجبار بن رحمانقل ' تاج‌الدین بن‌مشتری ' تحفةالله‌بن‌حسن .
١٨٥١) تاج‌الدین بن‌مقصود ' اوحدی بن‌اسکندر ' صبغةالله‌بن‌بغدان .
١٨٥٤) احمدجان‌بن‌نورای ' صبغةالله‌بن‌بغدان ' تاج‌الدین‌بن‌مشتری .
١٨٥٧) اوحدی بن‌اسکندر ، عبدالجبار بن رحمانقل ' عبدالولی‌بن‌نعمة‌الله .
١٨٦٠) تاج‌الدین بن‌مشتری ، هبة‌الله بن‌ولیشاه , جلال‌الدین بن‌مقصود .
١٨٧٥) جلال‌الدین بن‌مقصود , احمدجان بن‌طاهر , محمدجان بن مصطفی .
١٨٧٨) صنعةالله بن‌جارالله , جلال‌الدین بن‌مقصود , نعمان بن‌عمران .
١٨٨١) محمدجان بن مصطفی , جلال الدین بن مقصود , صنعة الله بن جارالله . اوشبو صنعةالله ابن‌جارالله بونوبتنده وفات اولوب خدمتنی نورمحمد بن مفتاح‌الدین نام‌کمسنه تمام ایلمشدر .
١٨٨٤) محمدبن صالح ، جلال‌الدین بن‌مقصود , محمدالشاکر بن سیف‌الله .
١٨٨٧) ابوالمحسن‌بن‌عصمة‌الله ' جلال‌الدین بن‌مقصود , محمدخلیل بن سلیمان .

یاڭا نظام صوکنده

١٨٩٠) برهان الدین بن نصر الدین • ابوالمحجن بن عصمة الله صوکنك نصب اولندی •
١٨٩١) رضا الدین بن فخر الدین • جلال الدین بن مقصود صوکنده نصب اولندی •
١٨٩٢) عبد الرشید بن ابراهیم • محمد خلیل بن سلیمان صوکنده نصب اولندی •
١٨٩٣) نچی سنه‌مای آینك استعفا ایتدی وخدمتنی جهاندار بن تاکغا تار نام کمسنه تمام ایلدی
١٨٩٣) عنایة الله بن کاپکای •
١٨٩٤) رضا الدین بن فخر الدین • ایکنچی نوبة •
١٨٩٥) حسن عطا بن محمد •
١٨٩٦) عنایة الله بن کاپکای • ایکنچی نوبة •

(٩)

بعض مهم اولان حسابلر

١٨٥٤ نچی ییلدن ١٨٨٩ ییل باشینه قدر جمعیة شرعیه حضورنده ١٣٩٢٧ عدد امتحان اولنوب ، آندن صوڭ اولان امتحانلر حقنك اوشبو جدول ایله کورکازله‌در •

دیلاسی	جمله‌سی	امتحان نوته آلمیانلر	امام خطیب مدرسلر	امام خطیب معلملر	معلملر	مؤذنلر	ییللر
١٣٣٩	٦٢٣	٣٥	٢٨	٣٥٧	١١٣	١٢٥	١٨٨٩
١٤٣١	٧٥٨	٣١	٥٤	٣٤٥	١٤٦	١٨٥	١٨٩٠
١١٢٥	٢٣١	٤١	٤	٢٨	٣٠	١٠١	١٨٩١
٩٦٢	١٧٩	٤	٨	٤٤	٢٩	٩٤	١٨٩٢
١٠٩٥	٢٩١	٩	١٦	٨٩	٤٢	١٣٥	١٨٩٣
١٣٢٣	٢٨٩	١	٢٦	١٢٢	٣٨	١٥٢	١٨٩٤
١٧١٣	٣٣٦	٧	٤٣	١١٠	٣٩	١٢٧	١٨٩٥
٢٥٢١	٣٣٠	٧	٣٥	١٢٦	٤٨	١١٤	١٨٩٦
١١٠٠٩	٣٠٥٧	١٥٣	٢٥٤	١٢٢٥	٤٩٢	٩٨٣	یکون

وجود، وفات، نکاح، طلاق حسابلری

سنه لر	وجودلر		نکاح	طلاق	وفاتلر		وجودلر جمله‌سی	وفاتلر جمله‌سی	وجودلر آرطقانی	آرتمش وفات
	مذکر	مؤنث			مذکر	مؤنث				
١٨٩٠	٦٩,١٥٢	٦٤,٢٧٩	٣٢,٢٨٨	٤,٥١١	٤٩,١٦٥	٤٧٬٤٥١	١٣٣٬٤٣١	٩٦٬٦١١	٣٦٬٨٢٠	---
١٨٩١	٧١,٧٠٥	٦٧,٦٨٤	٣١,٥٢٩	٦,٢٩٢	٤٨٬٨٨٧	٤٧٬٣٦٦	١٣٩٬٣٨٩	٩٦٬٢٥٣	٤٣٬١٣٦	---
١٨٩٢	٥٨,٣٧٥	٥٤,٧٥٢	٣٤,٨١٨	٧,٣٤١	٧٧٬٣٩٧	٧٣٬٢٩٢	١١٣٬١٢٧	١٥٠٬٦٨٦	---	٣٧٬٥٦٢
١٨٩٣	٦٤,١٠٢	٦٩,٨٧٦	٣٧,٦٨٥	٦٬٦٤٠	٣٦٬٢٧٦	٤٩٬٢٨٧	١٣٣٬٩٧٨	٨٥٬٥٦٣	٤٨٬٤١٥	
١٨٩٤	٧٧,٨٨٧	٧٣,٩٤٩	٣٩,٣٩٥	٥٬٧٠٩	٤٥٬٤٨٨	٤٣٬٩٣٧	١٥١٬٨٣٦	٨٩٬٤٢٥	٦٢٬٤١١	
١٨٩٥	٧٧,٥٦٩	١٢,٩٣٢	٣٨,٤٤٥	٥٬٥٦١	٤٤٬٣٦٥	٤٤٬٤٣١	١٥٥٬٥٠١	٨٨٬٧٩٦	٦١٬٧٠٥	
یکون	٣٤١,٢٢١	٣٣٠,٥٣٠	١٧٥,٧١٥	٣٠٬٤٩٣	٢٥٧٬٢٥٨	٢٦١٬٣٣٣	٦٧١٬٧٦١	٥١٨٬٥٤١	١٩٥٬٧٨٢	٣٧٬٥٦٢

(١٥)

صوم وفطر

شهر رمضانده روزه اولمق وعيد ايلمك دقته لائق اولان شرعى مسئله‌لردندر . شونك ايچون بونلرك احكاملرى فقها كتابلرنده ومستقل رساله‌لرده تفصيل ايدلمشدر . بناء عليه بو اورنده مذكور مسئله‌لرك شرعى جهتلرندن سوز سويلميه ضرورة يوقدر . لكن فقهانك قاعده‌لرنى وسوزلرنى فهملمكده وشريعت دليللرنى مطالعه ايلمكده خلقمز آراسنده بر اختلاف افكار حاصل اولوب واندن باشقه فقط بزم ديارمزه مخصوص اولان بعض شيلر اوشبو اختلاف ماده‌سينه ضم ايدلوب كيتمشده ، روزه اولمقده وعيد اوقمقده اماملرمز آراسنده شايان تأسف اولان بر مخالفة پيدا اولمشدر . برسنه‌ده اولان مخالفته كيله چك سنه‌لر مخالفتى بناء ايدلدكدن بويله مخالفت‌نك چاره‌سنى بولمقدن كوب كمسنه‌لر مأيوس اولمشدر . بعض كمسنه‌لر بو اتفاقسزلغى يكل حساب ايلمكده اولوب يوز ايكيوز چاقرم اولان بر دائره‌ده مختلف اورنلرده اوچ حتى كه دورت كونه قدر شهر رمضان عيدى اوقدقلرى كبى بر قصبه وبر قريه محله‌لرنده حتى كه بر مسجدك ايكى امامى آراسنده ايكى كونده عيد اوقلديغى وشهر رمضاندن افطار ايدلديكى مشاهده ايدلمشدر . لكن عاجز ظنمزه بناءً بونك عاقبتى وخيم ، ثمره‌سى هم دين مبين اسلامه سوء ظن‌دن عبارة اوله‌چغندن وقتنده اعتبار وتدارك ايتمديكلرى ايچون جمله صاحب اقتدار وعلماء مسئول اولنه‌چق فكرنده‌مز . عجبا ! شريعت اسلاميه‌ده شرطلرى تابلوب ايدلان حكملر ، قوتنده اولوب ؛ بر قطرده رؤية اثبات وخصوصا قضاء ايله تنفيذ وتأكيد ايدلدكده جمله جهان خلقينه موجبى ايله عمل ايلمك لازم اولوب ، امامارك بر بر سينه اولان رسمى مكتوبلرى دليل وحجة عد ايدلدكده خلقمزك بوقدر دوچار اختلاف اولمقلرينه نه معنا ويرلور ؟

سويلدكلرمز بر قدر مقصودمز خارجنده اولدى ايسه‌ده مناسبت‌سز هم دكلدر . ايمدى بو خصوصده كندو رأى‌مزى عرض ايدوب اختلافك آز الماسينه سبب اولمازمى ديه اميد ايلرمز . شويله كه : شعبانك هفته واون كونلرنده قزان ، ترويسكى ، ارينبورغ ، اورسكى ، استرخان ، وسائر اورنلردن شعبان آيى كورلمكندن خبرلر اوفا شهرينه‌سوبرانيه‌ده جيولوب ، مقدم كون ايله حتى كه هيچ بر اورندن رؤية ايله خبر اولمازسه‌ده شعبان باشينه‌قرار ويرله‌در . بو تقديرچه شعبان اون بشنچى كوندن قالدرماى مناسب اولان محلاره سوبرانيه طرفندن فرمان يازلوب — فلان كونده شعبان باشى اولمقى ثابت اولدى ، يكرمى توقزنچى

کیچه‌سنده آی کورلوب موافق شریعت اثباة ایدلسه روزه اولوکز والاشعبان‌نی اوتوزکون کامل ایله‌کز ، اگرده یکرمی توقزنچی کیچه‌ده رؤیة اثباة ایدلسه اوزاق یوانمایون موافق شریعت صورت ایله سوبرانیه‌یه مرافعه ایدگز = دیوتبلیغ ایدلورایسه ، شهر رمضان ابتداسی قایوکون اولوب ثابت اولدیغی حقنده شهر رمضانك اولکی هفتة سنده سوبرانیه‌ده هم قطعی برقرار اولورایدی • اوشنداق اوّلکی صورة ایله سوبرانیه طرفندن هم شهر رمضانك اون بشنچی کوننده‌ن کیچکترمای معلوم اورنلره عید فطر خصوصنده ایکنچی بر فرمان ارسال ایدلورایدی بویله اولدیغنده هرنه قدر اختلاف تمام بتماز ایسه‌ده دورت کونده اولمز بلکه ایکی کونده اولورو آنلرده ایسه یبلدن ییل آزالوب آخیرنده غایت نادر قالورایدی • وحالبوکه اصول عبادتی قارامق نظام بوینچه سوبرانیه‌یه لازم اولدیغندن شهر رمضان حقنده بوروشلی دقت ایدرایسه شریعت یولنده الوغ برخدمتی کورکازمش اولور ایدی • بوکبی فرمانلر هر برمحله‌امامنه لازم اولمای قزان ، ارینبورغ ، سیمی پولات ، پیترپاول ، ترویسکی ، استرخان ، ایرکوت ، تابول ، پیتربورغ ، مسکوف ، سامار ، جیستای ، پیرمی ، استرلیتامـاق ، بیرسکی ، بلبای ، منزله ، آلابوغه ، ویرخورال ، اورسکی ، تتش ، بوغروسلان ، کبی شهر وقصبه‌لره ، استرلیباش ، بورای ، کبی مشهور قریه‌لره اوشنداق معروف مدرس‌لره کوندرلورایسه کافی اولورایدی • بوندن اهل اسلام آراسنده برقارنداش‌لك یا کاروب الفت واتحاد ودوست‌لق هم پیدا اولور ایدی •

روزه وعیدلر حقنده سوبرانیه طرفندن هر سنه جمادی الاولی سنده - دیپلوماتیه تقدیم ایدلمش جدول صورتی در :

هجريه وميلاديه	شعبان شهورروميه	شهررمضان شهورروميه	شوال شهورروميه	ذوالحجة شهورروميه	عيدقربان شهورروميه	محرم الحرام شهورروميه
١٣٠١	دوشنبه	سهشنبه	پنجشنبه	يكشنبه	سهشنبه	دوشنبه ١٣٠٢
١٨٨٤	ماى ١٤	ايون ١٢	ايون ١٢	سنتبر ٩	سنتبر ١٨	اوكتلبر ٨
١٣٠٢	جمعه	يكشنبه	دوشنبه	پنجشنبه	شنبه	جمعه ١٣٠٣
١٨٨٥	ماى ٣	ايون ٢	ايون ١	اوغوست ٢٩	سنتبر ٨	سنتبر ٢٧
١٣٠٣	سهشنبه	چهارشنبه	جمعه	دوشنبه	چهارشنبه	پنجشنبه ١٣٠٤
١٨٨٦	اپريل ٢٢	ماى ٢١	ايون ٢٠	ايول ١٩	اوغوست ٢٧	سپنتبر ١٨
١٣٠٤	يكشنبه	دوشنبه	چهارشنبه	شنبه	دوشنبه	يكشنبه ١٣٠٥
١٨٨٧	اپريل ١٢	ماى ١١	ايون ١٠	اوغوست ٨	اوغوست ١٧	سنتبر ٦
١٣٠٥	پنجشنبه	شنبه	دوشنبه	شنبه	دوشنبه	پنجشنبه ١٣٠٦
١٨٨٨	مارت ٣١	اپريل ٣٠	ماى ٣٠	ايول ٢٨	اوغوست ٦	اوغوست ٢٥
١٣٠٦	دوشنبه	چهارشنبه	جمعه	يكشنبه	چهارشنبه	سهشنبه ١٣٠٧
١٨٨٩	مارت ٢١	اپريل ١٩	ماى ١٩	ايول ١٧	ايول ٢٦	اوغوست ١٦
١٣٠٧						شنبه ١٣٠٨
١٨٩٠	مارت ١٠	اپريل ٨	ماى ٨	ايول ٦	ايول ١٥	اوغوست ٥
١٣٠٨	چهارشنبه	پنجشنبه	شنبه	سهشنبه	پنجشنبه	چهارشنبه ١٣٠٩
١٨٩١	فورال ٢٧	مارت ٢٨	اپريل ٢٧	ايون ٢٥	ايول ٤	ايول ٢٤
١٣٠٩		سهشنبه	پنجشنبه	يكشنبه	سهشنبه	دوشنبه ١٣١٠
١٨٩٢		مارت ١٧	اپريل ١٦	ايون ١٤	ايون ٢٣	ايول ١٣
١٣١٠	جمعه	شنبه	دوشنبه	پنجشنبه	شنبه	جمعه ١٣١١
١٨٩٣	فورال ٥	مارت ٦	اپريل ٥	ايون ٣	ايون ١٢	ايول ٢
١٣١١	سهشنبه	چهارشنبه	جمعه	دوشنبه	پنجشنبه	
١٨٩٤	ينوار ٢٥	فورال ٢٣	مارت ٢٥	ماى ٢٥	ايون ٦	
١٣١٢	شنبه	دوشنبه	چهارشنبه	شنبه	دوشنبه	يكشنبه ١٣١٣
١٨٩٥	ينوار ١٤	فورال ١٣	مارت ١٥	ماى ١٣	ماى ٢٢	ايون ١١
١٣١٣	چهارشنبه	جمعه	يكشنبه	چهارشنبه	جمعه	پنجشنبه ١٣١٤
١٨٩٦	ينوار ٣	فورال ٢	مارت ٣	ماى ١	ماى ١٠	ماى ٣٠
١٣١٤	—	سهشنبه	پنجشنبه	يكشنبه	سهشنبه	دوشنبه ١٣١٥
١٨٩٧	—	ينوار ٢١	فورال ٢٠	آپريل ٢٠	اپريل ٢٨	ماى ١٩

شرح : اهل اسلامه خاص اوشبوصوم وفطرکبی عبادة وعیدلر ، حربیه نظارتی طرفندن ، وقتی کلمزدن مقدم عسکر اسلام اولان مرکزلره تبلیغ ایدلمکده در . بونلرك وقت ومیعادلری ، حربیه نظارتنه ، داخلیه نظارتی واسطه‌سیله ایرشمکله وداخلیه نظارتنه ده سوبرانیه طرفندن مراقعه ایدلماکله در . بناء علیه بونلر خصوصنك اولان معلوماتی وقتندن نیچه آیلر مقدم ، صوبرنیه طرفندن ترتیب ایدلوب داخلیه نظارتنه تقدیم اولنمقده در .

دوخاتونی سوبرانیه نظارتنده اولان اخوندلار دفتری در .

(١٨٩٦ نیل دکابرنده)

اوفا شهرنده - - - خیرالله بن عثمان

اویازونده - - - عمادالدین رحمانقولی . صالح آولنده

- - - - - مفضل بن محمد رحیم . کولده

- - - - - -

- - - - - عبدالمصور بن عبدالستار . کوچوم‌ده

- - - - - طاهر بن فتح الله . ۋیرغنی سیلده

- - - - - عندلیب بن احمدیار بن مصطفی . آرده

- - - - - میرسیاف بن کمال الدین . قیشقی‌ده

- - - - - شیخ عنبر بن طاهر . عمرده

منزله اویازدنده - میر نورالدین بن شاه احمد . ایرکنش‌ده

- - - - عبدالجبار زبیروف . تلنچی‌ده

- - - - لطف الله بن یعقوب بن منصور . یاکاالم‌ده

- - - - عبدالناصر بن تحفة الله . چوبتای‌ده

- - - - محمدظریف بن عبداللطیف . کوزاک‌ده

- - - - میرزازاهد بن احمد . تاقة آلاچق‌ده

- - - - منهاج الدین بن ابی المعالم بن مقصود . تویکلدی ده

- - - - سلطانبک بن ساغندق . بیکش‌ده

- - - - ضیاء الدین بن مولوی جلال الدین . شغای‌ده

- - - - عبدالله بن عبدالملک . امکای‌ده

بلبای شهرنده - علی الله بن اهل الله .

اویازدنده - - عبدالله بن عبدالغفور . الوغ چقماق‌ده

- - - - لطف الله بن عبدالعلیم . قرغیز میاکه‌ده

- - - - سیاح الدین بن حسن الدین . اناچ‌ده

- - - - جهاندار بن عبدالعلام بن تانکغاتار . تلاکای قوباوده

- - - - خیرالله بن حافظ . کوپر منصورده

- - - - اسکندر بن محمد علی . انقول ده

- - - - هدایة الله بن عبدالغنی . بوزداک ده

- - - - شیخ الدین بن حسن الدین بن علی . ۋیرخنی آتاش‌ده

اسماعیل

- - - اسماعیل بن قتلوغ یول • کوباك ده
بیرسکوی اویازده - معتبر بن محمد • اوست بغازی ده
- - - عارف الله بن علی کیکوف • کوردم ده
- - - فیض الرحمن بن احمدجان تیبوف • اچبله ده
- - - فتح الاسلام بن شهاب الدین • اسن ده
- - - ناصر الدین بن عبد الواحد • کوبلـکوچك ده
زولتاوسط اویازدنك - سعید بن عبد الناصر میرسلیموف • آتاش ده
- - - عبد العلیم بن عبد المعین • سالجوت ده
استرلیتاماق اویازدنك - نورعلی بن خواجه احمد سلطا نعلییف • قرمسقه‌لی ده
- - - مفتاح الدین بن حسام الدین تالبازی ده
- - - عنایة الله بن عثمان • ابرای ده
- - - عبید الله بن حارث توقایوف • استرلیباش ده
- - - محمد شافع بن شریف • ۋیرخنی ارمت ده

اریـنبورغ شهرنده - محمد شاکر بن محمد یار المتوفی •
- - - محمد فاتح بن عین الدین •
اویازدنده - عبید الله بن جعفر حسن جانوف • مور ابتال ده
- - - اسحاق بن محمود بن اسماعیل • سعید پاساد نده
- - - خیر الله بن زین الله علیکایوف • سعید پاسادنده
- - - عبد العزیز بن شاه احمد • بیکقول ده
- - - محمد الامین بن احمد اقبیر دین • توقای ده
- - - حافظ بن حسین بن نعمة الله • چبینکه ده
- - - عبید الله بن حمزه • مرابطال ده
- - - علی اکبر سلطانغولوف • از انغول ده
طرویسکی شهرنده - احمد حاجی بن عبد الظاهر رحما نقولوف •
اورسکوی شهرنده - محمد لطیف بن اسحاق اویازدنك - حماد بایوموف • انقول ده
- - - محمد کمال دولتشین • چینکم بیکتمرده
- - - صالح بن مفتاح الدین • یولق ده
- - - افلاتون بن یحیی • صابرده
- - - شاه شریف متینوف • مصطفی ده
- - - صبغة الله بن محمد • یولدوبای ده
- - - محمد علی ایلبا حتین •
چیلابی شهرنده - محمد حکیم بن محمد ظریف •

اویازدنده – – صادق بن قدیرعلی ژۆیرنوی غلاوسکی‌ده
– – – – محمد زاهد بن عبدالقادر • صفاکول‌ده
– – – – عبیدالله بن عبدالحکیم • میدیاک ده
– – – – عصام بن قربانعلی • محمد قای‌ده
ژۆیرخنی اورال شهرنده – مسعود بن بلال •

اورالسکی شهرنده – صالح ایشقولوف •
اویازدنده – – عبد العلام دولتشین ایلیتسکی غورودوق ده
– – – عبیدالله بن زین‌الله علیکایوف • استانیتسه سالامیخین‌ده

پیرمی شهرنده – نورالله بن خیرالزمان •
شادرین اویازدنده – عبدالکریم عبدالبایوف • آقچواش‌ده
اوسا اویازدنده – غیاث بن مناسب • بایچورین ده
– – – محمد قاسم بن عطأ الله منصوروف • سلطانای آولنده

توبول غوبرناسنده – معتصم بارالف • توبول اویازدنده ، یورت قماروفسکی‌ده
یالوتور اوکروغنده – محمدجان خالدوف • یورت هوس باقیوفسکی‌ده
تومن اوکروغنده – عبدالرحمن علیموف • یورت شبابینسکوی‌ده

پیتر پاول شهرنده (اقملا اوبلوستی – احمدولی بن عبدالرحمن وفات ۹۹ نجی ییلده
– – – عبدالوهاب بن عبد الباری یاوشف •

توم شهرنده – حمزه حمیدوف •
کاینسکوی اوکروغده – علی‌اکبر بن عبدالرشید • یورت شاکیروفسکی ده

سیمی شهرنده – احمد ولی بن علی مناسبوف •
– – – محمد حلیم بن امیر •

پیتربورغ ده – ژاپاننوی استارشی اخوند حمیدالله بن عبدالحمید خلیتق •
– – – عطاءالله بایزیدوف • ملـکیه اخوندی
– – – محمدظریف یونوسف • ملـکیه اخوندی

مسقوه ده – – خیرالدین بن رفیق آغیبیف

ۋارشاواده — سيف الدين سونايف • ۋايانوى

قاستروماده — تحفة الله صفاروف • تاتارسكوى اسلوبوده — ده

نيژنوى ناۋغورد شهرنده — سمرقند بن عبدالحميد سقالوف •
سبرغاج اويازدنده — حسين سقالوف • پاشاد آولنده

رزان غوبيرناسنده — محمد على دۋليقاموف • قاسم شهرنده

قزان شهرنده — محمد يوسف سعيدوف •
اويازدنده — مفتاح الد بن زبير • ايباش ده
— — محمد صفا بن محمد على • نالاساده
— — صفى الله بن تاج الدين مقصودوف • كولباش ده
— — حسن عطاء بن محمد سولا باش ده
سارى كوكشاى اويازدنده — لطف الله بن صبغة الله سليمانف • قتايه ازده
لايش اويازدنده — برهان الدين بن عبدالرفيع • قزاقلرده
اسپاس اويازدنده — محمد واعظ بغدانوف • تيكان ده
تتش اويازدنده — محمدجان بن مصطفى • قولغنه ده
— — نعمان بن عمران • شام بالقچى ده
— — محمد صفا بيككيتين • چرمشان ده
مهادش اويازدنده — حسن بن عطاالله • اوشماده
چستوپول اويازدنده — معصوم بالله بن فتح الدين • ابراى ده

ۋاتقه غوبرناسى
سارا پول اويازدنده — احمد شاكر بن عبدالنافع سيوندكوف • اكرجى ده
— — احمدلطيف بن رضوان • ايسنباى ده
اسلوبودسكى اويازده — ايشمحمد شفيوف • نولشوى باغاست ده
مالمژ اويازدنده — حسن الدين بن حسام الدين • آداى ده
اورژوم اويازدنده — نورمحمد بن محمدعلى • پورتنور ده
آلابوغه اويازدنده — عبدالحكيم بن عبدالعليم • بزاكه ده
— — عطاء الله بن عبدالكريم • كوچوك ده
— — حبيب الرحمن بن محمد صادق مسعودوف • مورت ده

سامار شهرنده	— شهاب الدين مينوشوف .
اويازدنك	— خواجه نصر الدين شماسوف . فيض الله ده
بوكلمه اويازدنده	— غلمان بن ابراهيم كريموف . مينلى باى ده
— — —	— علاء الدين بن شر الدين يركايف . كراكشاى ده
— — —	— رضاء الدين بن فخر الدين . كيچوچات ده
استاۋروپول اويازدنده	— يعقوب اوزباكوف . موردوى اوزرده
بوغروسلان اويازدنك	— عباس سوبايوف . موچالى ده
— — —	— عدل كراى قربانعليف . مؤمن ده
— — —	— عبد الهادى بن عبد القادر . اسكاى ده
— — —	— حسن الله بن بهاء الدين . يرماك ده
ناۋى اوزينسكى اويازده	— عبد الرشيد بن صدر الدين . كنلزچنكز خوترنك

سنبر شهرنك	— محمد شاكر بن عبد الولى بن عبد الغفار .
سينكلى اويازدنده	— برهان الدين بن نصر الدين . استارى تيموشقه ده
بوينسكى اويازده	— صدر الدين بن فخر الدين . نورلات ده
— — —	— ولى الله بن عبد العزيز . سعوت ده
كارسونسكى اويازده	— عبد الولى بن نجم الدين . نغاى ده

پنزه شهرنده	— شرف الدين پاتيوف .
چمبار اويازونده	— فيض الله قانيوف . كيكين ده
كرينسكوى اويازده	— ابوبكر بن عبد الكريم يانكايوف .
اينسار اويازدنده	— عنايه الله بن موسى كاپكايوف . بولشوى پالان ده
سارانسكوى اويازده	— عبد الجبار بن شريفجان بن عثمان . لمبره ده
كراسنوسلوبودسكى اويازده	— عبد الكريم تريغولوف . شوسترو ده
— — —	— شاكرجان بن ثابت ماملبوف . ياناق ده

ساراتوف شهرنده	— زين الدين ينغاليچون
خوالين اويازدنده	— كمال الدين مقصودوف . قولاتقى ده
— — —	— احسن مامين . قرامالى ده
قوزنيتسكوى اويازده	— عبد اللطيف قانافايوف .
پتراوسكى اويازده	— ابراهيم حسن الدينوف . اوست اوزى ده

استرخان شهرنده	— فريد بن خمزه مرتضايوف .

علی

- - - - علی بن عبید الله مقصودوف •

- - - - مختار بن صالح • سریفسکوی اسلوبوده - ده

ۋریمننوی ساوەت - صفی الله بن عبد الله • خانسکوی استافکەده

- - - - علی بن عیسی • خانسکوی استا فکەده

- - - - عبد الحنان بن سفرعلی • تارغونسکی چاست استرشینه نومر ل

- - - - عطاء الله بن زین الله علیکایوف • قامش سامارسکی چاست ده ناۋی قرانقه ده

- - - - ساری قل بن مصطفی • مذکور چاست ده استرشینه نومر ۱۱

- - - - علی چینایبکوف • قالمیتسکوی چاست ده استرشینه نومر ۲

- - - - دولت علی بن مهد • - - - - استرشینه نومر ۱

- - - - مصطفی کوبایوف • تالوفسکی چاست ده استرشینه نومر ۴

- - - - حیدرعلی جالتروف • - - - - استرشینه نومر ۸

- - - - ایمانعلی میرزاعلییف • نارینسکوی چاست ده استرشینه نومر ۱۱

- - - - عصمة الله آرالوف • برنچی پریمورسکی اوکروغلا استرشینه نومر ۱۲

- - - - جالیمحمد اورکالیوف • ایکنچی پریمورسکی اوکروغلا استرشینه نومر ۳

- - - - احمد کوبایوف • برنچی پریمورسکی اوکروغده •

مسئله‌لر

١

(مکتب واوقومق)

جمله مزه معلوم اولدیغنه کوره شریعت اسلامیه مزده برنچی اولان قاعده‌لر اوشبونلردر : الله تعالی حضرتلرینه اخلاص قللق وعبادة ایتمك ، جمله انسان وادم بالالرنی دوست تورمك ، بارچه مسلمانلرنی قارنداش بیلمك ، کم اولورسه‌ده اولسون حتی که حیوانات‌لره قدر جمله جان صاحبی‌نك حقلرنی حفظ ورعایة ایتمك ، عهد ووعده‌لره وفا ایتمك ، هر وقت‌ده راست وصداقت اوزرینه اولمق ، خلقنی کورکام ایتمك ، خیانت ، جبر وظلم کبی بوزق خلقلردن یراق اولمق ، وغیرلر . ذکر ایتدکمز شی‌لری بیلمیه باش سبب « علم » در . انسانلرنك دنیا واخرة‌ده مسعود وبختلی اولمقلری اوشنداق « علم » ایله در . شونك ایچون شریعتمزده ایر وقزلر ، یاش وقارت‌لر ، جمله‌سی علم اوکرنمك ومعرفت حاصل ایتمك ایله بیورلمشدر . عزیز امانت‌لر اولان ، بالالرنك آتالری علم یولینه قویمق وهیچ اولمازسه اعتقاد واصول عبادتی بیلدررقدر فرصت ویرمك ، اتا ، انالره ، ولی وبابالره وتربیه ایدوچیلره فرض ولازم ایدلمشدر . اوشنداق عالم واوقغان کمسنه‌لره ، علملری یتکان قدر هم باشقه‌لره اوکرتمك وبیلدرمك شریعت اسلامیه حکمنچه بورچدر . وحال بوکه بالالره اصول عبادة وقواعد دین ، اوکرتمك ، حقنده ، خلقمز آراسنده اعتبارسزلق ، کوندن کون ارتوب واردیغنی تأسف لنوب کوروب تورمقده‌مز . باشقه خلقلر ، اوز بالالرنی عموما مکتب‌لره یورتوب اوقتدقلرنده ، بزلر سوکلو بالالرمزك عزیز عمرلرنی ضائع ایدوب اوینامق واورام‌لرده یورمك ایله ، اوزدرقلرنی سیر ایلمکده‌مز . نه قدر محله‌لرمز ، دین علمی اوکرنورلك مکتب‌لردن محروم اولدقلری کبی کوب مکتبلرمز ودرسخانه‌لرمز ، اوقتوچیلری اولمادیغندن درس‌سز ویران اولوب توردقلری معلومدر . ایمدی بوروشده اولان کچیلك‌لرمزی قسقه زمانده کامل ایلمك وبالکل آرتدن قالدرمق ممکن اولمازسه‌ده ، آز‌آز اولسه‌ده چاره سنی بولمق ویولغه کرب آلغه وارمقدن امیدسز هم دکلمز .

تجربه‌یه بناء بالالرمزه علم اوکرتمك ، دین وایمان بیلدرمك اوشبو اوچ تورلی نرسه‌یه توقتالوب تورمقده‌در . اکر ده اوشبولرك چاره سنی کورر اولسه‌ق بلکه بزلر هم علم لذتنی بیلوب بالالرمزنی یخشی تربیه ایدر ایدك . ذکر ایتدکمز شی‌لردن برنچیسی : بالالره واهل محله‌یه ایمان واسلام اوکرتمك حقنده ، محله اماملری اجتهاد ایلمك وتروشماقدر . چونکه امامل محله‌ده دین باشلقلری اولدقلری ایچون ، تعلیم ویرمك خدمتی هم آنلرنك بوینلرینه یوکلنمشدر ؛ ونه قدر مشقت‌لر اولسه‌ده صبر وثبات ایله اولمق ومشکل‌لکلر ایچون اوله چق ثواب ومکافاتی محض الله تعالی دن امید ایلمك ایله تکلیف اولنمش‌لردر . ایکنچیسی : علم فضیلتنی شرافتنی وعظ ویومشق سوزلر ایله آتالره وتربیه ایدوچیلره آکلاتمقدر . وبوخصوصده وارد اولمش آیة وحدیث‌لری ویاکه عقلی دلیللری آچیق ترجمه

ایدوب

ایدوب خلقلرنی توشندرمکدر . بوخدمت هم شبهه سز محله امامله‌ری ذمه‌لرنده در .
اوچونچیسی: محله‌لرده اولان مکتب‌لری تربیه وتعمیر ایلمکدر . تعمیر دیدکمزک ایکی جهتی اولوب ،
بریسی اوقتوچیلار وایکنچیسی جماعت وخلقلار اوستونده در . اوقتوچیلاره لازم اولان تربیه وتعمیر
اوشبودر : حاجت علملری وکرک سوکنلک کراکلرنی اوکرتمکدر . تیوش اولمغان ، نه دنیا
ونه اخرة ده فائده‌سی کورلمیان شی‌لردن صاف ایدوب ، غایتده شفقت ومرحمت ایله اوقتمقدر .
جماعت‌لره تیوش اولان تربیه وتعمیر اوشبودر : بالالری وقتنده مکتب‌لره یورتمک ،
مکتب‌لری جیلی ویاقتی هم پاک وبخشی هوالی ایدوب توتمقدر . اودون وکروسین کبی عام
وخاص حاجت‌لرده خلقلر بر برسینه اشانوب تورماسونلر ایچون محله اهالیسی اوز آرالرندن ،
اعتبارلی وخدمت ایدرلی کمسنه‌لردن ایکی واوچ عددنی مکتب‌لرنی قارامق ایچون ناظر
(بلوستتل) ایدوب بالالاب قویمق لازم اوله‌در . اوشبوکمسنه‌لره ، مکتب‌لرک ایچ وطش‌لاری ،
شریعت بیوردقیچه پاک وخوش هوالی ، ملایم اولوب تورماقینه واوقتوچیلارنک اوقتولارینه
وبالالرک اوقماقـلارینه ، شاکردلرک خلق وفعللرینه ، الحاصل جمله حاجت‌لرینه کوز اولوب
قاراب ، لازم اولان خدمتلری اداء ایدب توررلر . مکتب‌لر ، مسجدلر ، مقبره‌لرمزک
لازم درجه‌ده معمور اولمادقلری بیله روش‌ده قلر اوچیلرمز اولمادیغندن ایدکنلک شبهه یوقدر .

۲

(مسجدلر عبادة خانه‌لر)

اوزمزک دین وشریعت‌مز اقتضاسیچه عبادة قلماقمزه دولت‌مز طرفندن کامل اختیار ویرلدکی
کبی ، عبادة خانه‌لرمز اولان مسجد (شریف) لر بنا ایلمیه‌ده نظام دائره سنده اختیارمز
اولمشدر . لکن اسلام عرفنچه مسجدلر بناسنده هم برقدر عادة ولازم اولان ترتیب‌لر واردرکه
رعایه ایلمك فرض درجه‌سنك دینلسه مبالغه اولماز . مثلا اهل اسلام اولان محله‌ده نظام مساعد
ایتدکی صورة ده اولا بر مسجد ایکنچی برمکتب امام ومؤذن دورتنچی مکتب‌ده معلم بشنچی
بوذکر ایدلمش‌لرك معاش واستقباللرنی تأمین ایلمك لازم‌در . کرک صوکنده کرکنی
قارامق اصولی‌ده بودر . اکرده بواصوله خلاف اوله رق مثلا : برنچی مسجد تعمیره محتاج
ویاکه معمور اولسه‌ده ، باننده مکتب واوقتوچیسی اولمازسه ویاکه بونلر اداره سینه یترلك
قدر مصارف‌لق اولمازسه ، بومحله دن خلقلاری آیروب ایکنچی واوچونچی مسجدلر بناء ایلمك ده
نه کبی فائده اولور ؛ بلکه بوصورة ده اولکی ضعیف محله‌نی تمام ضعیف‌لندروب وایکنچیسنی
هم قوة‌لندره آلمای هر ایکیسی دن برثمره کورلمیه چکدر . وحالبوکه اسلام دینی
نك سلامتلکی قیوشسز اورن‌لره مسجد بناء ایلمك ایله اولمای ، مکتب‌لری قارامق ولازم
علملری تعلیم ایتمك ایله اوله‌در . نه‌قدر قریه‌لر واردرکه اوچ بش جامع ومسجدلری اولدیغی
حالده برمکتب‌لری یـوق وآلتی یدی بلـکه اون عدد اوکازلی عالملری اولدیغی حالده
براوقتوچیلری یوقدر . اش بونك ایله قالور ایسه تشکر ایدر ایدک وحالبوکه بوکبی امامله‌ری
کوب اولان قریه امامله‌ری ، متریقه ومحله خدمت‌لری حقنده اوز آرالارنده نزاع ودعوالار

چیقاروب محکمه‌لرده کاغذلر یورتمك ایله عمرلرنی هوایه اوچرمقده‌لردر .
بونلردن محله خلقلرینه وخصوصا امیدلنوب تورمقده اولان بالالرینه فائده یوق ایدوکنی سویلمیه حاجت یوقدر . خلق آراسنده دشمانلق کوبایمك خلق بوزلماق ، بوروشده امامل‌ر دعوالشماقلرندن ظاهر اولدیغی تجربه ایله معلوم اولمشدر . وحالبوکه ایسکی مسجدلری تربیه ایلمك ثوابی هم یاکا مسجد بناء ایتمکدن کم اولمای ، اودون ، شم ، کروسین وباشقه حاجتلری ایچون صرف ایتکان اقچه‌لار ، شریعت نظرنده مسجد عمارت ایله که حساب ایدلمشدر . بر قریه‌ده بکلر ایله اقچه‌لر صرف ایدوب ایکی ، اوچ مسجد بناء ایلمکدن یخشی ایدوب بر مسجد وآندن ارتدقینه بر مکتب بناء ایلمك ممکن اولادر . اگرده بونلردن هم ارتور ایسه مسجد ومکتبلر فائده‌سینه وقف ایدلسه بیکرك فائده‌لو اولادر . اوشنداق بر آولده بش مسجد بناء ایده چك آقچه ایله ، قیاسته قدر قالورلق درجه‌ده محکم ایدوب تاشدن ویاکه کیرپیچدن بر مسجد بناء ایلمك فائده‌لو ایدکی البته معلومدر . اگرده ایسکی مسجدلرنی تربیه ایلمکده کمچیلك ایتمیان برکمسنه ، الله رضا سیچون یاکا مسجد بناء ایلمك حسابنده اولسه ، بو مرحمتی ، مسجدلری قضایه دوغری کلمش ویاکه هیچ بر مسجدلری اولمیان اورنلر ایلمك تیوش ایدی . بعض قریه‌لر واردرکه مسجد بنا ایتمیه قدرةلری وامام آلمیه قوةلری اولمادیغندن اوتوز ، قرق چاقرم مقدارنده اولان مسجدلره تابع اولمشلاردر .
بیله اورنلارکوب اولوب محکمهٔ اسلامیه‌یه معلوم‌لردر .

٣
(مقبره لر)

آتا ، بابالرمز وطنلری اولان زیارت (مزار ، قبر) برکون ، برلره هم وطن ویورت اولاچقدر . صوك اورنمز ومقامز ، هیچ شبهه‌سز مزاردر . اوشبونك ایچون شریعت اسلامیه‌مز قبر ومزارلری حرمتلب تونمق ایله بیورمش وضرورةسز اوستوندن تاپتاب یورمکدن منع ایلمشدر . لکن کوب قریه‌لرمز واردرکه مزارلری لازم درجه‌ده ساقلانمای ، اطرافینه احاطه‌لار یسالمای ، ایچینه حیوانلر کروب حرمتسز ایدوب یورمکده‌لردر . وحالبوکه بتون قریه خلقینه بر قبرلکی حرمتلب آسرامق ، آتا وانالرسویا کلرنی تربیه‌لب جانلرنی راحتلندرمك مشکل اشلر جمله‌سندن اولمازسه‌ده ، فقط اعتبار ایدلمدیکدن ، ویران وخراب حالده قالمقده‌در . سوکلو آتا وآنالرمز ایچون عمرمز بارنچه خدمتلرنی جانمزه منت بیلدکمز حالده برکون ایکی کون خدمتمز هیچ شیء حساب ایدلمکده ایدکی معلومدر . بو تقدیرچه جمله‌مز اتفاق ایله آتا وآنالرمزك خانه ویورطلارنی قول کوچمز ایله تعمیر ایدر ایسه‌ك برلردن ممنون اولورلار ایدی وحالبوکه آنلرك دنیا زینت وچاچکه‌لرنده رغبتلری قالمامشدر . بلکه مزارلری اطرافینه حیوان کرماز درجه‌ده اغاچ یاکه تاشدن احاطه ایلندرر ویاکه چوقر قازر ایرسه‌ك ، اولکلرمزنی جانلاری شاد اولور ومزارلرمز باغچه‌لق مثالنده مرغوب اولور ایدی . برکون اولوربزلره هم بالالارمز بیله روشده حرمت ایدرلر ایدی .

٤

(وعظ سویلمك)

شریعت اسلامیه حکمنچه ، یومشاق وعظ وکورکام نصیحتلر ایله دوغر یلغه اونده مك ثوابلی عملدر • برلرده هم اهل اسلامه وعظ ایدوچیلر اماملر وعالملردر • اعتبار ایله سوزلنمش وعظلرك کوکللره اثری وفائده سی کوبدر • استاذدن اوقلدیغی تقدیرده آی لر وقت اوزدرب درس آلاچق علملری ، یخشی سوزلمکن اولان کمسنه لرك بر مجلسده سوزلمش وعظلرندن ایشدوب خاطره آلمق ممکن اولادر • لکن نه چاره که برلرده ، وعظ سویلمكك ادب وشرطلرینه لازم درجه ده اعتبار ایدلمامشدر • تیش اولسه اولمازسه ده ، واعظلرمز عرب وفارسی سوزلری کوب قاتناشدروب سوزلمکده لر ایدکی معلومدر • آکلامق یکل اولسون ایچون الله تعالی حضرتی هر قومه اوز دیللری اوزرنده رسوللر یبارد کی حالده بزم عالملرمز عرب صرفلرنی فارسی دیلی ایله اوقتدقلری کبی وعظلرنی هم آکلاشلماز درجه ده یاددیل ایله سوزلمکن لردر • بونك سببی برلره معلوم اولمازسه ده بلکه اوزلرینه معلومدر • لکن بزم فکرمزه بناء وعظلردن لازم درجه ده اعتبار وعبرت النمادیغی نك سببی دکلاوچیلرمز وعظلرنی آکلاما دیقلرندندر • زمانمزده هر برخلق نازك علملری وغایتده چیتن اولان فنلری اوزلری نك آنادیللری ایله یکل ایدوب هر کمنی اشنا ایلدکلرنن ، بزم اماملرمز ، اك آچیق اولان شریعت اسلامیه قاعده لرنی واسلام حکملرنی آنادیلی ایله آکلاته آلمادیقلری کچیلك حساب ایدلماز ایسه دنیاده کچیلك دیکان شیء هیچ اولمازسه کرك • وعظ سویلمکن اولان ادب لر ، اخلاق کتابلرنده بیان ایدلمشدر • لکن بر ایکی نقطه سنی بواورنده برلر هم ذکر ایدر ایرسه ك ضرر اولمازسه کرك • شویله که : سوزلاوچی کمسنه وعظنی قچقر براق ، آشقمای ، خلق آکلارلق درجه ده اوز دیللری ایله ، ضرورة اولمدیقده عرب وفارسی دیلنی قاتناشدرمای مثلا عرب کتابندن سوزلر ایسه عرب سوزلری نك برام برامینه معناویرمای بلکه هر جمله نك خلاصه سنی اچیق ترجمه ایدوب سوزلمك لازم اوله در • اوشنداق وعظلرك قرآن شریف ودرست حدیث لره بناً ایدلمسی لازمدر • اصلی اولمبان سوزلر ویالان حکایه لردن صاف اولوب ، دکلاوچیلر یالقماز دای روشده قسقه وفائده لو اولمق لازمدر • کنه وعظلر ، هر وقتده بر اش حقنده اولمای ، خلقلارك کرا کلرینه قاراب اولمق تیش در • مثلا عبادت حکملری وفضیلتلری ، آتاو آنالرك بالالار اوستونده وبالالارنك آتا وانالار اوستونده اولان حقلارینی ، ایر ایله خاتون کورشی لر نسل وقارنداش لر ، وجمله انسانلر آراسنده اولان حقلاری ، ایمان واسلام عاجز وفقیر ویتیم لره اعانت ایتمك فضیلتنی ، راستلق ودوستلق اوشنداق اوقومق واوقوتمق فائده لرنی ، ظلم وجبر وخیانت کبی شریعت نهی ایتکان نرسه لرده اولان ضررلارنی ، جمله سنی مناسب وقتلرنده خلقلاره ایشتدرمك لازم اولادر • بونلردن باشقه هم وعظلرده اوشبو ذکر ایدیله چك خصوصلر بیان ایدلمك ضروردر : شریعت اسلامیه نك بیورمش ونهی ایتمش شی لرینی ، بیورمقنده ونهی ایتماکنده اولان سر وحکمت لرینی ، رسول اکرمك نسل وقبیله سی وجمله یورت جماعت لرینی ، صحابه لری ، ورسول اکرمك نه روشده دنیا کچرماکینی ،

شریعت اسلامیه ؛ خلقلرنی یالقاولقدن منع ایدوب حلال کسب ایله بیوردیغنی ، هر تورلی هنر وصنعتلری اوکرنمك مباح بلکه بعض وقتده فرض کفایه ایدوکنی ، یالقاولری الله تعالی سومادیکنی ، چیت کمسنه‌لر قولندن اولان مال‌لاره طمع ایدوب کسب‌سز واش‌سز یاتوچیلر مسلمان جماعتینه الوغ بلاء ایدکنی ، اصلسز سوزلر سوزلب خلق آراسنده فتنه چیقارمق وحیله‌لر تورزب کشی‌لار مال‌لارنی جمع ایلمك ممنوع ایدکینی ، یتیم ومظلوم‌لر ماللارنی اشامق حرام اولدیغنی ، شریعت بیورمش روش ایله ماللاردن معلوم مقدارنی اورنلارینه صرف ایتمك فرض ایدکنی وغیرلرنی .

﴿ ٥ ﴾

(امام‌لار)

محله‌ده اولان امام‌لار شول محله‌نك دین باشلقلری حساب ایدلنه‌لر . انسان‌لرك خلق وفعللری تورزك هم بورزق اولمایه اما ملرك الوغ اثرلری اولادر . اما ملار ، سوزلری ایله یخشی‌لقه دلالت ایتدکلری کبی فعللری وعادة‌لری ایله هم خلقه اورناك وکوچرکج اولمقده‌لاردر . محله‌لر خواه الوغ ، خواه کچوك ، خواه فقیر خواه بای اولسون اماملرك اورن‌لاری غایتده الوغ وحرمتلو اورن‌در . = اورزلری‌نك دین باشلقلارنی اورزلری سایلاسونلر والله تعالی حضورنده اورزلری جواب ویرسونلر = دیب ، امام سایلامقنی دولت‌مز اورزمزه مرحمت ایدوب تابشرمشدر . بونك ایچون نه‌قدر تشکر ایدرساکده آز اولور . ایمدی بوکبی حرمتلو اورن‌لاره بر بر تورلی نفس فائده‌سی ایچون ویا که آتاسی واناسی حرمتی ایچون کنه ، تیش‌سز واستحقاق‌سز کمسنه‌لری سایلمش جماعت‌لر هم نظام هم الله تعالی‌یه خیانت ایلمش اولورلر . شونك ایچون امام سایلامقده اولان فرصتی ضائع ایتمك ودولت‌مز طرفندن احسان ایدیلن حقمزی اعتبارسز روشچه یورتمك الوغ خطاءلق وعیب حساب ایدلسه کرك . حالبوکه هر کون بر امام سایلامق ویا که یگل‌لك ایله اورنندن چیقارمق ممکن دکلدر . امام اولناچق کمسنه‌نك برنچی درجه دقت ایدله‌چك نرسه‌سی ، علمی خلقی کورزل اولمقی‌در . حتی‌که اهلیه‌سی‌نك هم اورزارینك قرزبالالارینه ، ایمان فرض وواجب وبالجملة خاتونلره مخصوص اولان احکام شرعیه‌لری بیلدرر درجه‌ده علم قوتی اولمقی‌در ؛ چونکه خاتونلر ایچون بیلمیه تیش اولان کوب مسئله‌لر واردرکه اوکره توچی‌لرده خاتون‌لر اولماقی لازم اولور . حتی‌که بوکبی مسئله‌لردن حسابسز دیورلك‌لری رسول اکرم افندمزك خاتون‌لری طرفندن کوچرلمشدر . شول حکمت ایچون رسول اکرم حضرتلرینه کوب خاتون نکاحلنمك‌ده لازم کورلمشدر . ایمدی یازمیه مراد ایتدکم سوزلر بو اورنده تمام اولدی . انشاء الله سوزلرمزی بعض کمسنه‌لر اعتبارلرینه الورلر دیو امید ایلمکده‌یم . الله تعالی اولادمزه علم وهنر اوکراتمیه وجمله‌مزی بخت سعادة صاحبلری ایتمیه سبب‌لرنی میسر ایتسون . الله حضرتی‌نك مرحمت وشفقت ایشکلری برلر ایچون هم اچیق‌در . فقط برزلاره اجتهاد وغیرت لازم‌در .

انتهی

﴿ رضاء الدین بن فخر الدین ﴾

978

КССР Гылым Академиясы
Гылыми кітапхана
Научная библиотека
Академ... Наук КССР